Bütün eserleri

RIFAT ILGAZ

CartCurt

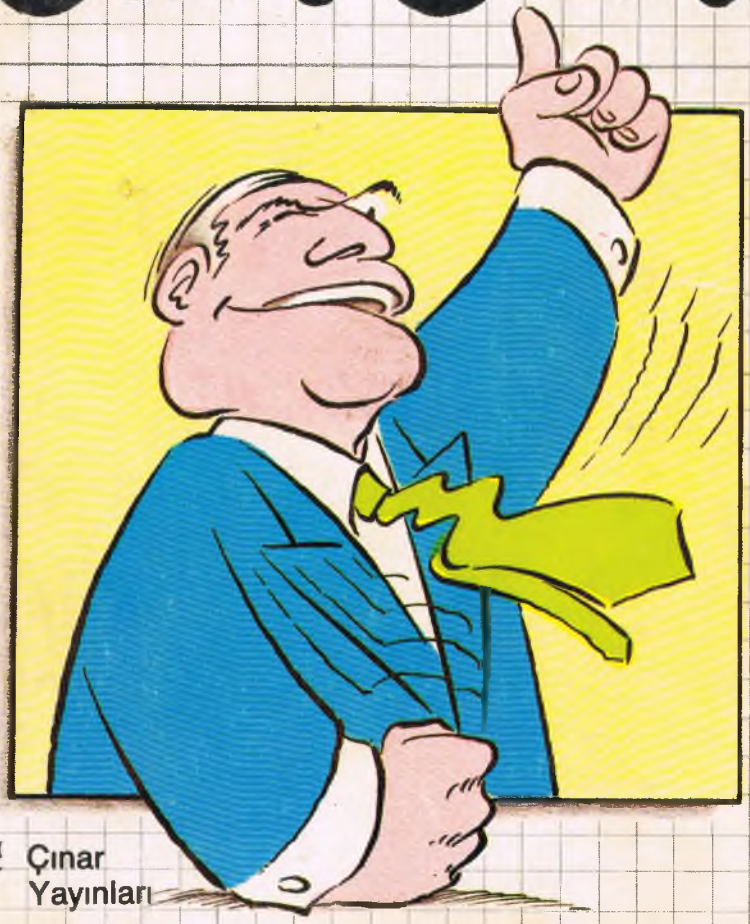

Çınar Yayınları

RIFAT ILGAZ
CartCurt
Çınar Yayınları

ÇINAR YAYINLARI

Hamam Sok. Yavuz Han 2/8
Cağaloğlu - İstanbul
Tel. : 528 21 72

Yayın hakları ÇINAR YAYINLARI'na aittir.
Dizgi Baskı: Yelken Matbaası
Cilt ve kapak baskı: Ali Rıza Baskan
Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.

Kapak filmi : İrfan Klişe
Kapak Düzeni : Tan Oral

Rıfat Ilgaz

CART CURT

Güncel Yazılar

RIFAT ILGAZ

CART CURT

ÇINAR YAYINLARI
Kasım 1984
İSTANBUL

ÖNSÖZ

Her yiğidin bir yoğurt yeyişi vardır demiş atalarımız. Her yiğit canının çektiği biçimde yoğurt yemeli ama, yüzüne gözüne bulaştırmamalı. Sanatın hemen her dalında canının çektiği gibi, tadını çıkara çıkara yoğurt yiyen sanatçılar ister. Hele köşe yazarlığında.

Kendine özgü bir yoğurt yeme sanatıdır fıkracılık, her Edebiyat dalından çok. Sanatçının günlük haberleri, aktualite dediğimiz taze olayları, yüzüne gözüne bulaştırmadan herkesten ayrı biçimde ,kendi deneylerine göre gene kendi temel görüşlerine, kültürüne, ustalığına göre yorumlama, eleştirme, inceleme, toparlayıp yeni bir bileşime ulaşma sanatıdır köşe yazarlığı.

Fıkra, kişisel, öznel olduğu kertede yazarını okuyucuya yaklaştırır. Çoğu zaman yerinde kullanmadığımız «yaşantı» lar fıkra yazarı için hemen elinin altında bulundurması gereken canlı arşivdir. Yazar eğer sık sık bu ar-

şive başvuruyorsa bu, bencilliğinden kendini beğenmişliğinden ileri gelmez. O günlük olayları bu yaşantılarla uzlaştırıp pekiştirerek yorumlamak, incelemek, okuyanların sağduyusunu zorlamadan gerçeği ortaya çıkarmak içindir.

Dağarcığında azığı, sepetinde pamuğu olmayanlar, olaylar karşısında belgesiz, yeteneksiz, güçsüz kalacak, kuru sözcüklerin müziğine sığınacaktır. Fıkracılık, olayların ötesini görme, çevremizde olup bitenleri izleyip değerlendirme, herkesin aynada zor gördüğünü duvarda görüp olayların, eylemlerin, söylentilerin gizli nedenlerini çözümleme işidir. Bu, çoğu zaman yürek ister, sanatçıya yakışır davranış ve içtenlik, gazeteciye yakışır beceri, ustalık ister.

Fıkra yazarlığı, haber alma, haber yayma, araçlarından yararlanarak olayların arkalarında gizlenen gerçeklerin gün ışığına çıkarılması sanatıdır. Televizyonun, radyonun, günün hemen her saatmda yayınlanıp dağıtılan bültenlerin, ajansların ortaya çıkardığı geniş haber endüstrisi, halk yığınlarını şaşırtmakta, beyinlerini durmadan yıkamaktadır. Bu ustaca düzenlenmiş karmaşığın içinde yolunu şaşıran okurlar, güvendiği fıkra yazarlarına başvurmazsa yönünü yöntemini yitirir, farkında olmadan geldiği toplum katlarının çıkarlarına karşı olur. Bu endüstri gelişip devletleştikçe, fıkra yazarının önemi de o kertede artacaktır.

Okuyucu, kendine yakın bir yazarın görüşüne, değerlendirmesine, yorumlamasına başvurmak zorundadır hergün. Bir doktora, bir avukata başvurur gibi... Çünkü onun olayların karmaşıklığını çözecek ne zamanı vardır, ne de çoğu zaman yeteneği. Böylece her okur, kendi kafasına yatkın, beğenisine uygun, kişiliğine inandığı, ustalığını beğendiği, anlaşıp kaynaşacağı bir yazar bulup çıkaracaktır ortaya.

Halkın öz çıkarını düşünen belli bir sınıfın yazarı olmak görevini üzerine alan fıkracının, yazılarını yayınlıyacak, gazeteyi, dergiyi bulması da kolay değildir. Ofset tek-

niğinin göz boyama niteliğini benimseyen, haber endüstrisi ile işbirliği halinde olan yüksek tirajlı gazetelerin fıkra yazarına hiç ihtiyacı yoktur. Radyolar, televizyonlar, bültenler, dışardan sokulan gazeteler, dergiler, ajanslar belli bir zümrenin çıkarlarını savunacak, böylece halkı şaşırtma görevini sürdürecektir.

Halkın çıkarını, kalkınıp gelişmesini, sömürücülere karşı direnmesini görev bilen gerçekçi, toplumcu, devrimci fıkra yazarının işi bu bakımdan çok zordur. Yedi başlı canavarla savaşması ve bağlı olduğu yığınların çıkarlarını gün ışığına çıkarması için uyanık olması, yürekli olması edindiği deneylerle okurunu da uyarması, yüreklendirmesi gerekmektedir.

Kimlerle çarpıştığını çok iyi bilen fıkra yazarının bireyci görünmesi sık sık kendinden, yaşamından söz etmesi okurunu şaşırtmamalıdır. Sürüp giden bu çatışmadaki bol deneyimler, görüp geçirdikleri olgular, anılar onun kolayca el attığı belgeler, tanıklardır. Gerçek yazarın, «Ben» diye sözünü ettiği olayların içindeki kişi, yalnız kendisi değil, bir çevrenin, bir ortamın, bir memleketin çalışan didinen, sömürülen, acı çeken kişileridir.

CART CURT

Yetkililer derhal ve asla ile karışık bir nutuk çektiler mi, halkımız bu konuşmayı «cart curt» sözcüğüyle hemen özetleyiverir. Bu «cart curt»a bir yanıt verilmesi gerekirse karşılığı da şudur:

«Caaarrrt!...»

Futbol topu gibi içine hava basılıp sıkıştırılmış koskocaman bir «cümle» dir bu!

«Hadi ordan sen de!» den tutun, «caaarrrttt!... kaba kâât» ına kadar gider de gider...

Halkımız böyle cart curtlara her zaman boşvermiştir. En sıkı yasaklamalar karşısına bile, «Türkün yasağı iki günlüktür!» diye de bir ahkâm çıkarmış, iki gün bekledikten sonra da bildiğini okumuştur. Bu yasaklardan, tedbirlerden sadece bizim nane molla özel sektörümüz tedirginlik duyar. Bu yüzden çok yetkili kişiler:

«Aman yerli sermayeyi ürkütmeyelim!» diye yasaklara boş verenlere öğütler vermeğe çalışırlar:

«Aman özel sektörümüz ürkmesin, aman sermayeyi ürkütmeyelim de yatırımlar durmasın!»

Başbakan geçenlerde pahalılığı önlemek için tedbirler alınacağını söyler gibi oldu. İşkilli yerli sermayemiz, hemen sıcağı sıcağına gösterdi tepkisini:

«Polisiye tedbirlerle ekonomik koşulların karşısına çıkılmaz!»

Ona bakarsan çok doğru! Polisiye tedbirlerle sadece üniversitelerin, öğretmenlerin karşısına çıkılır.

Diyelim ki ekonomik koşulların karşısına polisiye tedbirlerle çıkılmaz. Aylıklarına üç beş kuruş zam isteyen işçilerin karakolda işi ne, öyleyse?

Aynı özel sektör bazı ekonomik koşullarla karşılaştığı zaman, telefona yapışıp hiç mi savcı çağırmamıştır fabrikaya!... Hem de ne sudan nedenlerle... Sırf ürekliğinden!

Dedik ya! Özel sektörün telaşı boşuna. Pahalılığı önlemek için hiçbir tedbir alınamayacağı gibi, belediye denetlemelerine bile geçilemeyecektir. Şu kadar yıldır görüp öğrendik, seçimler mi geliyor, trafik polisi bile cezaları kaldırır bu nazik dönemde!

İktidar ki koalisyon kabinesinin niteliği gereği bu tedbirlere elverişli değildir, inandıramazlar bizi.

Ticaret Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında fiyat artışlarını önlemek amacıyla bir «Fiyat İstikrar Koordinasyon Komitesi» kurulmuş. Ön çalışmalarını bile tamamlamış! Bir yetkili bakın ne diyor:

«İlk etapta, memleketimizin tüketim maddelerinin neler olduğunu tesbit ettik!»

Görüyorsunuz ya, Ticaret Bakanlığı bugüne kadar memleketimizin tüketim maddelerini daha yeni tesbit ediyor! Sonra sıra gelecek üretime! Üretilemeyenlerin dışardan getirilmesine!

Ama siz, çok uzun zaman ister bu işler diye umutsuzluğa düşmeyin sakın! Yetkili kişi garanti veriyor, bu işlerin hızla başarılacağına. «Derhal!» diyor çünkü ;

«Bu yoldaki tedbirler süratle alınacak ve uygulamaya 'derhal' geçilecektir. Böylece suni fiyat artışlarına 'asla' müsaade edilmeyecektir.»

Bakın şimdi rahatladınız değil mi? Tedbirler süratle alınacak... Ve uygulanmaya geçilecektir, hem de derhal!...

Sonra efendim, halkı kasıp kavuran pahalılık var ya... Yani suni fiyat artışı... Bu da mı mesele canım... Sürüp gidecek diye hiç korkmayın! Aslaaa müsaade edilmeyecektir!... Derhal önlemlere geçilecektir!...

Yetkili kişi sanıyor ki, suni fiyat artışına müsaade dileğiyle bir iş adamı Ticaret Bakanlığına bir dilekçeyle başvuracak... Yetkili kişi de bu dilekçenin altına kırmızı kalemle:

«Asla müsaade etmiyorum!» diye yazacak. İş adamı da «Madem ki müsaade etmiyorsunuz, eh ne yapalım, ben de suni fiyat artışlarına kalkışmam!» diye belini kırıp, boynunu büküp kuzu kuzu, paşa paşa tıpış tıpış çekip gidecek!

Ama küçük esnaf yutmuyor, bu «derhal» leri ve «asla» ları... Siz misiniz pahalılığın nedenlerini onların boynuna dolayan. Bakın neler söylüyor, nasıl suçluyor «polisiye tedbirler» den rahatsız olan toptancıları:

«Sac satışlarına ilgililer iki senedir hiçbir çare düşünmüyorlar mı?»

«Bizler madeni eşyacı olarak iki senedir ihtiyacımız olan sacı karaborsadan 570 kuruştan binbir güçlükle temin edebiliyoruz. Piyasada 370 kuruşa satılması lâzımken, tüccarlar gaddarca istediği fiyata satıyor. Bizleri istedikleri gibi sömürüyorlar. Sanayi Bakanımız ve ilgililer bizim derdimize bir çare düşünemezler mi? Karaborsa satışlarını önleyemezler mi?

Kendilerini bizim yerimize koyup, piyasayı tetkik etmeleri mümkün değil mi?»

Dedik ya sayın Madeni Eşyacı, piyasayı tetkik etmek olanaksız! Özel sektör rahatsız olur, elindeki para, yani hükümetten kredi diye aldığı, fakir fukaranın bankalara dişinden tırnağından artırıp da yatırdığı parayla palazlanan yerli sermaye ürker!... Amman ürkmesin! Biz n'aparız sonra!... Üzerinde mısır bazlaması pişirilen «sac» da bulamayız piyasada!

Polisiye tedbirler, hiç gelir mi işlerine!... Polisler ancak onların arabalarına yol göstermek için, depolarını, fabrikalarını beklemek içindir. Sac 370 olmamış da 570 olmuş! Adaaam sen de! Senin cebinden çıkacak değil ki aradaki 2 liralık fark! Saca kadar daha neler var! Peynirin kilosu kaça, sen ondan haber ver!

Merak etme, bütün bunlar, pek yakında derhal ve sür'atle önlenecek, böyle şeylere aslaaa müsaade edilmeyecektir!...

SAATLER BİR SAAT İLERİ ALINIRKEN

Biz, elimize ne geçerse geçsin altını da kullanırız, üstünü de. Yerine göre hem içini kullanırız, hem dışını. Olmadı mı tersyüz eder gene kullanırız. Otobüslerin içine bilet alır, üstüne çıkarız. Vapurlarda güverte bileti alır, ambara ineriz. Batı'da evlerin içinde oturur, Doğu'da evlerin üstünde yatarız. Köprülerin hem üstünden geçeriz hem altından. Korkuluklarına dayanıp akan sulara dalıp gittiğimiz de olur. Köprü altlarını birçok berduş «ikametgâh» olarak kullanıyorsa bunun bir hikmeti vardır.

Köprü bizde çok önemli bir araçtır. Değeri de azlığından gelir. Uygar memleketlerde kaldırımdan kaldırıma köprü kurulurken bizde büyük ırmakların bile bir yaka-

sından öbür yakasına köprü kurulmaz. Bir asma köprü kurduk, görmediğin oğluna döndürdük.

Politikacılarımız köprü korkuluklarına yaslanıp altından geçen sulara bakmaya, bakıp bakıp felsefe yapmaya bayılırlar. «O zamandan beri köprülerin altından çok sular geçti» diye sürdürürler nutuklarını. Bunun anlamı «Bu işi gene yatırdık,» demektir. İlk toprak kanunu ne vakit ele alındı diye biri sorsa, «o zamandan beri köprülerin altından çoooook sular geçti,» derler. Bu demektir ki, bundan sonra da işe yarar bir toprak kanunu çıkmayacaktır. Evet, köprülerin altından çok sular geçmiş, üstündense çoook politikacılar geçip köşeyi dönmüşlerdir. Ve bir daha da geri dönmeyeceklerdir.

Saatleri neden bir saat ileri alıyoruz? Neden olacak, köprülerin altından çoook sular geçtiğinden, boşuna akıp gittiğinden... Doğrusu bu, barajlar takır takır kururken köprülerin altından boyuna sular geçip gidiyor boşuna. Öylesine gidiyor ki, öz yurdumuzun en özlü topraklarını da alıp götürerek... Enerji israfı da bunun cabası. Bu israfı önlemek için akıllarına gelen tek çare, saatleri bir saat ileri almak!

Baylar, neden önce kendinizi bir adım ileri almıyorsunuz? Yıllardan beri çok geri kalmadınız mı? Sizler, köprüleri bile üzerinden geçip gitmek için yapmazsınız ki. İki başında tören düzenlemek için temelini atar, yapıldıktan sonra da istakozlu, şampanyalı törenlerle, şölenlerle kurdelesini kesersiniz. Irmak kıyısına devrilen ağaçlar için bile çooook köprü törenleri düzenlemediniz mi? Böylece hem neşenizi buldunuz yıllardır, hem de muhaliflerinizin ağızlarının suyunu akıtarak dalganızı geçtiniz. Bizleri sorarsanız, artık köprülerin altından suların geçmesinden bıktık. Sular biraz da köprülerin üstünden geçmeli diyoruz, ne dersiniz? Şair olarak bile yineliyoruz boyuna:

«Köprülerin altından geçen sular var ya
—Kürsülerde lâfını ettiğiniz—
Biraz da köprülerin üstünden akmalı!»

Bırakın saatleri ileri almayı! Yüzyılları ileri almaya çalışın!

BOYUNA GELEN HÜRRİYET

Hurriyetin ilânından hemen sonra dünyaya gelmişim... İlk hürriyet çocuklarındanım sizin anlayacağınız.

Hürriyet çocuğu olmam, üç beş yıl sonra Vahdettin gibi bir adam tahta çıktığı gün, hükümetin önünde «Padişahım çok yaşa!» diye bağırtılmama hiç de engel olamadı. Hem hürriyet çocuğuydum, hem de her fırsatta nerde olursa olsun bağırtılıyordum:

«Padişahım çok yaşaaa!...»

Sonradan olma Osmanlı değilim ben, bazı yazar arkadaşlarım gibi, anadan doğma Osmanlı'yım. Ama Osmanlı'lığım çok sürmedi, ancak yedi sekiz yaşıma kadar. Sonra Harbiye'nin kapatılması ile başöğretmen olarak okulumuza gelen genç bir Harbiye'linin isteğine uyarak

kırmızı fesimi yere çaldım, bir kalpak geçirdim başıma, oldum bir Kuvayi Milliyeci.

Bilmeden Osmanlı oluşum bitti, oldukça bilinçli bir Mustafa Kemal'ci oldum. Cide'de kurulan «İstihbarat Odası» nda Harbiye'li başöğretmen tarafından görevlendirildim, başladım köylere dağıtılmak üzere ajansları kopya etmeğe. Halkın istilâcılara karşı açtığı savaşın bütün haberlerini ayrıntılarına kadar karbonlu kâğıtların üstünden bastıra bastıra kalem yürütüp çoğalttım. Yalı'dan cephane taşıyan yürekli gemicilerin takalarını yüzdürdüm, Yunan gemileri tarafından sıkıştırılanları karaya çektim. Hemşerim Rahime Kaptan'ı da öbür kaptanlarla birlikte bugünlerde tanıdım. Gene bugünlerde Mehmet Akif'in şiirlerini okudum, onun inanmış sesiyle:

«Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz
Bu yol ki hak yoludur dönme bilmeyiz, yürürüz.»

«Padişahım çok yaşa» diye bağırdığım hükümet meydanında Ferdaları, Millet Şarkılarını da okudum. Yunanlı'ları denize döktüğümüz gün çarşı ortasında kurulmuş, defnelerle donatılmış bir sayvandan bağırdım. Fikret'in ağzı ile:

«Ey, hak yaşa, ey sevgili millet yaşa, varol.»

1908 de hürriyete kavuşan memleket 1922 de istiklali öğrenmiş oluyordu, artık ne istilâcı görecektik, ne sömürgeci. Hemen her yerde İstiklâl Marşı'nı hem söz olarak, hem şarkı olarak tekrarlıyorduk. İstiklâl Marşı'nın önce şiirini ezberletmişlerdi bize. Başöğretmen defterlerimize yazdırıyordu:

«Kahraman ırkıma bir gül ne bu şiddet bu celâl!»

Bu mısraı yazarken değil de yazdıktan sonra okurken ilk tokadı yemiştim. Öğretmen yazdırırken «bir gül»ü, virgül olarak geçirmiştim defterime:

«Kahraman ırkıma, ne bu şiddet bu celâl!»

1926 larda Büyük Millet Meclisi'nin bu marşı değiştirmek için açtığı yarışmaya bu tokat yüzünden katılmış olacağım. Sonraları sınıf arkadaşım Hilmi Özgen bir anısında yazmıştı bunu. Bana bu şiir için Ankara'dan bir teşekkürün geldiğini de belirtmişti anılarında.

Cumhuriyet ilân edildiği gün Terme'de sıtmadan yatıyordum yorgan döşek. Top seslerini yatağımda duymuştum. Cumhuriyetçiliğim, Kuvayi Milliyetçiliğim gibi hızlı olmamıştı. Gene ateşli idim ama, bu ateş daha çok sıtmadan ileri geliyordu!

Ortaokulu Kastamonu'da okurken Mustafa Kemal'in emri ile Kuvayı Milliye kalpağını çıkarıp şapkayı geçirdim başıma. Artık devrimci oluyor, batının uygarlık düzeyine doğru yükseliyordum. Fes gitti, kalpak gitti derken kaç tokat karşılığı öğrendiğim eski harfler de gitmiş, yerine Lâtin harfleri gelmişti? Devrimler sürüp gidiyordu: Vereme yakalanıp da Yakacık Sanatoryumu'na düştüğüm günlerde Mustafa Kemal öldü. Devrimlerin hızı da kırıldı.

İkinci Dünya Savaşı başlamıştı. Şair olmuştum. Gerçekçi, toplumcu, devrimci şair. Kelepçeler, zincirler geldi peşinden. Savaş bitti, Misuriler geldi. Yeniden sorgular sualler, Sultanahmet'ler, Davutpaşa'lar!..

Ve 27 Mayıs geldi, Anayasası ile birlikte. Hürriyet bir daha geldi.

13 yıl geçmiş bu 27 Mayıs Bayramı üstünden.

Bugün erken kalktım, tam onüç yıl önce de erken kalkmıştım, çok erken. Bir gazete aldım, Orhan Kemal roman armağanının Çetin Altan tarafından kazanıldığını yazıyordu. Geçen yıl da Yılmaz Güney kazanmıştı.

Bu armağandan kendime bir öğünme payı çıkartarak sevindim. Orhan Kemal İkbal Kahvesi adlı bir kitapta şöyle söylüyordu:

«İlk hikâyem, Rıfat Ilgaz'ın sorumlu müdürü bulunduğu Yürüyüş dergisinde çıktı.»

Şu rastlantılara bakın!. Orhan Kemal ilk hikâyesini Bursa Cezaevinden göndermişti. Tam otuz yıl sonra, adına açılan roman armağanını kazanan Yılmaz Güney de cezaevindeydi. Ikinci armağanı kazanan Çetin Altan da öyle.*

Gazeteden okuduğum haber şöyle bitiyordu:

«Çetin Altan tutuklu olduğundan armağanı Sağmalcılar Cezaevi'nde verilecektir.»

Başarını ve Hürriyet Bayramını kutlarım Çetin Altan!

* Şu güzel rastlantıya bakın ki 1982 de Orhan Kemal Roman Armağanını da. Yıldız Karayel adlı romanımla ben kazandım. Hem de bir gözaltı dönüşü...

HALKIMIZLA ÖVÜNELİM

Biliyoruz, okuma yazma bilenlerimizin oranı düşük... Biliyoruz, radyoya, televizyona, kitaba, dergiye, gazeteye, sinemaya, tiyatroya, baleye ,operaya ayıracak parası yok halkımızın. Biliyoruz, henüz demokraside, particilikte, politikada o kadar deneyimli değiliz. İki dönemli seçimden tek dönemli seçime; tek partili dönemden çok partili döneme daha yeni geçtik. Boyuna değişen seçim kanunları karşısında her dört yılda bir yeni yeni acemilikler yapmaktan kurtulamayan bir seçmen kadromuz var... Dini, dünya işlerine karıştıran, ekonomiyi ahlâk yayığında çalkalayıp ayranını çıkaran nutukçulardan başka kendisine gerçeği gösterecek bir kılavuzu olmayan yüzde yetmişbeşlik köylü ile girmek zorundayız genel seçimlere.

Böyle bir halktan sağ duyu beklemek, ondan gerçeği bulup çıkarmasını istemek, vermeden almak anlamına gelmez mi?

Ne verdik de, ne istiyoruz bu cahil kalabalıktan, diye kendimizi suçlamakla yetinmedik mi bu seçimlere kadar? Böyle düşünenlerimiz, gene de insaflı aydınlarımızdı. «Bir de bu halk adam olmaz» cılar vardı. Paris'ten, Londra'dan, Milano'yla, Viyana'dan söz edip lâfa öyle başlayanlar da vardı. Bir ulusun bütün insanları tek tek bilince kavuşmadan o ulustan hiç bir olumlu davranış beklenemez demeğe getirenler de eksik değildi. Asıl şaşıranlar da bunlar oldu, 14 Ekim seçimlerinin sonucu açıklanınca. Bu olumlu sonucu hiç beklemiyorlardı halkımızdan. Okuma yazma öğrenmeden insan nasıl ileriyi görebilirdi, en başta memleket gerçeklerini? Seçim demek uygar olma, kültürlü, bilinçli olma demek değil miydi? Dün bir, bugün iki, nasıl oyunu kullanabilirdi bu cahil halk!

Tercihli oy verme yanılgısından başka dişe dokunur hiçbir örnek yoktu onları haklı çıkarabilecek. O da ancak seçimin ruhunu zedeleyecek bir yanılgı değil, teknik bir olguydu olsa olsa... Ayni yanlışı okur yazarlar da yapmış olabilirlerdi. Tercihlerden yararlanmak isteyenlerin pusula bastırıp dağıtmaları yol açmıştı bu yanılma olayına. Biraz da ileriyi göremeyen kanun hazırlayıcılar... Çoğunluk partisi durumunda olduklarını sananların paralı adaylardan bağış koparabilmeleri içindi bu tercih oyları. Liste başlarını geniş gösterme eğiliminden çıkmıştı, tercihli oy önerisi. Hem oy sayımını geciktirmiş, hem de yüzbinlerce oyun ziyan olmasına yol açmıştı, onların bu çıkarcı önerileri.

Bu halk kitapsız bilmek, topraktan öğrenmek zorundaydı. Bilinçlenmek için Kur'an kurslarına gidip Arap harflerini öğrenmeleri beklenemezdi. Seçim kanununun özünü kavramak, oyunu vereceği partinin tüzüğünü inceleyebilmek için ilkokul diploması edinmesi de beklenemezdi. Göz vardı, izan vardı! Adam olmak için gezip görmek biraz da, acı çekmek yeter de artardı. Kim, söy-

lediğinin tersini yapıyordu, öğrenmişti artık. Kim sureti haktan görünerek haksızlıklara yol açıyordu. Kim köyden köylüden söz edip kompradorlarla işbirliğine giriyor, köylüsünü hemşehrisini soyuyordu. Rejim sökülmüştü, kalkınma, özgürlük, bağımsızlık, sosyal adalet, vergi verme, kredi alma anlayışı altüst olmuştu. Yurttaşla, yurttaşın vekilliği ilkesi dikiş tutmaz şekilde sökülmüş, sökülmeyen bir koltuğunun altı kalmıştı halkın.

İlk iş, oy vereceği partiyi, oy vereceği parti liderini, adayını bulmaktı seçimde. Parti dediğin yalnız lâfla değil, tutumu, davranışı, eylemiyle de halktan yana olmalıydı. Memleketi zenginler kurtarmıyor onlar daha da zengin olmanın yoluna bakıyorlardı. Geçen seçimlerde söylenen hikâyelerde belirttikleri gibi, yeni gelenlerin küplerini yeniden doldurmalarını beklemektense, eskiden küplerini doldurmuş olanların yerlerini değiştirmemeleri anlayışını yıkmalı, yutturmacıların, altındaki koltuklara vurmalıydı tekmeyi! Yeni de olsa, eski de olsa küp dolduranlardan ne memlekete hayır gelirdi, ne de halka! Namuslu adam mı yoktu memlekette!

Gayrık yeterdi yaptıkları! Uyanmaz sanılan bölgeler uyanmıştı. Uyanmaz sanılan Karadeniz uyanmış, Akdeniz'i geçmişti. Trakya hiç de aşağı kalmamıştı Ege'den, gerçeği görüp tanımada. Hele İstanbul gecekondulularla birlikte bunun ne demek olduğunu açıkça göstermişti, seçim günü.

Bunun tek anlamı vardı. Uyanması çok ileri yıllara ertelenen halk, sağlıklı bir uyanış örneği vermişti. Uyanmasına ön ayak olanlar bile şaşırmışlardı bu hiç bir halkta görülmesi olanaksız durum karşısında.

Bu uyanmada tutucuların, egemen sınıfın, yönetici kadronun etkisi çok büyüktü. Bir an önce toparlanması için hiç durmadan kışkırtıcı nedenler bulup çıkarıyor, uygulamada başarısızlığa düştü mü, daha pratiklerini bulu-

yordu. Son iki aylık ekonomi politikasını inceleyecek olursak gerçek, bütün çıplaklığıyle çıkar ortaya. Bu son iki ay, ticarette insafın politikada izanın, yönetimde halkı hiçe saymanın hüküm sürdüğü bir dönemdi. Bu bilgisizliğe, tecrübesizliğe, sorumsuzluğa ne parti dayanırdı. ne partizan. Ne partinin başındaki borazan!

NAMUSLU OLMAK

Akıllı olmakla namuslu olmak aynı kapıya çıkar derim bana sorulursa. Övdüğümüz kişiler vardır, namusunu, dürüstlüğünü, davranışını göklere çıkardığımız kişiler... Onları şişirecek, göklere çıkaracak yerde:

«Akıllı adamdır o!» deyiversek herşeyi içine almaz mı bu sözümüz?

Ömer Nida diye bir şair vardır, kendisini son defa Orhan Kemal'in cenazesinden dönerken Ardaş'ın meyhanesinde görmüştüm. Eskiden de sanıyorum konuşmuşluğumuz olacak. Son karşılaştığımız gün de onu donuk bulmuştum, eskiden de... Birkaç kadehi karşılıklı yolladığımız halde bu donukluk kalkmadı aradan. Belki ben de ona göre öyleyimdir. Donuktan daha öte, soğuk... Buz gibi... Ama bu sabah bir yazısını okuyunca donukluk kalkıverdi ortadan. Yüzü de içi de pırıl pırıl oluverdi bir-

den. Onunla ilk kez tanıştırılmış gibi, hayır aracısız tanışmış gibi oldum. Şöyle diyor Ömer Nida, ikinci yeni serüveni için... Oysa her fırsatta açıklamışımdır, birinci yeni yoktur ki, ikincisi olsun demişimdir. Anlamsız şiir yazma diye bir şey vardır, bunu nasıl yadsırız. Bu olayı, o akıma katılan bir şair olarak Ömer Nida bakın nasıl içtenlikle açıklıyor:

«Evet... Samimi olmak kolay değildir. Eserini anlayamadıkları için okurlarının anlayışsız olduklarına inanan yazarlar vardır. Oysa bu anlaşılmama yazarın samimiyetsizliğinden doğar. Üstü kapalı söz etmek tutunulan bir daldır, güçsüz yazarlar için. Sanatta anlaşılmaktan korkmanın, yani gerçeklerden kaçmanın başka anlamı yoktur. Bizim «İkinci Yeni» akımı içinde en güzel dizeleri bülbül ustalığı ile dile getirmiş olmamızı düşünüyorum da başka anlam çıkaramıyorum yine de.

İstakoz partisi sanatçıları ne düşünür bilmem ama, biz bürokratların burnu biraz büyüktür, sürtülmemiştir. Samimi olursak halkı anlamamız, sevmemiz, halkla birlikte olmamız olanak dışıdır diyorum...»

Geç de olsa, akıllıca bir açıklayış. Namuslu demiyorum bakın. Akılıca bir açıklayış bu... İçtenlikle yapılmışda diyebiliriz. Yürekle akıl bir araya gelir mi, diyeceksiniz. Erbabı yaparsa gelir. Öteye bile geçer. Her sanat ürünü akıllıca ve içtenlikle yapılmış bir açıkalmadır.

Bugün yalnız Ömer Nida'yı izlemedim gazetelerde... Daha bir çok yazılara göz gezdirdim. Bir ikisinin üstünde durarak bir iki kez okudum. Fıkra yazarı olarak bilinç altımdan konu çıkarmak içindi, belki bu okuyuşlarım. Belki de aydın olma göreviyleydi bu incelemeler. Sakıncalıydı üzerinde durup düşünmek bir kaçının. Önce bir haberi ele aldım, Yazacağım yazının başlığını bile koydum içimden. «Grev yasak, lokavt serbest!»

Hazırlıklı bulmadım kendimi. Son iki üç yılın yasak

grevlerini teşvik edilmiş lokavtların toplamından çıkartmam gerekiyordu ilkin. Yasaklama, erteleme nedenlerinin belgelerini gözden geçirmeliydim. Lokavtların altında yatan nedenleri bulup çıkarmalıydım. Bir deri fabrikatörünün kendisinden dinlediğim lokavt gerekçesindeki rakamları sıralayabilmeliydim. Zam isteyen işçileri, kesat yüzünden lokavtçılıkla cezalandırma olayının altında yatan nedenleri ustaca almalıydım tek tek... Güvenemedim kendime.

Sonra Yunanistanla, Filipinlerde aynı günde yapılan referandumun büyük bir rastlantı sonucu «EVET» le bağlanmasının altında yatan dramı açıklamalıydım. Bu memleketlerin yöneticilerine sesimi yükselterek :

«Siz mi idare ediyorsunuz bu memleketleri, yoksa Amerika mı?» diye sormalıydım.

Dizginleri nerdeyse elinden kaçıran Nixon'a: «Sen dev tröstlerden yana mısın, yoksa halktan yana mı? Neden dev tröstlerin bölünmemeleri için elinden geleni yapıyorsun?»

Namuslu, ya da akıllı bir fıkra yazarı olarak Ömer Nida'nın içtenliğiyle konuşmalıydım:

«31 Temmuz 1973 de fıkra yazarı mıydın. Peki neden yazmadın, elinde bomba patlayan İbrahim Çenet'in anlattıkları üstüne bir fıkracık?»

«Haklısınız!» demeliydim beni suçlayana. Yazmalıyım, yazmam gerekir. Benimle birlikte, hatta benden daha önce dış memleketlerdeki baskı görmüş yazarların savunucularının da yazmaları gerekir. Onların özgürlüğüyle, onların kalemleriyle yakından ilgilenenlerin de kendi çocuğu yaşındaki İbrahim'in dramıyla ilgilenmeleri gerekir. Eğer namuslu iseler, yani akıllı iseler demek istiyorum. Yoksa tek satır yazı yazamazlar bundan sonra... İki ayağını, bir kolunu yitirmiş kişinin ağzına hemen ameliyattan

sonra sorgu için mikrofon tutuyorlar. Şöyle anlatıyor başından geçenleri mahkemede:

«Devam ediyorlardı sorgulamağa. Ölümle kucak kucağa idim. Devamlı kan veriyorlar. Kusuyorum, tek başımayım odada. Doktorlar müdahale etmek istiyorlar, bırakmıyorlar. Pıhtılaşmış kan dolu yatakta ıstıraptan inliyorum. Konuşamıyorum. Yavaş bir sesle, iyileştiğim zaman yetkililerle mahkemede konuşacağımı söylüyorum. Bize ifade vereceksin diye zorluyorlar. Tekrar kusuyorum. Izledikleri, ısı ve nabız göstergesi had safhaya vardığında ancak bırakıyorlar. Ve bu hal iki gün devam ediyor.»

Anlatmakla bitmiyor İbrahim'in dramı. Sözünü kesmek isteyen yargıç bile «Evet seni anlıyorum» diyor. Yani devam et demek istiyor:

«Bu ışıksız, rutubetli çirkef yerde kaşıntı verici mantarlar şu anda da olduğu gibi vücudumun her noktasına yayılmıştır. Yalnız bulunduğum o yerde tırnakları, parmakları hatta elleri olmayan yaralı bir insanı bu şekilde yalnız bırakmak ve tedavi yapmamak fiiline Türkçede söylenecek bir söz bulamıyorum.»

İbrahim'le birlikte şunları da içimden gelerek ekliyorum:

«Unutmamalıdır ki hak, hukuk ve adalet konusunda hiç kimseye söz bırakmak istemeyenler, Avrupa Konseyinde en medeni ülke temsilcilerinden daha ateşli bir şekilde sahneye çıkıyorlar ve insan haklarının savunuculuğunu yapıyorlar.»

Kalemlerinden kan, yazı makinalarından volkan fışkıran bir çok değerli hürriyet kahramanı muharrirlerimizin hamaset ve cesaretlerini dış ülkelerde, eziyet görmüş, işkenceden geçmiş ırkdaşlarımıza harcayıp tüketmeseler de, biraz daha akıllı olsalar... Kendi kapılarının önlerini süpürmeden, ellerindeki çalı süpürgeleriyle dünyayı temizlemeye kalkışmasalar, sorsalar:

«Inandığınız demokrasi, dilinizden düşürmediğiniz şahsi hürriyet, hukuk devleti anlayışı, garp dünyasının medeniyeti bu mu?» diye.

Ve sonra siz, Soljenitsin'ci hümanistler, 31 Temmuz 1973 günü ne yazdınız günlüklerinize?

BİR YUDUM SU

Reşat Nuri'nin Bir Yudum Su öyküsünü ortaokul kitaplarında okuyanınız çoktur. Anası ölen bir kenar mahalle kızı, annesinin canı için su dağıtır. Bir zengin kızı da babasının yasaklamasına aldırmadan kızın elinden su kabını alır, içer. Kızın gönlü hoş olsun diye yapmıştır bunu. Babanın böyle şeylere inanmamasından da yakınır, bu arada yazar. Kızının böyle şeylere inanması babanın yasaklayışları bir boşluk yaratmıştır. Kız zaten onulmayacak bir derde tutulmuştur, nasıl olsa ölecektir. İçmesinde bir sakınca yoktur. Kız suyu içecek, babası da öksüz kızdan gördüğü gibi, gelene geçene su dağıtacaktır ilerde, yol üstüne çeşme yaptıracaktır. Yaptırsa da, yaptırmasa da bence yanlış oturtulmuş bir öyküdür bu, hele okuma kitapları için. Bu öykülerle yetiştirilen kuşaklardan bu ulusa gelecek hayır, işte ortada!...

Ölenlerimizin canına değsin diye, su dağıtır, çeşme yaptırtırız. Zenginler, hali vakti yerinde olanlar padişahlar, vezirler ,ağalar, yüksek memurlar büyük kentlere ordunun geçeceği kervansaraylara, hanlara büyük camilere kendi reklamları için su getirtip çeşme yaptırtırlardı. Üzerlerinde mübarek adları yazılırdı, en fiyakalı yazılarla:

«Aç besmeleyle iç suyu Han Ahmed'e eyle dua»

Maksat Sultan Ahmed'in adını anıp ruhuna fatiha okumak!...

Bizim Karadenizli çapkının sevgilisine dediği gibi:

«Salına Saline suya gideysun
Su değil meksadun seyran edeysun!»

Neyse! Ne maksatla olursa olsun Ahmed Han yapmış çeşmeyi! Biz kaynaklarını kurutmuş, çeşmeyi müzelik etmişiz. Şimdi yalağında adem babalar yatıyor.

Bütün bu su gösterileri sürüp gidiyor bugün de. Büyük kentlerde, kasabalarda, büyük «Güzergâh» larda... Anadolu'nun anası danası ağlamış susuzluktan hep. Eğer bir dere geçiyorsa bozbulanık suyunu içmiş... Dere geçmiyorsa kuyu kazmış, ne çıkarsa içmeye çalışmış. Ya dere geçmez kazdığı yerden de su çıkmazsaaa!... Viyana kapılarına dayandığımız yüzyıllarda bile durum böyleymiş. Hep Anadolu'dan alınıp götürülmüş. Anadolu'ya bir çivi bile çakılmamış!

Samsun, güzel Türkiye'mizin en gözde illerinden biri değil mi? Çocukluğumda bir deresi vardı Murat deresi. Bir yaz kuruyup kalmıştı... Bütün kent susuz! Kuyular içilmeyecek kadar acıydı! Değil içmek, sabunu bile köpürtmezdi. Katır sırtında Kadamut suyu gelirdi taflanlara sarılı... Kaç kişi para verip de alacak! İşitiyorum, bu suyu kente indirmişler bugün! Yetiyorsa ne mutlu o kente!

Bu yıl her yıldan farklı geldi Anadolumuza susuzluk!

Önce bostan sularken çıkan cinayetlerle gösterdi kendini! Kuraklığı kıtlık izledi. Şimdi Anadolu bir yudum suyun peşinde; bir iki ilimizin çeşmelerini, beş on köyümüzün köpüre köpüre akan sularını gösterip de pınarbaşı türküsü söyleyip, Çeşmebaşı balesi oynamayalım! Sudan önce «su planı» göstersinler bizlere. Hani elli yıllık su plânı! «Kaldır beyaz fistanını!» türküsünü radyoda yasaklamakla, bostanlar sulanmıyor kendiliğinden! Mehmet Akif «Bir hilâl uğruna yarab ne güneşler batıyor!» demişti. Hilâl uğruna yapılan savaşlar biteli çok oldu. Şimdi parmak kadar çocuklar, bulamazlarsa susuzluktan, bulurlarsa dizanteriden, tifodan, ishalden batıp gidiyorlar. Her ölen çocukta, iktidarda vakit öldürenlerin parmağı var demiyoruz, insafsızlık edip de.

Halkın bu ızdırabı ile, nasıl alay edildiğini görmek ister misiniz bu arada? Buyurun! Süslü gazetelerden biri süsüne boyasına rimeline rujuna bakmadan bu çok önemli davayı bir kalemde çözüp atıvermiş. Önce bir başlıkla veriyor müjdeyi:

«... Gazetesi Su Probleminizi Çözüyor!»

Nasıl mı çözüyor?

«Hergün yayınlanacak «Su nerede?» afişlerinden birini elden geldiğinde ayrıntılı olarak doldurup Su Nerede Servisi'ne yollamakla bu dert çözümlenecek!

Eğer özel cevap istiyorsanız! Bütün sorun burda işte! Eğer özel cevap istiyorsanız, zarflara «5» liralık damga pulu koyacaksınız!

Çok şık değil mi?

Dahası da var. Sakın önce gazeteye verdiğiniz «75» kuruşun, sonra zarf kâğıt parasının yapıştırdığınız «110» kuruşluk posta pulunun zarfa koyduğunuz «5» liralık damga pulunun boşa gittiğini sanmayın! Aldanmış olursunuz! «Gazeteniz Türkiye'nin neresinde olursanız olun sizi suyun nimetlerine kavuşturacak!»

Dudakları susuzluktan çatlıyanlar! Anladınız değil mi? Bu sorun çözümlenmiyecek zor bir sorun değilmiş! Beş altı liranın içinde! Boşuna beklemeyin çeşmebaşlarında kuru derelerin kıyılarında, kurtlu çamurlu bataklıkların içinde. Takır takır kurumuş bozkırda... Hemen bir mektup! Amman beş liralık pulu da unutmayın!

Benim bu süslü gazeteden önce süslü, şık beylere, özel arabalı, resmi arabalı adaylara bir çift sözüm var.

Eğer bugüne kadar herhangi bir koltukta oturmuşsanız, üzerinize devlet tarafından verilen bir sorumluluk, bir yetki almışsanız, diyelim ki su işlerinde bulunmuş sudan işlerle vakit öldürmüşseniz, ister senatör olun, ister millet vekili, sakın kurak köylerden, susuz kasabalardan suyu çekilmiş barajların önünden takır takır çatlamış bozkırlardan geçmeyin! Hele buralarda halkın gönlünü almak için sudan nutuklar çekmeye kalkışmayın! Hele hele baraj uzmanlarını, politikacı barajcıları yanınıza alıp çıkmayın gezilere!

MÜLAYİM OLMAMAK

Anadolu Ajansı, kurulduğu Kurtuluş Savaşı yıllarının havasına uygun, çok anlamlı bir haber sundu bize:

«Cezayir Devrim Konseyi» ile «Bakanlar Kurulu» dün akşam aldığı bir kararla Cezayirlilerin Fransa'ya göçünü durdurmuştur.»

Gerekçe mi? Cezayirli işçilerin Fransa'da iş yerlerinde öldürülmesi!

«Cezayir Devrim Konseyi» tamlaması iki gün önceki yazımızda geçen Şili «Devrim Mahkemesi» tamlamasına hiç benzemiyor. Cezayir'in Devrim Konseyi, Cezayirlilerin Fransa'da insan haysiyeti görmedikleri, hatta iş yerlerinde öldürüldükleri için onların haysiyetlerini ve hayatlarını kurtarma amacını güdüyor. Şili «Devrim Mahkemesi» ise Şilli'leri kurşuna dizmek için fırsat kolluyor. İşte

Anadolu Ajansı Devrim Konseyi'nin tutumunu şöyle açıklıyor:

«Devrim Konseyi» ile «Bakanlar Kurulu'nun yayımladıkları ortak bildiride, Fransız makamlarının bütün Cezayir uyruklular için güvenlik ve insan haysiyetine yakışır koşulları sağlamasına kadar bu tedbirlerin yürürlükte kalacağı açıklanmaktadır.»

«Devrim Konseyi» denen bir topluluk devrim ruhuna uyarak ancak bu denli namuslu, yiğitçe, ulusçu, halkçı bir karar verebilir. Ve Anadolu Ajansımız da Kurtuluş Savaşımızın, hatta Cezayir Kurtuluş savaşının devrimci ruhuna saygı göstererek Devrim Konseyi adını, Bakanlar Kurulu tamlamasından önceye almakta ve ona bu ulusçu davranışta öncelik tanımaktadır.

Devrim, eğer olumlu bir eylemse yani halktan yana, halkın çıkarlarından, kurtuluşundan, bağımsızlığından, özgürlüğünden, yücelip mutlu olmasından yana bir eylemse gerçek devrimdir. Bir eyleme girişenler kendi özel, bencil çıkarları için halkına kıyarsa, baskısını sürdürebilmek amacıyla zindan kıtlığı yaratıp halkını stadyumlara kapatırsa ancak devrim adına cinayet işlemiş olur. Bunu da namuslu ülkeler, haysiyetli kuruluşlar, konseyler, gazeteler, dergiler, birlikler, durdurmak, en azından kınamak için insan üstü çabalar harcar. Bu, bir memleketin iç sorunudur deyip seyirci kalmaz. Darbeci birkaç general, bütün bu kanlı olayları, dünya uluslarının gözleri önünde sürdürürken bu davranışlarıyla hiçbir ilgisi olmayan «devrim» gibi yiğitçe bir anlam taşıyan kuru bir sözcüğe sığınmakla kendilerini kurtaramaz. Çok isterdik, Macaristanla Çekoslovakya olaylarında Sovyet Rusya'yla birlikte hükümetleri de kınayanların insancıl, ulusçu kalemlerinin yeniden harekete geçmelerini, yeniden şahlanmalarını. Ne oldu? Makineli tüfek gibi işleyen yazı makinelerinin şeridi mi bitti? Yoksa tükenmezlerin mürekkebi

mi tükendi? Demek meşru rejime ne maksatla olursa olsun başkaldıran onu devirmek için ayaklanan güçler tutulacak öyle mi? Hatta demokratik yollardan iktidara gelseler dahi?

Cezayirliler kurtuluşları için silaha sarıldığı yıllarda aynı gazetelerin, aynı yazarların, başyazarların hatta bugün şu namuslu haberi veren A.A. nın dilinde bile Cezayirli yurtsever, ulusçu mücahitlerin adı Fransızlara başkaldıran «Asiler» di. Müslüman oldukları halde ölülerine «şehit» denmezdi. Ama biz bu «şehit» sözcüğünün bugüne kadar kaç katolik, kaç protestan ölüsü için kullanıldığını da unutmadık. Hem de Islâmcı anlamda şehitliği bile hak etmeden öldükleri halde... Şehitlik bu tür kalemler için öldürenin politik durumuna göre ayarlanan «son rütbe» dir.

Fransa uygardır, Fransa kültür diyarıdır, Fransa teknikte, sanatta, bilimde çok ileri gitmiştir, okuma yazma oranı bizim oranımızın çok üstündedir ama, ırkçılık'ta faşistlikte bizim ırkçılarımızdan, faşistlerimizden çok hızlılara da sahiptir. Cezayir hezimetini halâ unutamayan ve uğursuz adlarını bizlere bile ezberletmesini bilen çok da ünlü generaller yetiştirmiştir.

Cezayir Dışişleri Bakanının bu Temmuzda yaptığı Paris ziyareti, karşılıklı işbirliği ve dostluk havası yaratmak içindi. Bu iyi niyet, belli topluluklar üzerinde bir «ırkçılık dalgası» estirmekten öteye geçemedi. Bu dalga nice Cezayirli işçinin kast eseri öldürülmelerine kadar dayandı.

Haber şöyle sürüp gidiyor:

«Cezayirli işçilerin Fransa'da öldürülmeleri Cezayir'de heyecan yaratmıştır. Bu işçilerin cenazeleri ülkelerine getirildiğinde resmî cenaze törenleri düzenlenmiş, ölenler «Yeni Şehitler» olarak anılmıştır.»

Fransa, ilk tedbir olarak işçi göçünü durdurmuştur.

İşçi gönderilmese de iki ülkenin karşılıklı ilişkileri duracak mıdır? Fransa'nın kapitalistleri hadi Cezayir'li emekçiyi çalıştırmadı diyelim. Elinde kalan ürünleri kime sürecek, burnunun dibinde az gelişmiş bir ülke, ve eski bir sömürge dururken... Şimdilik Cezayir tatlı kârlar sağlayan bir pazardır.

Ama «Devrim Konseyi» uyumuyor. «Bu tedbir gereken ciddiyetle karşılanmadığı takdirde...» diyebiliyor. Ne yapılır bu durumda? «Daha sert tedbirler alacağı»nı bildirmekle yetiniyor şimdilik. Bir Bakanlar Kurulu, bir Devrim Konseyi, bir hükümet, «sert tedbirler alırım!» dedi mi, biri çıkıp da «Adın ne?» diye soramamalı Özgürlüğü için silâha sarılmasını bilen uluslar, ister az gelişmiş olsun, ister hiç geliştirilmemiş... Adları «Mülâyim!» değildir. Cezayir, ne biçim «Sert» lerden olduğunu zamanında göstermesini bilmiştir.

«ANILARDA GÖRMEK»

Bir dağıtım evinin tezgâhındakileri karıştırırken «Anılarda Görmek» adlı bir kitap gördüm. Üstünde Oktay Akbal yazılı. Kapak bir futbolcu forması gibi, iki renge ayrılmış, ince bir çizgiyle. Sayfalarını karıştırayım dedim, açar açmaz, birlikte yaptığımız bir yolculuğun notlarıyla karşılaştım. Dört beş yıl önceki bir yolculuktu bu. Trenle Moskova'ya uzanış, oradan Taşkent'e uçuş...

Dalıp gittim bir süre gerilere doğru, satırlar arasında... Anılar, anılar, anılar... Anılarda duygulandırmalar, geçen yıllara hayıflanmalar, gençlik olayları, dostluklar... Bu dostlukları pekiştirmek, perçinlemek, sürdürebilmek için çabalar... Hep belli kişileri ele alıp belli amaçlarla övmeler, şişirmeler, sureti haktan görünüp dostlarını, rahatsız eden olaycıklara dokunup geçmeler, değinmeler... Sonra çağın trajedisi olmuş büyük olaylara, kavgalara fi-

lozofça takılıp küçümsemeler, humanistçe, aydınca yukardan bakmalar, ayıplamalar... Yerli yersiz sanatçıyı yüceltmeler, sanatı toplumun dışında, üstünde, çok çok üstünde görüp toplumdan, toprağından kopmalar... Soyut bir özgürlük, sanatçı özgürlüğü adına bağımsızlıktan açıkçası yakışır davranıştan yan çizmeler:

«Amerika Vietnam'da, Ruslar Çekoslovakya'da, yarın belki de Romanya'da... Ne olacak şimdi özgür bir yaşam özliyen yazarlar, sanatçılar? Kaçacak delik arıyacaklar...»

Sanatçıların kaçacak delik arıyacağını söylüyor, Akbal. Oysa biliyor kaçacak delik aramadıklarını, aramıyacaklarını. Asya-Afrika yazarları, şairleri Taşkent'te toplanmışlardı, Viyetnam savaşı sıralarında. Oktay da oradaydı. Kaç tane Viyetnam'lı şair, yazar katılmıştı bu sempozyuma? Sorulduğu zaman verilen yanıtı birlikte dinlemiştik Akbal'la:

«Viyetnamlı şairler, bu toplantıya katılamadılar, savaşta olduklarından...»

Oktay, Leningrad'a gittiği günlerde, ben bu verilen yanıtı sözlerime katarak Moskova Yazarlar Birliğinin yeni binasında, hemen başkan Konstantin Simenov'dan sonra bir konuşma yapmıştım. Radi Fish'in, ben konuşurken yaptığı çeviriden sonra «Aydın mısın?» adlı şiirimin Rusça'sını okumuştu. Oktay'ın, kendi kitabında övündüğü gibi bende övüneyim:

«Türkiye'den gelen yazar olduğum için en çok alkışlananlardan biriydim. Gözlerim yaşardı.»

Oktay gibi benim de gözlerim yaşarmıştı. Ama ben yalnız kendi adına «özgür bir yaşam özlemek» olmadığını belirtmekle yetinmedim, konuşmamda. Soruyorum. **Bu** konuşmamın Türkçe yayında verilmesi için izin istedikleri zaman da şöyle demiştim:

«Bu türden konuları fırsat düştükçe memleketimde

de hem söylüyor, hem yazıyorum. Eğer konuşmamı ilginç bulduysanız başka dillerde yayınlayın!»

Akbal anılarının bir yerinde bana da dokunmak istiyor. Asya-Afrika yazarlar sempozyumunda Türk yazarı olarak önceden ikimize sormuşlardı, «neler konuşmak istersiniz?» diye. Ben, «Sanatın ancak özgür ve bağımsız bir ortamda gelişebileceğini, sanatçının memleketini özgür ve bağımsız bir ortam haline getirmek görevinde olduğunu, bir bakımdan sanatçının, yazarın, sanatı kadar kişiliğine de önem verilmesini» belirteceğimi söylemiştim. Oktay'ın özetlediği kendi konusu, önce bizi gezdirenlerce beğenildiği için sempozyum yöneticileri tarafından da uygun görüldü. Bu konuşmanın Akbal'ın kitabına da aldığı notlarından anlaşıldığına göre, benim görüşüme değinmekten de kendini alamadığı çıkıyor ortaya:

«Adam, yazarın ödevi emperyalizmle savaşmaktır.» dedi mi bir şey yaptığını sanıyor. Alkışlıyanlar da bir şey başardıkları kanısında. Yazarın ödevi iyi yazı yazmaktır, önce budur. Edebiyatçısı, iyi edebiyat yapacak.»

Elbette yazarın, önce yazar, edebiyatçının önce edebiyatçı olması için sanatının bütün ustalıklarını bilmesi gerek. Bu da lâf mı! Söz konusu olan, gerçek sanatçının, gerçek edebiyatçının görevi. Akbal'ınki, Türkiye'mizde yıllardır sürüp giden bir yurtturmaca tekerlemesidir. Toplumun sorunlarına arka çıkan sanatçının karşısına hep bu yutturmacayla çıkmışlardır. Başta Nazım olmak üzere Dinamo'ların, A. Kadir'lerin, Enver Gökçe'lerin, Ahmet Arif'lerin, Hasan Hüseyinlerin kötülenmeleri, hep bu tekerlemelerle, yutturmacalarla yürürlükte kalmıştır. Sanatının bütün ustalıklarını hem de kendilerine özgü biçimlerle veren bu usta sanatçıları, halkının, memleketinin sorunlarını benimsedikleri için yerden yere vurmaya, ya da unutturup geçiştirmeye çalışmışlardır. Fırsat düştükçe de hâlâ bu iş için görevli eleştirmenler ellerinden geleni

yapmaktadırlar. Bu görevlerini yalnız Türkiye'de değil konuk olarak gittikleri dış ülkelerde de sürdürmüşler. Başarmışlardır da. Bugün hâlâ dışarlarda hemen Nazım'dan sonra, hattâ ondan da önce Orhan Veli, peşinden de benzerleri geliyorsa, başarıları belgelenmiş demektir. Bu ülkelerde hiç mi bu işlerle uğraşan yan tutmaz kurumlar yok diyeceksiniz! Var elbet. Olmaz olur mu! Bizim tutucu zümrelerin soyut hümanistlerin batı edebiyatının kalıntılarıyla beslenmişlerin ellerinde Talim ve Terbiyeler, Türkoloji kürsüleri varsa oralarda da Türkçe bilenlerin, çevirmenlerin egemen olduğu odaklar var. Bütün sorun onlarla dirsek temasına geçebilmekte.

ÇAĞININ KUŞAĞINDAN OLMAK

«Istanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirip çocuk uzmanlığı alanında yetişince Türk halkçılığının o çağ kuşağına aşıladığı bir ülkü ile bir Anadolu kasabasına gittim. Halk içinde halk için yazdım, halk için düşündüm.»

Ceyhun Atuf Kansu söylüyor bunları. Şairdir Ceyhun Atuf Kansu, 1941'de, 1944'de, 1946'da çıkardığı kitaplarla 1940'ların şairidir. Behçet Necatigil gibi, Oktay Rıfat gibi, Necati Cumalı gibi, Cahit Sıtkı, Orhan Veli, Mehmed Kemal, Niyazi Akıncıoğlu, A. Kadir, Salâh Birsel, Melih Cevdet, Sabri Soran, Muzaffer Arabul, Sabri Altınay, İbrahim Sabri, Hasan İzzettin Dinamo gibi... Daha da sayabiliriz: Ilhan Berk, Cahit Irgat, Sabahattin Kudret, Arif Damar, Fazıl Hüsnü, Suat Taşer, Ö. F. Toprak, Atillâ İlhan, Enver Gökçe ve geriden gelenler...

«Çağının kuşağı» diye bir sorun olduğunu gözümüzün elifine sokmaya çalışıyor C.A. Kansu, bu sözcük dizisiyle...

Böyle bir sorun vardır, olmaz olur mu? Yukarda adlarını saydığım şairlerden kaçı Türk halkçılığının o çağ kuşağına aşıladığı, aşılaması gerektiği ülkü ile tutumunu, davranışını, eylemini bağdaştırabilmiştir o yıllarda? Bize sorulduğu zaman (antolojilere) malolmuş bu şairleri sayacak kadar bilir olduk her zaman. Oktay'ları, Orhan Veli'leri, Sabahattin Kudret'leri, Salâh Birsel'leri şair olarak takır takır saydık. Ama onlar bizi şairden saydılar mı? Varsın saymasınlar. Gene de onlara şairdir diyoruz, ama nasıl şair? 40 kuşağı şairi mi? Çağının şairi mi? Çağının koşullarına ters düşen yapıtlarla garip bildirilerle nasıl çağının şairi olabilirler? 1940 kuşağının şairi olabilmek için önce o yıllarda sınırlarımızın dışında büyük bir savaşın bütün dramı ile sürüp gittiğinin farkında olabilmeleri, halkının, bu savaşın getirdiği yoksulluklarla ne denli ezildiğini sezebilmeleri, bu dramın serpintilerini olsun, sanat ürünlerine yansıtabilmek için çaba göstermeleri, bu çabadan doğacak sorumlulukları, çileleri göze alabilmeleri gerekmez miydi?

1940 kuşağı şairi olmanın bir özelliği vardır, onu gözden kaçırmıyalım. Şair olmak başka, 40 kuşağı şairi olmak gene başka!...

Milliyet'in sanat ekinin soruşturucusu, Melih Cevdet'ten öğrenmek istiyor:

«Siz 40 kuşağı şairi olarak şiirde ne yaptınız?»

Çelebice bir cevap veriyor şair:

«Konuşma dilini getirdik!»

Yeter mi bu kadarcık biçimsel çaba, 1940 kuşağının şairi olmak için?

Bu yargıya şunları da ekliyebiliriz: Nazım bu akımın içinde ve başındaydı. O yıllarda çıkan Yeni Edebiyat, Ses

ve Yürüyüş gibi dergilerde çeşitli adlarla şiirleri aralıksız yayınlandı.

Bu akıma karşı oldukları, bildirilerinden de anlaşılan Garip'çiler, çok geçmeden şiir anlayışlarını bırakarak çeşitli yollara saptılar. Kimi dar görüşlü edebiyat eleştirmenleri yazılarında bu kuşağın hâlâ etkenliğinden söz etseler de gerçekçi şiir anlayışının, hele Nazımın ölümüyle yayınlanan bütün kitaplarının yarattığı güçlü baskı karşısında, ne Birinci Yeni denen Garipçiler, ne Ikinci Yeni diye tanımlanan gerçeğe ve anlama sırt çeviren kuşaklar tutunabilmiştir. Bu kuşakların döküntüleri ve onların savunucuları, Nazım'a yüklenemedikleri zaman, 1940 toplumcu kuşağına saldırmakta, başarılı şairlerini, hiçbir temel kurala dayanmayan kötülemelerle gözden düşürmeğe çalışmaktadırlar.

Behçet Necatigil bir sanat ek'inde şöyle söylüyor Nazım için:

«Dolgun, güzel yazıyor; türkçeyi çok rahat kıvrak ve çarpıcı kullanıyor.»

Bu sözlere bakarsak Nazım, biçimsel yanıyla dil açısından bile birinci yeni dedikleri üçlünün yapmak istediklerini çoktan yapıp başarmıştır. Üçlerden biri olan Anday, şiire sadece konuşma dilini getirdiklerini söyler. Yani Necatigil'e bile dilinin güzelliğini öğreten Nazım, daha çok önceleri bu işe başlamış durumdadır. Kendisinin de katıldığı hece geleneğini yıkmış, yalnız gerçekçi şiir akımını değil, Yeni Türk Şiiri akımını başlatmıştır. Yalnız biçimsel açıdan değil özünü de yenileştirerek.

Behçet Necati de, Nazım üstüne konuşan bütün Edebiyat öğretmenleri gibi, şiirinin içeriği üzerinde durmadan, kabuğuna dokunmakla yetinmekte, bu ustalığının içerikten geldiğini görmezlikten gelmektedir. Sonra bir de suçlama:

«Bir davanın adamıydı. Her dava insanın önce ken-

disini bir çarmıha uluorta germesiyle başlar.» diyerek...

Hemen açıklayalım. Biz de şiiri Ceyhun Atuf Kansu gibi anlıyoruz. Halkçılığın, o çağın kuşağına aşıladığı ülkünün tümü ya da ayrıntıları üzerinde belki tartışma olabilir aramızda. Ama sağlam bir öğretinin, gerçekçi ve toplumcu bir görüşün gerekli olduğunda bizim de hiç kuşkumuz yok.

«Halk içinde halk için yazdım, düşündüm.» diyor Kansu. 1970'de yayınladığı «buğday, kadın ve gül», bu savının en diri belgesi. Söylediği gibi, yazmış ve düşünmüş değil, bu son kitabından anladığımıza göre... Düşünmüş, yazmış ve varılması gereken çizgiyi de çok üstten aşmış böylece.

Bugün niçin yazdığını, kimin için yazdığını bu kadar rahat söyliyebilecek şairler yetişiyorsa, çağının, kuşağının şairi olarak sayılmaya hak kazanmışlardır, genç de olsalar. Halk kendisini öven şairden çok, sorunlarını dile getiren, acılarını, umutlarını, isteklerini, kendi acıları, umutları, istekleri gibi içtenlikle yansıtan, gerçekçi, devrimci, güçlü sanatçılar istiyor.

«BAĞIŞLAR MISIN?

Eleştirmen Fahir Onger'in ikinci ölüm yılı... Bizim 1940 kuşağına onun kadar içtenlikle sarılan eleştirmen var mı? Asım Bezirci mi, diyeceksiniz? Anlamsız şiir serüvenine değinip geçmesine aldırmazsanız, doğru!

Öldüğü yıla kadar 1940'lardan bu yana, ayda birkaç kez, yerine göre hemen her gün evine, yazıhanesine, iş yerine uğradığım bir arkadaştı. Daha olmazsa Meserret'te, İkbal'de, Nsuaz'da, Beyoğlu'nun herhangi bir içimevinde, kahvelerde buluşur, görüşürdük. İşte böyle bir dostun, bulunamadım cenazesinde. Benden dokuz yaş küçüktü ama, yerine göre ağabeylik de yapardı bana. Yiyeceğime, içeceğime kadar düşünür, evime, yattığım hastanelere gelir, bir kitabım, bir yazım çıktı mı, sözlü, yazılı ilk eleştiriyi o yapardı. Falan dergide yazmamı doğru bulmaz dudakları titreye titreye paylardı beni. O söyler-

ken kendimi gerçekten de suçlu görürdüm, o kadar içtenlikle söylerdi. «Bir daha yazmam!» diye sözvermezdim çoğu zaman, bildiğimi yapardım. O da bilirdi daha çıkışırken bunu ama, gene de söylerdi işte. Kayıtsız şartsız eleştirme yetkisini bir kez vermiştim ona. Ağır da olsa bu görevi yapması gerekirdi, göreviydi çünkü!

Çıkan kitaplarımdan o sorumluydu, çıkacak olanlardan da. 1948'lerde elimde şiirler birikmişti. Onları yayınlayacağım dergi hemen hiç kalmamıştı. Kitap olarak çıkmalıydı bu şiirler. Kitabevlerinin önünden bile geçemiyordum o yıllarda.

Hiç beklemediğim bir gün, geçti masaya, başladı dizgi, baskı, kâğıt hesaplarına. Neden hesaplıyor bunları diyordum içimden. 450 lira kadar bir masraf çıkardı, doğruydu bu sayı. Beş-altı formalık bir kitap o yıllarda bu parayla rahatça çıkardı.

«Tamam mı?» diye sordu, «Yeter mi 450 lira?»

«Yeter» dedim, şaşkınlıkla.

Utana sıkıla çıkardı cebinden:

«Al!» dedi, «Çıkar kitabını! Satılınca verirsin!»

Fahir'in hazırda bu kadar parası olabileceğini hiç düşünmemiştim. Bundandı şaşkınlığım işte!

Kitap çıktı, adı: Yaşadıkça. Benden çok sevindi, kitabımın çıktığına. Bir yıl sonra Bakanlar Kurulu kararıyla Sırça Köşk'le, Toprak Kokusu'yla birlikte aynı kararnameyle, toplatıldığı zaman da benden çok o şaşırıp üzülmüştü!

İlk piyesim Küçük Sahne'de oynanıyordu. Fahir'in de çoluğuyla çocuğuyla gelmesi için bilet verdikçe:

«Bakırköy'den nasıl gelelim!» diye boyuna geçiştiriyordu.

«Görmek istemiyor musun?» diye bayağı çıkıştığım bir gün, yanıtlamadan önce o da bana sordu:

«Bugün boş musun?».

«Birlikte gidersek boşum!» dedim.

«Ben de onu söyliyecektim sana!» dedi.

Bütün günü birlikte geçirdik. Temiz bir lokantada yedik, içtik. Bilirdim, içmek kadar yemesini de sevdiğini. Hele parayı kendi vereceği günler, en pahalı mezeleri getirtirdi masaya. Ama o gün bu işi ben almıştım üzerime. Oyunum tutmuş, ayda on bin liraya para demiyordum.

Yanımda sessizce oturuyordu tiyatroda. Sanki kendi oyunuymuş gibi çoşkuluydu. Böyle olduğu halde, konuşmadan, kıpırdanmadan izliyordu. İkinci perde bitince:

«Çok korkmuştum, helayı görünce...» demişti, «Bakalım nasıl çıkacaksın bu heladan» demiştim. Boşunaymış korkum! Heladan bu kadar rahat çıkılır ancak.»

Gülüyordu. Kaldırırdı oyunum bu kadarcık şakayı. Hababam Sınıfı oynanıyordu sahnede.

O günlerde bir yayınevi açmayı tasarlamıştı. Hemen bir kitap istemişti benden. Vatan'da yayınlanan Meşrutiyet Kıtaathanesi'ni verdim. Bir-iki günde okudu, ilk kitap olarak yayınlamayı uygun görmüştü. Tutturmuştu «adını değiştir, çok eski!» diye.

«Ben beğeniyorum!» dedim, «Kanun-u Esasi Kıraathanesi bile var Beyoğlu'nda!»

«Olmaz, değiştireceksin!»

«Peki!» dedim, «iki-üç ad bulayım, içlerinden beğenirsin!»

Kitabın adı: «Geçmişe Mazi» oldu.

Onger Yayınevi'nin ilk kitabıydı bu. İkinci kitabı da Ilhan Selçuk'un Amerika gezisiyle ilgili fıkraları... Araya girmek, pazarlığı yapmak da gene bana düşmüştü. Güzel Amerikalı adıyla bu kitap da sıraya girdi. İş kitapları dizdirip, bastırmaya gelince şaşırıp kalmıştım. Şu kadar yıldır dergilerle, gazetelerle, kitaplarla ilgili olan koca Fahir ne punto biliyordu, ne kadrat. Gene bu iş de bana düşüyordu demek.

Aldım götürdüm, Tan Basımevine onu. Halil Lütfi üstadımızla, Natık Usta'yla, Müdür Hayri'yle tanıştırdım. İş kolaylaşmıştı artık. Hemen Onger Yayınevi'nin bütün kitapları burada dizilip basılmıştı.

Bugün ne Halil Lütfi kaldı, ne Natık Usta, ne genç yaşında zatürreeden giden Hayri... Fahir de yok artık! Dergilerde kaldı, toplumculuğu san'atla pekiştirmesini bilen usta bir kalemin azımsanamıyacak değerli yazıları. Bunları kim kitap halinde derliyecek? Yayıncılarımızın o kadar önemli işleri var ki! Sağlam san'at ürünlerimizle değeri ölçüsünde para getirmeyen bu gibi eleştiri yazılarıyla hiç ilgilenemez onlar.

Fahir'ciğim, cenazene gelemedim. Neden mi gelemedim?... Çengelköy sırtlarında yazlık diye tuttuğum yolsuz, susuz bir eve taşınmıştık o günlerde. Yol o kadar dikti ki, sık sık aşağıya inemiyordum. Gazeteci bile çıkamıyordu bu sırtlara. Oysa ölüm haberin o günlerde çıkmış gazetelerde. Birkaç gün sonra okuyunca nasıl şaşırdım, nasıl! Yıl 1971'di, aylardan Temmuz. O bunalımlı günler işte... Üstelik o bunalımlı günlerin şiirini yazıyordum. İnanmazsan Yansıma'da yayınlanan bu şiirin adını söyliyeyim:

Çengelköy'de Temmuzlar

Inandın mı boş durmayıp şiir yazdığıma. İşte bu yüzden gelemedim cenazene biraz da... Şiiri çok seversin bilirim. Yazanı da öyle. Bağışladın mı beni?

TOPLUMCU BİREYCİ YAZAR

«Anılarda Görmek» e değinip geçmiştim geçenlerde. Yolculuğumuzla ilgili yerleri okumuştum ayak üstü. Bu kez daha da çok zaman ayırdım oktay Akbal'a. Fıkralarını da okurum Oktay'ın. Güncelerinden çok ilerde bulurum kendisini. Onun Atatürkçülük anlayışı üzerinde tartışmaya girmek istemem. «Atatürk'çü ilkelere inanmış, bağlanmış kuşaktanım ben» dediğine göre tartışmak da boşuna. Ataç sağ olsaydı kimbilir nasıl yererdi. Ben yermiyorum. Hem niçin yereyim. Atatürkçü olmayan okur yazar kaldı mı ki memlekette... Sonra Oktay şunları da ekliyor sözlerine. «Ta ilk gençliğimden bu yana «Ortanın solu» nda, hattâ epey solunda bir insan, bir yazar olmaya çalıştım.» Böyle bir yazara sen nasıl Atatürkçü olursun diyebilir miyim? Nitekim ortanın sağında hattâ

epey sağında olanlara da diyemem. Atatürkçülük bir inanış, bir bağlanıştır çünkü.

Oktay Akbal çelişkisi bol bir yazardır. Çoğu zaman farkına varmadan bindiği dalı keser. Hele sanat edebiyat anlayışı çelişkilerle doludur. Ama kendisi, ne bu çelişkiler üzerinde durur, ne de toplumun gözle görülür çelişkileri üzerinde...

Kendisine sorarsanız toplumcudur ama, bilerek ya da bilmiyerek toplumcu edebiyat anlayışının tam karşısındadır. Hem toplumcudur kendi açıklamasına göre, hem bireyci... Bireyci olmak hiç te toplumcu olmaya engel değildir anlayışına göre. Bir de kitabında savunması var bunun:

«Toplum bireylerden kuruludur. Bireyin bilinmediği, tanınmadığı, incelenmediği bir sanat, toplumcu olamaz».

Ne güzel bir toplumcu sanat anlayışı değil mi?

Bu anlayışla bir tümce de biz kuralım:

«Bir toplum işçilerden, köylülerden, paralılardan, mal mülk sahiplerinden, işe para yatıranlardan kurulur. Hiç mi mal mülk sahibi adamı incelemiyeceğiz?»

Acaba toplumcu olarak, birinin çıkıp da hayır mı diyeceğini sanıyor Oktay Akbal? Elbette inceleyeceğiz! Ama kimden yana olarak? Toplumculuk anlamının bunun için de «mündemiç» olduğunu neden bilmezlikten geliyor Oktay Akbal? Bunu açık söylese, şunları yazabilir miydi «Günce» sine:

«Anılardan, sevilerden, çocuktan, gençlikten, bunalımadn, dünya sıkıntısından, yalnızlıktan söz açtı diye bir yazar toplumculuğun dışına niye düşecekmiş!»

İşte hem işçiden emekçiden yana görünmeye kalkacaksın, hem de yalnızlıktan, anılardan, sevilerden, çocukluktan söz edeceksin, aylaklarla işbirliği edip.

Oktay Akbal'ın anlayışında bir yazar, bir öykücü bulunamaz mı? Bulunur elbet:

«Öykücü olarak bireyin sorunları ilgilendirir beni Ama düz yazılarımda, fıkralarımda toplumculuğun tek çıkar yol olduğunu yazarım, gider TİP adayı da olurum.»

Böyle olur mu? Olur gibi geliyor insana ama gerçek bir toplumcu, işini, öyküdür, düz yazıdır diye ayıramaz, kolay kolay. İnsan gerçek toplumcuysa, fırıncılık yaparken, öğretmenlik yaparken, öykü yazarken, düzyazıya başlarken de toplumcudur. Bir sanatçının karakteri sorunudur. Oktay kendi bireycilik yanı ile pekâlâ bilir ki, insan tankerler, şilepler gibi bölme bölme değildir. Bir bütündür. İnsan pekâlâ bireyci de olsa politikacı yanıyla TİP listesine de girse, eğer toplumculuğu bütünüyle benimsemişse şu gerekçeyle listeden çıkmaya kalkışamaz :

«1965 seçimlerinde TIP'in Bursa bağımsız adayı idim. Bursa'da tanıdığım bir kaç inanmış toplumcuyu desteklemek, onlarla birlikte çalışmak için... Ama baktım ki, TIP yöneticileri liste başlarına kendilerini oturtuverdiler. Ben de adaylıktan çekildim.»

Listenin başına geçseydi çekilir miydi Oktay? Yoksa inanmış toplumcuları liste başına geçirmek mi isterdi. Bunları yazarken 1946'ların Faris Erkman'ı geliyor gözümün önüne. Tek oy alacağını düşünmediği halde, sırf toplumculuk adına doğru bildiklerini söyleyebilmek için bağımsız aday olmuştu. Toplumculuğa inanmış adam, kendinden daha öncekiler liste başına geçti diye yazdırdığı adını karalar mı?

Oktay güncesinde kendini «Toplumcu Bireyci» olarak niteliyor. Peki neden salt «toplumcuları» suçluyor güncesinde? Diyelim ki toplumcu bireyci olmak suç değil, neden salt «toplumcu» olmak bencil olmayı, sanat dışı olmayı gerektirsin. Değinip geçtiği bu niteliğine biz de değinip geçelim:

«Bakıyorum da nice toplumcu geçinenlerin gereğinden çok «bireyci» kesildiklerini hatta bireycilikten ben-

cilliğe doğru kaydıklarını görüyorum. Onların bireyci toplumculuğu yanında benim toplumcu bireyciliğim çok daha tutarlıdır sanırım.»

Bencillik için ne söylenebilir, bu hemen her ülkede kötülenir. Bencil olan ancak kendi çıkarı için bazı girişimlere katılır. Bakar ki bir çıkarı yoktur bu işte. Vazgeçer. Bu gibileri yalnız toplumcuların içinden bulup çıkarmaya kalkışmak niye?

Açıkça şunu soralım Oktay'a... Bireyci toplumculuk da olsa, toplumcu bireycilik de olsa «Emperyalizm» in karşısında olacak mıyız? Olacaksak şu satırlar ne anlama geliyor öyleyse:

«Adam, yazarın ödevi emperyalizmle savaşmaktır, dedi mi bir şey yaptığını sanıyor, alkışlayanlar da bir şey başardıkları kanısında. Yazarın ödevi iyi yazı yazmaktır, önce budur. Edebiyatçı ise iyi edebiyat yapacak.»

Yazarın ilk işinin iyi yazı yazmak olmadığını söyleyecek, tek yazar, tek toplumcu yazar, tek bireyci yazar çıkmış mıdır bu güne kadar? Ama çok kötü bireyci yazarlar çıkmış, toplumculardan da kötü yazılar yazmış! Üstelik yazdıkları da boy boy kitaplar halinde yıllarca basılmış, bastırılmış, üstelik de alıcı bulmuş. Ama tek kötü toplumcu edebiyatçı bu olanakları sağlayamadığından, tek kitabı çıkmadan unutulup gitmiş! Oktay da bilir ki, toplumcu yazar, sınıfı, sınıfsal duyarlığı, tutumu, davranışı bakımından bu tür girişimlerden türlü biçimde alıkonmuştur. Eğer kötü yazarlardan dert yanıyorsa onu toplumcu yazarların içinde aramasın! Kötü yazar, diye Oktay'ın nitelediği yazar olsa olsa düşlerinden, anılarından, sevilerinden, çocukluğundan söz eden, hiç de toplumun sorunlarını ele alamıyan yazar öykücü şair olacaktır. Hele bunu biraz içtenlikle açıklamak yürekliliğini göstersin. Belki o zaman daha da «toplumcu bireyci» yazar olabilir. Öyküleri de bunalımdan, sıkıntıdan kurtulur. Soruyorum:

Yarı müstemleke, yarı bağımsız, yarı bağımlı ülkelerde her yazarın, her öykücünün, her şairin toplumcu olarak emperyalizmin karşısında olması gerekmez mi? Bu işi herhangi bir sanatçı, edebiyatçı olarak yapıyorsa mutlaka kurallarına uyacak işini ustaca yapacaktır. Bireyci acemiliğinin hoş görülmesi gereken bir toplumda bulunan gerçekçi yazar, neden bireyci yazarlardan aşağı kalmak için direnşin.

Oktay'ın bir sözünü tersyüz ederek yazımızı bağlayalım:

«Adam, yazarın ödevi emperyalizmle savaşmak değildir, dedi mi bir şey yaptığını sanıyor. Alkışlayanlar da bir şey başardıkları kanısında!»

«İSTANBUL'U DİNLİYORUM»

Anlatıyor bir balık meraklısı:

«Bundan onbeş, yirmi yıl önce şu Haliç var ya... Allah seni inandırsın, Haliç'te ağla kefal tutarlardı. Nah pabuç gibi kefaller!... Kör olayım, çekerken ağ patlardı!»

«Ne oldu kefallere?» diye merakla soruyorsunuz, «Kim kaçırdı bu kefalleri Haliç'ten?»

«Daha Kasımpaşa'ya varmadan deniz bitiyor! Galata Köprüsünü geçtin mi, ötesi lâğım! Kokudan burnunun direği kırılır. Bu suda kefal nasıl yaşasın!»

Fatih'in gemilerinin girmesiyle, ünü tarihlere geçmiş olan «Altın Boynuz» paslanmaya yüz tutmuş ,bugün bu boynuzdan sadece bir helâ kokusu kalmıştır. İşyerlerinin pisliği buraya akar, evlerin lâğımı buraya akar, çöpü, süprüntüsüyle birlikte... Unkapanı Köprüsü, bu helâ çukurunun kapısıdır sanki...

«Bizim balık meraklısı: «Ben Belediye Başkanı olsam n'aparım biliyor musun?» diye soruyor.

«N'aparsın?»

«Uzatırım Kâhtane Deresi'ni Kilyos'a. Yani Karadeniz'e... Karayel bindirdi mi, dalgalar Haliç'te patlar... Ne kadar pislik varsa Sarayburnu'ndan Marmara'ya!.. Bir karayeldir başlar. Pırıl pırıl olur Haliç'in suları beyim!»

«Haliç'i tarayıp temizleseler, rıhtım yapsalar kenarlarına...»

«Olmaaaz!... Gene dolar... En iyisi Kilyos'a kanal! Belediye Başkanı olsam...»

«Belediye'nin aylık verecek parası yok! Kanalı nasıl açacak!»

«Toplasın! Haliç'te oturanlardan şerefiye toplasın!... Kıyılarına kahveler, gazinolar... Versin kiraya!»

Deniz mevsimi başladı İstanbul'da... Kapıkule'de on bininci turisti törenle karşıladık. Güneş ülkesine, deniz ülkesine geliyorlar akın akın! Haliç'e pislikten girilmez. Boğaziçi'nde denize girmek isteyenleri yalı sahipleri, konak sahipleri kovalar... Marmara kıyılarının Haliç'ten farkı yok... Temiz olan kıyılar da sahipli... Denizi parselleyip satmışız. Fatih İstanbul'u sanki bu adamlar için zaptetmiş! Ulubatlı, Edirnekapı Surlarına, Halim Paşa'nın yalısındakiler için tırmanmış! Nemli Zade, Üsküdar kıyılarına tütün deposu yapsın diye, öyle mi?

Biraz düzenlenip işe yarar biçime sokulabilecek olan kıyılara da tüzel kişiler, kulüpleri, kampları yöneten açıkgözler el atmış.

Konaklar, hele konaklar... Yalılar, yalılar, yalılar... Torunlarını yüzlerce yıl önce düşünen aç gözlü dedeler taaa o zamandan çektirmişler duvarları...

«Tespihle içe doldurduğunu dedelerin
Dansla adım adım dışarı vurur torunları...»

Dansla, denizleri kulaçlamayla, caddelerde arabalarına atlayıp yarışmayla... Bizim Celâl Sılay bu dizeleri yazarken Boğaz kıyılarını da hesaba kattı mı, hiç sanmam! Ama ben bu dizelerdeki kapsamı, İstanbul'un bütün kıyılarını içine alırcasına genişletiyorum!

Olmaz bu kadar, bizim de payımız var İstanbul'un denizinde havasında, suyunda... Denizini parselliyorlar, havasını kirletiyorlar, sularını şişeleyip satıyorlar, duvar çekip görünümünün içine tükürüyorlar. Haliç'ini dolduruyorlar! Kimse de «Dur!» demiyor. Kıyıların kamulaştırılması için bir kanun tasarısının olduğu söyleniyor ne zamandır. Komisyonda demirleyip kalmış! Tasarının gündeme geçmesi için kim parmak kaldıracak bu sıcakta!

Mülkiyet kutsaldır soylu kişilerce, ne el uzatılır, ne dil! Deniz de babalarının mülküdür, kara da... Havada yaşamaya kalkışsan hava parası isterler senden! Güneşlenmek bile olanaksızdır, güneşlenecek yerin yoksa... Celâl Sılay!

«Camda kalır haykırışları
Güneşi ampule hapsedenlerin!»

demiş. Demiş ama, güneşimizle oynayanların haykırışları halâ kulağımızda!

Biraz güneş, biraz deniz, biraz temiz hava gerek halkımıza, dediniz mi, huylanıyorlar kent soylular. Sanki özgürlüğümüzün tapusunu da kendi üzerlerine yaptırmışlar.

Turist akınlarının, turizm patlamalarının başladığı şu günlerde gözlerimiz kapalı, kulaklarımız ürkmeyelim diye tıkalı! Orhan Veli dostumuz:

«İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı.»

diye boşuna lâf etmemiş. Hep bugünleri düşünerek konuşmuş. Gözlerini kapayıp da ne edecek! Açsa bile ne

görebilir ki... Her baktığı yerde tahta perde... Her kıyıda duvar. En iyisi bu! İstanbul'u gözlerimizi kapatıp dinlemek!

Bizans hayranı, İstanbul aşığı konuklar. «Bol dalgalarla yıkadık kıyılarımızı, kıştan!»

Yıkadık ama, ne sizin işinize yarıyor, ne bizim işimize! Bu yıl turistlerin patlama yapacağını duyduk. Aman sabırlı olun da, siz patlamayın!.

SALLAAA!..

Amigolar türedi her alanda. Önce top alanında. Bir futbol takımı Bursa'dan kalktı, Eskişehir'den kalktı da Samsun'a, İzmir'e, İstanbul'a mı gidiyor, amigolar da peşinden... Maç başlar başlamaz tribünlerde bir yaygara:

«Bir baba hindi heey yallah!»

İzmir'e indi, heeey yallah!»

Maçın en kızışkın anlarında amigolardan bir çıkış:

«Salla Çetin!...»

«Salla ulan Fethi, ne duruyorsun? Salla Be!»

«Ulan salla be Mehmet!»

Mehmet durur mu bu kadar kışkırtma karşısında... Daha kaleye gelmeden, daha kaleyi görmeden bir şut... Kale nerdeee, top nerdeeee!. Çok sağdan, çok yukarlardan, taaa tribünlerde aut! Karşı tarafın amigoları kaçırırlar mı fırsatı:

«Yuuuuh!...»

Yalnız top alanlarında değil bu sallamalar. Ticaret alanında, sanayi alanında, sanat alanında, edebiyat alanında... Amigolar hep kahveyi dövenlerin peşinde. O alan senin, bu alan benim, sürü sepet dolaşıyorlar. Ticaret alanında amigolar, sanayi alanında amigolar, sanat alanında amigolar, edebiyat alanında amigolar... Hele hele Nobel ödüllemesi alanında!

Pahalılık mı var, politika alanında başlıyor sallamalar:

«Toplumsal alandaki bu parasal fiyat artışları tutumsal nedenlere dayanmayıp sırf siyasal nedenlerden ötürü... Ruhsal, toplumsal, siyasal...»

Amigolar başlarını kaldırıp bağırıyorlar:

«Sallaaa!... Hoooop gümm!...»

«Bu bakımdan fiyat kontrolleri sıkıştırılıp ulusal bünyemizi kemiren bu olumsuz dalgalanmalar, parasal, siyasal, yasal...»

«Salllaaa!...»

Ticaret odası başkanı bu sallamalar karşısında susar mı hiç...

«Bu fiyatsal, parasal artışların nedeni, hiç de biz tüccarlarda değildir, devalüasyonun doğal sonucudur. Siyasal alanda Amerika'ya uyumsal ve doyumsal bir yaklaşma olduğundan, doların parasal dalgalanmalar göstermesi, toplumsal bünyede köksal ilişkiler sonucu siyasal alanda da yazınsal ve basınsal kalemlerden İlhami Soysal ve Mümtaz Soysal...»

«Yaşa!... Sallaaa!...»

Bu tartışmalar sonunda parasal bir yükseliş olmadığı, sırf bu pahalılığa ruhsal açıdan alıcıların önayak olduğu gerçeği çıkacaktır, bu sallamalar sonucunda. Ama Türk-İş susacak mıdır:

«Biz toplumun yapısal ve sınıfsal çekişmelerden

uzakta, siyasal partilerin çoook üstlerinde, yapısal, asmakatsal bir politika izliyerek...»

Amigolar hep bir ağızdan yırtınıyorlar:

«Salla Başkan!»

Başkan ünlemini duyan bir parti başkanı hemen koşar mikrofona:

«Demokratik kuralsal ve kuramsal koşullar içinde siyasal ve ağırlıksal bir çabayla sınıfsal dengenin sağlanması için antisoysal politikayı yıkıp Anayasal ve ussal yoldan siyasal, toplumsal, tutumsal...»

Karşı partinin amigoları bırakırlar mı:

«Bırak sallamayı...»

«Asıl sallıyan sizsiniz... Sizin ensesi kalın başkanınız!»

«Hayır siz!... Tutumunuzu değiştirin! Yasal değişiklik isteriz, özgür sendikacılık isteriz. İşçi hakları tehlikede. Bu hakları tehlikeye sokan partilere karşı sendikalardan direnme isteriz. Dengesizlik, sermaye lehine büyümekteyken partilerüstü politika istemiyoruz!... Üstsal, katsal lokavtlara paydos! İstemiyoruz böyle palavrasal masal!»

Biz de istemiyoruz ama egemen zümreler yerlerini tutmuşlar çook öncelerden. Partiler böyle, sendikalar böyle, ticaret alanı böyle, futbol alanı böyle, hele hele sanat ve edebiyat alanı ne zamandır böyle! Alanlar alanlar, alanlar... Alanlarda yalanlar, yalanlar, yalanlar... En kötüsü çıkarlarını sinsice hesaplayıp kürsülerde kuru sıkı sallıyanlar... Bu çıkarlara göre, laflarını allayanlar, pullayanlar... Şikeye yatıp şutunu kalenin üstünden avuta yollıyanlar... Biz gözleri bağlı amigoların yanında gerçeği yalandan ayırdetmesini bilen aklı başında seyirci istiyoruz.

Bunları böyle söyleyip yazarken biliyoruz, okuyuculardan birisi de sesleniyor bize:

«Sallaaa!...»

İçinden gelerek bağırıyorlarsa, çok güzel! Eğer dolduruşlara getirilip şunun bunun çıkarına böyle direde direde bağırtılıyorlarsa gene de acırız bu amigocuklara!

GALATASARAYLILAR ARASINDA

Akşam gazetesinin, Akşam gazetesi olduğu yıllarda bir Doğan Koloğlu vardı, bilirsiniz. İster Çetin Altan'ın dokunulmazlık yıllarında olsun, ister olmasın, adı çoğu zaman gazetelerin ilk sayfalarına Çetin'in adıyla birlikte geçerdi. Savcılıklar, sorgular, mahkemeler, kararlar... Netameli bir gazetenin sorumlu müdürü olmak, sanıldığı kadar kolay değildir.

Bir gün, Akşam gazetesine uğramıştım. Belli bir sütunda, iki harfli imzalarla yayınlanan küçük taşlamalardan birinin yeni dizilmiş provasını getirip bana uzatmıştı Doğan:

«Bakalım nasıl bulacaksın Abi?» diye.

Bir amatör coşkusu içindeydi. Bu coşku olmasa, belâlı bir gazetenin sorumlu müdürlüğünü, ekmek parası

karşılığı da olsa, kim üzerine alabilirdi. Güzeldi yazdığı fıkracık, çarpıcıydı. Beğendiğimi söyleyince, gözlerinin içi gülmüştü, yazarlığa özgü bir içtenlikle.

Aradan bir yıl geçti mi bilmiyorum, yoksa daha mı çok oldu. Cağaloğluna çıkıyordum dolmuşla. Parayı uzatırken, dişleriyle ,gözleriyle gülen sağlıklı bir yüz şoförün yanından:

«Verildi Abi.» dedi.

Doğan'dı bu gülen adam, hiçbir şeyi ciddiye almıyor görünen o içli gülüşüyle...

«Nasıl gidiyor mahkemeler?» dedim.

«Birkaç güne kadar içerdeyim» dedi, yüzündeki çizgilerin anlamı hiç değişmeden. Uçuşa çıkarken dönmeyeceğini bilen yürekli bir pilot da böyle konuşurdu. Bu gibilerine avutmak için ne söylenebilirdi ki...

Pilot, ölümcül bir kaza geçirmemiş, düşer düşmez enterne edilmişti, o kadar. Sağlığı gibi neşesini de yitirmemişti hiç. İşte, geçen gün Galatasaray'ın pilav günü, sıralarında dirsek çürüttüğü, futbol takımında papuç eskittiği okuluna çektiği telgraf; Doğan Koloğlu'nun:

«İstanbul'da olup da benden başka pilava gelmiyen Galatasaraylı var mı?»

Belki vardır, Ankara'dan gelmiyenler gelemiyenler, olmuştur ama, eski arkadaşlar, abiler, küçükler, hep geldiler. Suat da geldi, Nihat da geldi, hani şu Kandıra'lı Nihat canım... Hepsi geldiler. Kazanın başında pilava kaşık çalarken:

«Galatasaray spor alanında olduğu gibi kültür ve bilim alanlarında da şampiyonlar yetiştirdi.» dedi Nihat Erim.

Doğrudur. Örnek isterseniz cooook! Bu sözlerin sahibi bile yalnız top peşinde koşmamış, yuvarlak olup da dönen ne varsa, ardından koşmuş, dediği gibi, bir Galatasaraylı olarak bilim sahibi de olmuş, kültür sahibi de...

Öyle bir gün gelmiş ki, iki numaralı koltuğun sahibi bile olmuş! Çok umutlandırmış kimilerini, bu koltuğa geçip oturması. Çetin bile eski yarenliklerden edindiği izlenimlere dayanarak bayağı iyi şeyler düşünmüştü ilk günlerde, sonra da düş kırıklığına uğramıştı.

Soruyor Koloğlu, çektiği telde «Var mı başka gelmiyen?» diye.

Söyliyeyim, Çetin Altan var eski Galatasaraylılardan. Belki bu yüzden gelmemiştir pilava, Nihat Erim'e küstüğü için.

Suat Abi, de vardı gelenler arasında. Şu Şeyhülislâm otrunu olan. Pilavını spor yaptığı günlerin iştahı ile kaşıklarken o da konuştu:

«Galatasaray'ı bitireli şu kadar yıl oluyor,» dedi, «Hâlâ kendimi dinç buluyorum.»

Boşuna umutlanmasın! Kendini ondan daha dinç bulanlar var! Bir numaralı lüks koltuk için konuşuyorsa, çok beklemesi gerek, tam yedi yıl.

Her şey eski geleneklere uygun geçmiş pilav günü. Müdür Tevfik Bey'in müdürlüğe başlamasıyla yerini zile bırakan trampet, depodan çıkarılmış. Doğan'ın da hatırlaması gerek Tevfik Bey'i. Trampetin yerine zili getirdiği için adı «Zilli» ye çıkmış o zamanlar... Zilli Tevfik derlermiş cim bom bom abiler.

Pilav günü yalnız pilava kaşık çalmakla yetinmiyenler, eski çocukluk günlerini yeniden yaşamak için zili susturup trampet çalmışlar. Aralarında, herşeyleri birbirine denk kişilerin bulunduğu için olacak... Geçmişlerini, daha çok gelecekleriyle birlikte çıkarlarını da politikaya bağlayanlar... Toprak ağası, ithalâtçı, yüksek işletmeci, büyük bezirgân, olmaları da şart değil... Okur yazar, profesör, genelmüdür, müşavir, müsteşar, müfettiş de olabilirler... Çıkarlarını belli bir topluluğun çıkarlarıyla uzlaştıranlar, hatta onların çıkarlarını devlet otoritesine da-

yanarak sağlayanlar. Bu güçlerin son zamanlarda tavlanıp büyük kentlerimizde gözle görülür bir hale geldikleri elle tutulurcasına dikkati çekmektedir. Neden bu trampetçiler hep parti hükümetlerinin iktidardan çekildiği yıllarda, siyasal güçleri ikinci plana iterek egemenleşirler. Yöneticilerin en güçlü olduğu dönemler, koalisyonların iktidarda olduğu evrelerdir. Bu yüzden güçleri biraz daha sarsılan parti genel başkanları, çoğunluğu sağlamak, güçlü hükümetler kurmak için nutuk üstüne nutuk çekerler. Amaçları herşeyden önce bürokratlara karşı güçlenmek, bu yönetimci devlet kadrosuna söz ve diş geçirmek, onları avuçlarına almak isterler. Nüfuz ticaretinin bir anlamı, yönetici kadronun, siyasal güçlerin kart-vizitine yenilmesi demektir. Aksi halde yürürlüğe geçecek olan bürokratların kart-vizitidir. Kötü uygulamalı sosyalist memleketlerde bile zaman zaman bürokratlar siyasal güçlerin kontrolünden kurtularak egemenlik kurmak isterler. Bu sürtüşmelerden her zaman için zararlı çıkacak olan kültür, sanat devinimleridir. Sanatçı umutsuzluğa, bunalıma düşer. Anlayışlı siyasal güçler, sözlerini geçirene kadar sürüp gider bu sürtüşme... Aydınların, devrimciliğini atılımlarını, coşkusunu kıran hep bu tutucu bürokratlardır işte!

Ne var ki, bu mutlu günlerinde anılar canlanırken, Tevfik Fikret adlı bir müdürlerinin bulunduğunu anımsıyan bir tek kişi bile çıkmamış! Şiirlerinden birkaçını okusalardı Galatasaray geleneklerine daha da uymuş olurlardı, Han'-ı yağmalar'ı, Ferda'ları, Millet şarkı'larını hiç kimse anımsamamış!... Hele hele Sis'leri, Doksan Beşe Doğru'ları... «Kanun diye, kanun diye kanun tepelendi» dizesi ünlü birer hukuk profesörü olanların bile dillerinin ucuna gelmemiş bu pilav gününde. Çok yazık!

50. YILDA TÜRK RAKISI

Emeğimizle, hünerimizle, hammaddemizle «Türk» damgasını vurabileceğimiz kaç ürünümüz var? «Türk Kahvesi» derler, bir nesne vardı, keyf dünyası pazarlarında. Emeği mi bizim, dalı, yaprağı, ağacı mı bizim belli olmayan bir Türk Kahvesi vardı. Cezvelere koyup da «ham ervah» gibi kabartmak hüner midir bir kaşık kahve ununu? Dibeğe koyup yağını çıkara çıkara dövmekle mi övünelim Brezilya'dan gelen bu kafeini alınmış çekirdek kahveyi?.

Kahveyi bırakalım, elli yılda üretip yetiştirdiğimiz «Çay» ımızla mı övünelim! Seçim kazanmak için ıspanak gibi yaprağına da para verip, ambarlarda küflendire küflendire beklettiğimiz sonra da Rize kıyılarından hamsilere döktüğümüz çayımızla?... Bu, «Hudut Toprağı» dı-

ye ad taktığımız küflü çay tozumuzla övünmeye kalkacaksak önce kaçak çayı, çay kaçakçılığını ortadan kaldıralım da basa basa bitiremediğimiz, bitirip bitirip bastığımız yerli Türk parasını kurtaralım daha önce...

Emeğimizle, hünerimizle, hammaddemizle ürettiğimiz, üzerine lastik mühürle «Türk» diye damga vurduğumuz Türk yumurtaları vardı bir zamanlar. Bu yumurtalar ki bozuk, bayat, çürük oldukları için geri gelmişti Avrupa pazarlarından. Ziyan olmasın diye de sanatoryumlarda veremli hastalara verilmişti. Verilmişti de ben de sol elime alıp sağ elimle yazısını yazmıştım Markopaşa'da. Dış pazarlardan dönen bu çürük Türk yumurtalarıyla mı övünelim, Türk malıdır diye Ankara'nın en turistik bir otelinde haşlanınca yarıya inen bu kokulu yumurtayı daha bu sabah geri gönderdim. Övün, övünebilirsen bakalım!

Kutularda eroin tuzuna yatırıp istiflediğimiz, sonra da «sureti hak» tan görünüp dış pazarlara dehlemeye kalktığımız «Türk Lokumu» yla övünmeye kalksak güldürürüz kendimize dünyayı. Çünkü çoktan anlamını yitirip beyazkadın ticaretinde tombul kadın anlamına dönüşmüş bulunuyor bizim Türk lokumu! Bu haysiyet kırıcı yeni anlamıyla mı övünelim!

Cumhuriyetin şu 50. yıl dönümünde Türk damgasını vurabileceğimiz herhangi bir ürünümüzle övünebilir miyiz ulusça? Düşünelim, neyimizle övünelim?

İkinci Dünya Savaşından çıkınca Marsilya'da, Napoli'de, Berlin'de bir paket Bafra sigarasını gösterdinizmi karşılığında kocaman kumaş paketi alırdınız. Ne oldu tütünü ünlü Türk sigaraları? Şimdi dış gezilerde yanlışlıkla cebinde Samsun paketi kalan eski fiyakacılar ambalajını gizlemeden içemiyorlar. İlk fırsatta Cesterfeld'leri, Pal Mal'ları yerleştiriyorlar ceplerine... Dönerlerken bavul bavul sokuyorlar içeri. Cebine bir Kent koymayan gençlerimiz Beyoğlu'na çıkamaz oldular, Türk aydını adı-

na üretim yetersizliğinden tütüncü raflarından indirip çocukların tahta kutularında yol kenarlarında elli kuruş fazlasına sattırdığımız Samsun'larımızla, Maltepe'lerimizle mi övünelim, yoksa çekirdekten yetiştirip belediye polisinin coplarıyla eğittiğimiz karaborsacı haylazlarımızla mı övünelim?

Güreş minderlerinde tuttuğunu seren Türk güreşi, Türk güreşçisi, Türkün acı kuvveti vardı. O güreşçiler ki altın madalya ithali için çıkarlardı yolculuklara... Dışarı çıktılar mı, dönecekleri şerefli günü hesaplardı bu işin idarecileri. Bırakın tek altın madalyayı, bronzunu bile göremez olduk. Takım hesabı altılardan, sekizlerden dereceye girdik mi, kurumumuzdan geçilmez oluyor. Bu kadar çalışmaya bu kadarı da büyük başarı sayılıyor artık. Güreşten güreşe acemi pehlivanları kamplara kapatıp beş on gün kılçık atmayı, kazkanadı çekmeyi öğreten, bu çabalarına karşılık krallar gibi turistik gezilere çıkan yüksek federasyoncularımızla mı övünelim. Acı kuvvetini tatlıya bağlayan güreşçilerimizle mi?

Hani bir rakımız vardı, Türk rakısı... Mantarı tirbüşondan çekip koklasak temiz anason kokusundan başımız dönerdi. Bir kırkdokuzluk, iki adama yeterdi. Şimdi onbeş lira verip bir Kulüp açtırsanız, iki gün kendinize gelemezsiniz mide bulantısından. Övürmekten içiniz dışınıza çıkar, eğer kokudan içebilirseniz. Çiy bir ispirto kokusu yakar genzinizi. Midenizden doğru kokusu alınmış bir kolonya ezikliği gelir. Can havliyle mezeye el atsanız, lokmalar geri dönüp gelir. Bırakın akşamın keyfini çıkartmayı, zehir zıkkım olur her yudum. Sizde ne varsa alır götürür neşe adına. Sabahleyin başağrısı da caba. Başınızı kaldırabilirseniz kaldırın!

Oysa dışardan bir konuğumuz gelse ona ikram edecek bir rakımız vardı, Türk rakısı... Dış gezilere çıksanız bavulumuza iki üç kulüp şişesi soktunuz mu, gittiğimiz

yerde itibar görür, efendiler gibi ağırlanırdınız bu şişelerin hatırına!

Cumhuriyetin onuncu yılında Bahçe rakıları Fertek'ler, İstafilinalar vardı, buram buram anason kokardı. İki tek attınız mı, ne meze isterdi, ne su... Cumhuriyetin onuncu yıl dönümü içtenlikle, coşkuyla kutlandıysa, biraz da mis gibi İstafilinalar, Altınbaşlar özel memur rakılarının tütsülediği kafalardan yükselen neşe bulutları içinde kutlandığındandı. Rakı su gibi gitmişti 10. yıl dönümünde. Geçen kırk yıl içinde «inhisar» gitti yerine Tekel geldi. İki elle bir rakı şişesine zor yapışan bir idare, tek elle işini sürdürmeye kalkınca ortaya rakı yerine zehir zemberek bir kezzaplı su çıktı. Millet efkârdan şişeye yapıştıkça tüketim, arttı da arttı. Tüketim artınca da rakı, tanklarda dinlendirilmeden sürüldü piyasaya. İçiliyor diye ederi on kat, yirmi kat, otuz kat oldu. Tekel'in kazancı da milyonlardan milyarlar hanesine yükseldi. Devlet bütçesi zor ayakta duran sarhoşların omuzlarına yükletildi ne zamandan beri?

Soruyoruz? Nerde 10. yılın ünlü Türk rakısı? Eğer devletçilik rakı yapacak güçte bile değildir, bu işi özel sektöre vermeli, dedirtmek için bozuk mal çıkarıp geleneksel Türk Rakısına da göz dikiyorlarsa, bütçeyi bağlayanlar, bunun ne demek olduğunu çabuk anlarlar, ayılırlar kısa zamanda. Yoksa harcayacak yer bulamadığımız işçi dövizleriyle dışardan, komşularımızdan rakı getirtmeyi mi düşünüyorlar? Böyle bir niyetleri varsa hiç durmasınlar. Şurda bir ay kaldı hemen getirtsinler! Getirtsinler de hiç olmazsa ağız tadıyla kafalarımızı dumanlayıp harcanan kırk yılın nasıl duman olup gittiğini unutmuş olalım!

Ne Türk sigarası kaldı, ne Türk kahvesi kaldı, ne de Türk lokumu! Türk rakısı da rakılıktan çıkıp kezzap oldu! Kırk yılda, elli yılda tembelliğini, günde beş vakit ba-

şına kaktıkları bir halktan kalifiye bir milyon, iki milyon Türk işçisi yaratıldı, her yaştan olmasa da yeni baştan! Öylesine bir Türk işçisi ki getirdiği bavul bavul markları yolladığı posta posta dövizleri bankaların kasaları, defterleri almaz oldu. Hiçbir şeyimizle övünemiyeceksek eğer, dövizi bize, emeği dünya kapitalizminin daha da devleşmesine, canavarlaşmasına yarayan işçimizle, Türk işçisiyle övünelim!

ÇİRKİN TÜRKİYELİLER

Soyadı Çörüşlü olan bir sınıf arkadaşımıza Hocamız Mustafa Nihat Özön sormuştu bir gün :

«Ne demek Çörüşlü?»

«Bilmem ki efendim, babam böyle koymuş...»

«Manası?»

«Yok bi manası Hocam!»

«Canım, olur mu böyle şey! Herhalde vardı bir manası... Sen aldıktan sonra manasını kaybetmiştir...»

Diyelim ki «Sakal» diye bir soyadı. Soyadı olmadan önce bir anlamı vardı elbet... Soyadı olduktan sonra ya anlamını büsbütün yitirir, ya da büsbütün anlam kazanır. Bıyık da öyle... Bunun sonunda hele bir de oğlu gelirse, tadından yenmez. Sakaloğlu, Bıyıkoğlu gibi...

«Şimdi ben bizim Mustafa Nihat Hoca gibi soyadı Sakaloğlu olan bir zata sorsam:

«Ne anlama gelir bu Sakaloğlu?» diye.

«Hiç! Bilmem ki, babam koymuş!» demekle kurtulabilir mi elimden. Bizim Hoca gibi de cevaplandırmam:

«Bir anlamı olmayabilirdi ama, sen bu adı aldıktan sonra büsbütün anlam kazanmıştır!» derim!

Mak Karti'nin, Kisling'in anlamları da sonradan zenginleşmedi mi?... «Er» le biten yüzlerce soyadı... Hangi birinin «er» liğinden kuşku duymadan hemen inanıverelim? Hiç mi hak eden bir «er» yoktur, içlerinde? Bizi kuşkulandıran da bu değil mi? Soyadı, olarak seçilmesi bile kuşkulanmak için bir neden.

Biliriz ki Doğa, erkekleri kadınlardan üstün kılmak için onlara sakalla bıyığı armağan etmiştir. Bir erkeğe sakallı erkek, bıyıklı erkek dendi mi elbette onun erkeklerin erkeği anlamına söylendiğini şıp diye anlayıvereceğiz!

Homongolos diye bir ad... Bu, Reşat Nuri'nin romanına bakılırsa çirkin bir erkeğe verilen takma addır. Bu takma ad, bir adama değil de bir dergiye verilirse, anlamı büsbütün değişip zenginleşiverir. Atatürk Üniversitesinin şakacı gençleri bu adı herhalde çirkinleri değerlendirmek için koymuş olacaklardır, dergilerine... Çirkin arkadaşlarını, çirkin hocalarını, çirkin hemşerilerini... Ama erkeğin biri çıkıp da kendisine daha da erkek dedirtmek için:

«Hayır sayın savcı, gençler bu kelime ile propaganda yapıyorlar, dikkatinizi çekerim!. Kelimenin sonundaki los, tersinden okunursa sol olur. Anlıyor sunuz ya!...» diye bir uyarıda bulunursa:

«Olmadı bu Sayın Profesör!» derim, «Yakıştıramadın!» Homo sözcüğünden gıcık almışa benziyorsun sen! Homo aşağı yukarı her dilde erkek anlamına gelir çünkü... Ho-

monun sonundaki «golos» da olsa olsa güzelliği ifadelendiren bir sözcük olmasa gerek!

Çirkin Amerikalı dedik mi, ilk aklımıza gelen ne bir kitaptır artık, ne de bir film. Kötü politikacıdır. Yani Amerikalının kötü politikacısı...

Sanıyorum ki bundan sonra Homongolos deyince de aklımıza Reşat Nuri'nin «Bir Kadın Düşmanı» adlı romanı gelmiyecek de, genç düşmanı, aydın düşmanı, üniversiteli düşmanı biri gelecek. Soyadlarının hepsi, «Çörüşlü» gibi soyadı olarak alındıktan sonra anlamını yitirmez ki... Kimi zaman böyle daha da anlam kazanır. Çok eski yıllarda «Hukukçu» üniversiteliler yılda bir de olsa dergi çıkarırlardı, «Guguk» tu adı. Markopaşa'dan önce çıkan bu dergi bizim mizah dergimize örnek olacak kadar ustaca yayınlanan bir dergiydi. Kimbilir bu memlekette «Hukuk» dan çok guguk'ların hüküm sürdüğünü söylemek istemiş olacaklardır, genç hukukçular... Erzurumlu üniversiteliler de kimbilir, iyi politikacıdan çok çirkin politikacıların olduğunu söylemek istemişlerdir, çıkardıkları Homongolos dergisiyle.

İyi hukukçu vardır, kötü hukukçu da...

İyi profesör olduğu gibi, kötüsü de vardır. Bakın, Erzurum savcısı, Homengolos'un kuyruğuna takılmamış, sadık muhbirin savını «aidiyeti hasebiyle» ruh ve sinir hastalıkları profesörüne havale eylemiştir. Uzman doktor mesleğiyle ilgili ayrıntılı incelemelere kaçmadan böyle bir savın «varit» olamıyacağını bildirmekle yetinmiş, hukuku, guguktan ayırt etmesini bilen savcılar dergiyi çıkaran on tıbbiyeli için takipsizlik kararı vermekte hiç gecikmemiştir. Bu on tıbbiyeli genç, politikamıza sağlam bir sözcük getirmekle kalmamış, Hoca Nasrettin'in torunları olduklarını da isbatlamışlardır. İster üniversiteyi bitirip doktor olsunlar, ister birkaç yıl daha sıralarda dirsek çürütsünler, mizah gibi, güldürü gibi «hobi» leri olan bu

gençler hiç sıkılmıyacaklardır. Hem çevrelerindekileri, hem kendilerini eğlendireceklerdir. Emekli bir mizah yazarı olarak «hobi» lerini sürdürmelerini çok isterim. Hobilerini sürdürsünler ki «fobi» leri olanlar, ayna gibi çıksınlar ortaya. Bir Tıbbiyeli, bir doktor olarak da yararlı iş yapmış olurlar böylece. Onlar pek iyi bilirler ki tedaviden önce «teşhis» vardır. Çıksın ortaya «fobi» si olanlar... Çirkin Türkiyeliler de çıksın, güzel Türkiyeliler de...

KURAKLIK MI, YOKSULLUK MU?

Ünlü bir devlet adamımıza Batman'da, bir kadının, «Ekmek istiyoruz, ekmek!» diye bağırmasıyla tartışılmaz tek gerçeğimiz bir kez daha çıkıyor ortaya!

Devlet adamımız, ne yanıt verdi, kendisinden bu ekmek isteyene hiçbir gazete yazmıyor.

Ben olsam önce sorardım:

«Neden ekmeğiniz yok?» diye.

Herhalde kuraklıktan söz ederlerdi. Ben, Fransız Kraliçesi gibi «pasta yiyin öyleyse!» demezdim.

«Et yiyin, makarna yiyin, pilav yiyin... Pirinciniz yoksa geçen yıldan bulgurunuz da mı yok?» diye sorardım. Alacağım cevaptan anlardım ki ekmeksizliğin nedeni bu yılın kuraklığı değil, yılların biriken «sefalet» idir. Birbirimizi kandırmıyalım. Doğu da, Güneydoğu da yokluk, yok-

sulluk içindedir. Biz bu yoksulluğu «açlık» sözcüğüne çevirerek işin içinden sıyrılamayız. O zaman bu açlığın nedenini kuraklığa bağlar, sorumsuz bir hükümet adamının rahatlığına sığınıveririz.

Eğer kuraklık varsa bizim Şişlililer, Maçkalılar, Leventliler, neden ekmek istemiyorlar. Buğday büyük kentlerde mi yetişiyor!

Bir kuraklık edebiyatıdır, gidiyor. Aklı başında bütün yazarlar bile, bu ekmeksizliğin nedenini yağmursuzluğa bağlayıp çıkıveriyorlar işin içinden.

Ingiltereye iki yıl arka arkaya bir damla yağmur yağmazsa açlıktan mı ölürlerdi, İngilizler?

Evet, Doğu aç, Güneydoğu aç, öbür bölgeler yarı tok, yarı aç! Ama kentler Ankara, İstanbul, Izmir, Adana tok, nasıl olur bu?

Birgün belki buğdaysızlık, ekmek'sizlik kentlere de sıçrayabilir, tedbirler alınmazsa... Dışardan buğday getirtemezsek, getirtecek dövizimiz olmazsa bir formül bulamazsak...

Diyeceksiniz:

«Dışarda da kuraklık olamaz mı? Buğday satan, dünyanın buğday ambarlarında da stok eksikliği başgösteremez mi?»

Her şey olabilir! Bütün dünyaca ekmeksiz de kalınır, bunun da çaresine hep bir araya gelir, bakılabilir de... Ne yapalım deriz, herkesle olna, düğün, bayram! Ya da tam tersi...

Şu var ki bizim Doğu'nun, Güneydoğunun açlığı doğal bir afet değildir. Şu haberi birlikte okuyalım:

Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu İkinci Başkanı Izzettin Özgiray, verdiği özel bir demeçte dünya ülkelerindeki buğday stok miktarının 90 milyon tondan 22 milyon tona düştüğünü belirtmiştir.»

22 milyon tona düşmüş ama, buğdayını dışardan getirten hiçbir dünya ulusu da yetkililerden ekmek istemiyor.

«Buğday ambarı olan 28 ülkede kuraklığın 1990 yılına kadar devam etmesi halinde büyük bir kıtlık tehlikesinin de başgöstereceğini ileri süren Özgiray...»

Yetkililerin, sorumluluğu üzerlerinden atmalarına da müsaade etmiyor sayın Özgiray! Yalnız bir önerisi var Türkiyemiz için. «Yer altı sularımızdan yararlanırsak biz bu kuraklık tehlikesini bile atlatabiliriz.» diyor. Peki ama yer üstü sularımızdan yararlanmıyalım mı? Bir İngiliz uzmanı, Kızılırmak kıyılarında sormuş :

«Bu sular böyle akar?...»

Bizim yerli uzman da.

«Akar!» demiş.

«Siz de bu sulara bakar?»

«Bakar!»

Biz çoluk çocuk ozan milletiz! Akar sudan da hoşlanırız, duran sudan da... Büyük kıtlıklarda bile yerüstü sularına dokunmayız. Bu yüzdendir ki yer üstü sularıyla uğraşması gereken mühendislerimize bile boşta kalmasınlar diye yabancıların şirketlerinde iş buluruz, daha olmazsa bir koltuk çekeriz altına. Güneydoğulular kimden ekmek isteyeceklerini bilmiyorlar, şu kadar yılın ünlü baraıcıları dururken...

Açlık bizim için o kadar önemli değildir. Biz savaşa girmediğimiz halde Almanlardan daha açtık. Neden mi? Bilir kişiler, üreticilerimizin tüketici haline geldiklerini söylerler, İkinci Dünya Savaşında. Eğer bu doğruysa durumumuz, o yıllardan hiç de farklı değil. Bir milyona yakın üretici gücümüz üretimden uzak, Avrupalarda... «Hiç olmazsa tüketici değil onlar.» diyeceksiniz. Biz onların yiyeceği ekmekten daha çoğunu Almanlara vermiştik. Bu da bir gerçek.

Sonra, Avrupadan gelen işçilerimiz gelir gelmez sapanın kulpuna mı yapışıyorlar. Ya fabrikaya giriyorlar, ya köye dönmemek için, öğrendikleri zanaatı sürdürmeye, eğreti işlerde ekmek parasını çıkarmaya çalışıyorlar. Açıkçası kentin tüketicileri arasına karışıyorlar. Kentler böylece köylerin zararına gelişip giderken besin sorunları da arttıkça artıyor.

Kıtlık önce kendini buğdayda gösterecektir. Toprak ağasının, toprak sahibinin çıkarı eskisi kadar toprağa bağlı değildir. Bir ayakları büyük kentlerdedir. Dış sermayenin aracısı olmakta çıkarlarını daha da sağlama almışlardır. Bakmayın siz toprak reformuna karşı olduklarına. İtibarlarının sarsılmasından korkarlar daha çok.

Şunu demek istiyorum. Açlık, depremler ve bazı doğal afetler gibi önceden bilinemiyen sürpriz felaketlerden değildir. Açlığın, yoksulluğun, kıtlığın nedenini, kuraklığın üstüne yıkmak, sorumsuz hükümet adamlarının işin hilesine kaçmaları anlamına gelir. Diyelim ki bu yıl kuraklık olmadı... Doğu kurtuldu mu yoksulluktan? Bol yağmurlar yağsaydı Güneydoğu bolluk içinde mi yüzecekti?.

Açlık dünyanın her tarafında sömürgeciliğin kaçınılmaz felâketleri arasındadır. Tarım reformunu, toprak reformunu başarmış, memleketler bile yarı müstemleke olmaktan kurtulamazlarsa yoksulluğu her yıl kuraklığın, selin, karın, dolunun üstüne atacaklardır. Açlık sadece ekmeksizlik anlamına gelmez. İnsanın çalışmasına, gelişmesine yarayan belli baloriyi, belli proteini, vitamini günü gününe sağlayamaması demektir. Bizdeki açlık ise, sadece ekmeksizlik, susuzluktur.

Yedi sekiz yıldır partisiyle, hükümetiyle halkımızın sosyal kaderine elkoyanlar halkın karşısına çıkıp da nasıl ondan oy isteyebilecekler acaba?

Yoksa seçim denilen şey, halkın açlığını, susuzluğunu, yoksulluğunu unutturmak için, dört yılda bir düzenlenen ulusal bir oyun mu?

BEN, BENDENİZ, BEN HAKİPAYINIZ

Çocuklarımızın bir Hacivat olarak yetiştirilmesine göz yumar mısınız? Kim çocuğunun Hacivat ağzıyla konuşmasından kıvanç duyar:

«Ben bendeniz! Zâtınız, zat-ı âliniz!» diyen çocuğunuzu düşünün bir kez! Bu çocuk büyüyor, konuşması da ona göre gelişiyor:

«Bendeniz... Kerimem cariyeniz... Velinimetim efendim, hâki pâyinize yüz sürme şerefine nail olabilmek için mahdum kölenizle birlikte Hane-i Saadetinizi ziyaret etme bahtiyarlığının is'afı hususunda...»

«Ama bugün böyle kim konuşuyor ki bizim «mahdum»lar, «kerime»ler konuşsun!» mu diyeceksiniz? Doğru! Dilimiz öylesine gelişti ki, ister yeni kuşaktan olsun, ister eski kuşaktan... Biri çıkıp da artık böyle konuşamaz

Bu kohnemiş sözcüklerin yerine yenilerini bulup kullanmaya bile kalkışmaz artık!

Neden mi kalkışmaz?

Çünkü kişilerin birbiriyle olan ilişkileri, ilintileri demokratik bir görgü kuralına uyularak, sınıf, zümre üstünlüğü, yaşlılık, ihtiyarlık, okumuşluk, cahillik belli bir düzeyde ortalama bir konuşma dili çıkmasına neden olmuştur. Cumhuriyetin bizlere sunduğu nimetlerin en başında, bu «imtiyazsız, sınıfsız» konuşma dili bence... Yanlışlıkla söylenen, boş bulunarak ağızdan kaçırılan «bendeniz» sözcüğünü bile gülerek karşılıyoruz bugün. Gardrop devriminden çok daha bilinçli bir devrimdir, bu konuşma dili devrimi. Biraz okulun başarısı, ortamın başarısı, toplumun, ailenin başarısıdır, bu konuşma dilinin halkçılaşması.

Ayın 19'u... Saat dokuzla on arası... Yani çocuk saati... Öğretmen ya da abla durumunda bir bayan, çocuklarla konuşuyor radyoda:

«Eğer dilerseniz...» diye başlıyor konuşmasına. Seslendim bu tür konuşmacılara, bu köşeden kaç kez!... Yazar olarak, Türkçe öğretmeni olarak, gazeteci olarak:

«Gençlere böyle söylemeyin!» dedim, «Onları kendimizden bir şey rica etmeleri için zorlamayın» dedim. Neden inat ediyorsunuz? Yanlış mıydı yazdıklarım? Yanlışsa neden yanlışımı, cahilliğimi, densizliğimi yüzüme vurup utandırmadınız beni? Eğer önemsemediniz ise şunu belirteyim: Kendi düzeyinizdekilere «dilerseniz...» demek yalnız görgüsüzlük yanılgısıdır ama, gençleri, çocukları dilemeğe zorlamak bir eğitim yanlışı, bir öğretim bilgisizliğidir kanımca. Bir kez daha yineliyorum:

«Dilemek» rica etmek anlamına gelir. «Bizden rica edin, benden rica edin!» demek yanlıştır. Gençlerimizi çocuklarımızı «Bizden dileyin!» diye zorlamaya kalkışmak yanlıştır.

«Ricacı olun! El etek öpün, bize yalvarın, ayağımızın turabı olun! Kul olun! Köle olun!» demektir.

Tek kelimeyle:

«Dileyici olun!»

Yani:

«Dilenci olun» anlamına gelir.

Yeni dille, öztürkçemizle, duru türkçemizle bir «Hacivat Ağzı» icat etmeniz yersizdir, sayın konuşmacılar, sayın sunucular, çok sayın radyo, televizyon tanıtıcıları, dilekçileri!

Amacımız kupkuru kalıpları öztürkçe diye benimsetmek değil, onların özünü, içeriğini, ruhunu da genç kuşaklara aktarmaktır. Kuru kuru kalıp, takır takır biçim sunmak değildir görevimiz!

Her biçim, yeniliği, ileriliği, taşıdığı içerikten, özden, «ruh» tan alır. «Çocuklarımız, rica etmesin mi, istirham etmesin mi hiç?» diyeceksiniz. «Etsin! Etmesin diyen kim?» Ama onları bir tek sözcükle:

«Bizlerden rica edin, istirham edin!» diye kibar ağzı kullanmaya biçimsel bakımdan bile zorlamaya hakkımız yok!»

Biri de çıkar:

«Dileyip dilememek!» isteğini biz çocuklarımıza, gençlerimize bırakıyoruz!» diyebilir. «Şart kipi kullanarak, eğer dilerseniz» demekle onları isteklerinde özgür bırakıyoruz diyebilirler.

Kibarlığın da, kibarlığı olur bu savunu!

«Çocuklar, gençler! Eğer bizlerden herhangi bir istirham da, ricada bulunmak istiyorsanız (istemeyebilirsiniz de, keyfiniz bilir) ama mutlaka rica etmek, istirham etmek istiyorsanız, ricanızı, istirhamınızı sizleri kırmayıp yerine getireceğiz!» demekten başka birşey mi bu savunu,

İyisi mi sayın konferanscılar, tanıtıcılar, sunucular,

sözcüler bu dalkavukluk öneren sözcükten, bu etek öpmeye el öpmeye zorlayan sözcükten artık vazgeçin de: «Eğer isterseniz!» deyiverin canım! Böyle diyenler yok mu? Var, olmaz olur mu? TRT 2'de «Dünya Halkının Sesinden» saatini yöneten ve sunan Bayan var. Dinlediğim sürece «dilerseniz» sözcüğüne rastlamadım konuşmalarında. Yoksa programcı bayan «dilerseniz» sözcüğünün TRT'ce verildiği önemi bilmiyor mu? Şeflerden dilerim, eğer bu sözlük gerçekten önemli, anlamlı bir sözcükse her ikimize de uygun bir biçimde öğretilsin de aynı yanlışlıkta boşuna direnip durmayalım... Hele beni bir yana bıraksınlar da hiç olmazsa kendi aralarındaki ayrılığı gayrılığı kaldırıp ağız birliği etsinler!

Hele çocuklarımıza, gençlerimize seslenirken çok titizlik gösterelim. Türkçemizin boş kalıplardan oluşmuş bir sözcük yığını olmadığına inanıyorsak yerine göre tek sözcük üzerinde günlerce durmaktan kaçınmayalım! Hele hele bu sözcük «Milli Ahlâk» bakımından, halkın iç yapısı, öz benliği açısından bir değer taşıyorsa... Kişilik, özgürlük, bağımsızlık önce sözcüklerle, kavramlarla yerleşir iç dünyamıza. «Bendeniz» sözcüğü olmasaydı kölelik, köpeklik bu kadar ömürlü olmazdı kanımca!

ORHAN KEMAL UZMANLIĞI

Orhan Kemal'in ölümünden sonra çıkan öyle yazılar, öyle kitaplar okudum ki, bugün Orhan Kemal arkadaşımdı, demekten çekiniyorum. Biri çıkar da:

«Hayır, o senin değil, benim arkadaşımdı, sana da ne oluyor?» diye tersler diye korkuyorum. O sürü sepet Orhan Kemal dostları, kaç kitabını okumuş, kaç akşam sofrasında, masasında oturmuş, kaç kez kahve çay içmiştir karşılıklı... Sanat çekişmelerinde, edebiyat kavgalarında, geçimsizliklerinde ne zaman karşısında, ne zaman yanında olmuş, ne zaman ters düşüp gerisinde kalmıştır, belli değildir bu yazılan anılarda. Hep dostturlar, hep içli dışlıdırlar. O kadar ki içtikleri rakı, yedikleri çiğ köfte bile nerdeyse ayrı gitmez.

Muzaffer Buyrukçu, Yenigün'de çıkan «3.6.1970» not-

larında Orhan Kemal'le olan dostluklarını anlatırken şöyle diyor:

«Çünkü onlar, yani çevremizde dolaşanlar, aramıza girmek isteyenler (bazıları girmeyi başardı. Şimdi Orhan Kemal uzmanı olarak geçiniyorlar.) hep cilâlı, ama özü sahteliklerle dolu ilişkilerin evrenindeki pisliklere bulaştıkları, o evrenin dışında başka bir evrenin bulunabileceğini düşünemedikleri için, arkadaşlığımız üzerine fikir beyan ederken hep yanılmışlar ve hep yanılacaklardır.»

Hep böyle olur ölümlerden sonra. Sait Faik'in ölümünden sonra da onun hiç hoşlanmadığı, karşıdan görünce kaçtığı kişiler, Köprüde, Çiçek Pasajında, Burgaz'da birlikte gezip dolaştıklarını, oturup içtiklerini sayfa sayfa yazıp çizdiler.

Dostları bol olan sanatçıların düşmanları, çekemeyenleri de bol olacaktı elbet. Orhan Kemal, toprağına girip yerleşmeden yapılan radyo konuşmaları da bu arada anımsanabilir. Orhan Kemal'in daha bedeni soğumadan yapılan bu tür konuşmacıların öncüsü olan Kemal Tahir, aramızdan ayrılınca, bizim Asım Bezirci eleştirmenliğini göstermeye kalkmış, olayı açıklamış, kıyamet kopmuştu... «Efendim nasıl olur bu. Ölünün hemen arkasından konuşulur mu.» gibilerden kişiliklerini gösterenler çıkmıştı. Peki sayın yan tutmazlar, Orhan Kemal öldüğü sıralarda Kemal Tahir radyo çekiştirmeleri yaparken siz nerelerdeydiniz?

Orhan Kemal ölümünden bir süre sonra, Sofya'da alınmış maskının, gene orada romanlarından parçalar okuduğu bantların Basınköy'deki evinde ailesine küçük bir törenle verileceği gün ortalarda adı edilen dostlardan pek azının bulunmasını nasıl yorumlıyayım?

Orhan Kemal'e bugün o kadar çok sahip çıkanlar var ki, kalkıp ben de onun arkadaşıyım demeye artık cesaret edemez oldum. Ama ben gene yılmıyacağım bu

işten. Övüne övüne söyliyeceğim, arkadaşı olduğumu. Yalnız kadeh arkadaşım değildi Orhan Kemal, Babıali'de çile arkadaşımdı da.

Ben ondan çok önceleri gelip Babıali'de bir köprübaşı tuttuğum için, çoğu zaman ona kolaylık gösterdiğimi söyliyebilirim. Bu sözümün de yanlış yorumlanacağından kuşkum olmadığını da belirtebilirim. Orhan Kemal uzmanlarınca, kelin merheminden bile söz edenler çıkabilir, beni küçümsemek için. Kelin hiçbir zaman başına çalacak merhemi olmaz ama, merhemin nerde satıldığını bilecek kadar yaşama deneyi vardır, diyebilirim bu uzmanlara.

Ona gösterdiğim kolaylıkların birkaçı... Bir Yılbaşı gecesi —sanıyorum 1957'nin 1958'e dönüştüğü gece— Ilhan Selçuk'un yönetmeni bulunduğu günlük spor gazetesinde düzeltme yapmak için başvurmasıdır. Bu düzeltme servisinin yöneticisi de bendim. Bizlerden herhangi bir arkadaş o gece çalışırsa, bir on lirayı peşin alabilirdi benden. İnsanlar için çok önemli bir geceyi düzeltme yaparak geçirmeyi göze alan bir Orhan Kemal'i düşünün siz!...

Gösterdiğim kolaylıklardan biri daha: Akbaba için onu arayıp bulmam, «Bir Filiz Vardı» romanını Akbaba'da dizi olarak yayınlatma olanağını sağlamamdır. Bu olanakların içinde her hafta hikâyelerin de yayınlanmasını sağlamam da gelir, bu dergide. Lütfi Erişçi'nin belirttiği gibi, kendi zararıma olduğu halde...

Bir kolaylık daha:

Büyük Gazete diye büyük sermayeli bir dergi çıkacaktı Cağaloğlu'nda, 1959'larda. Nedense kurucusu olan kişi, yönetici olarak beni seçmişti. Ilk işim Orhan Kemal'den bir roman istemek olmuştu dergi için. Cumhuriyet'e verdiği «Eskici ve Oğulları» nı hemen alıp gelmişti.Üçbini peşin olmak üzere beşbin lira karşılığı yayınlanmıştı. Sa-

nıyorum, o güne kadar aldığı en büyük yazı parasıydı bu.

Hazin bir anı daha: Türk Solu'nun edebiyat sayfasını hazırlıyorduk. Sanatçı arkadaşlarla konuşmalar düzenlemeyi düşünmüştüm. İlk iş olarak Orhan Kemal'le bir konuşma yapacaktım, Sirkeci Garında. Güzel bir yaz sabahı istasyon'da bir süre birbirimizi aradıktan sonra buluşup bir masaya geçtik. Hastaydı, yeni ameliyattan çıkmıştı, rahat oturamıyordu bu yüzden. İçki içmesi yasak olduğu için, birayla yetindik ister istemez.

Konuşma başlamıştı: «Şöyle şu istasyondan kalkarak sosyalist memleketleri birer birer dolaşmak istiyorum.» demişti. Ben onun dolaşmak istediği yerlerden yeni dönmüştüm. Dönerken de Doğu Alman malı Vera marka bir fotoğraf makinesi getirmiştim. Makineye takılı 36'lık filmin altısının evdekilerin kullandığını biliyordum. Orhan Kemal'in tam 30 poz resmini çekebildim o gün. Konuşmalarımızın arasında çıt-çıt resim çekmeye başlamıytım bile. Onu o durumunda bir kez de ayağa kaldırmış, güneşe göre bir iki pozunu çekmiştim. Sandalyasında zor durduğu için kalkıp oturmaları çok sıkıntılı oluyordu. Türk Solu'nda yayınlanacak olan, bu konuşmamız bitince fotoğraf çekme işimiz de bitmişti. Yazıyı dizgiye, filmi banyoya verdim. Verirken de Ermeni fotoğrafçıya rica ettim:

«Aman!» dedim, «Temiz olsun fotoğraflar! Çok önemli kişidir bu.»

Sabahleyin fotoğrafları almaya gidince:

«Zoo!» dedi, «kimdir bu önemli kişi? Bu koca karılardan hangisidir?»

«Hangi kocakarı be!»

«Altı poz resim tape etmişimdir, altısı da kocakarıdır.»

Uzattığı resimleri görünce deliye dönmüştüm. Meğer ben Orhan'ın fotoğrafını çekerken diyafram açılmamıştı.

Fotoğraflarsa, benden önce evdekilerin çektiği komşu kadınların resimleriydi.

Hemen Orhan Kemal'i buldum. Bir hazır fotoğraf alıp koydum bağlanan sayfanın ortasına!

Nasıl üzülmiyeyim?... Orhan Kemal öleli üç yıl oluyor. Bu fotoğraflar çekilmiş olsaydı şimdi hangı sanat, hangi edebiyat dergisinin sayfalarından bizlere bakıp gülmeğe çalışacaktı. Yazık!

«IRKÇILIK HORTLUYOR MU?»

«Irkçıldk hortluyor mu?»

Hıfzı Topuz Cumhuriyet'te Oktay Akbal'a «Arada bir» konuk olduğu köşeden soruyor:

Yazının konusu, Fransa'ya göç eden Cezayirlilerin durumundan geliştirilmiş. Fransızlarla uzun süren bir savaştan sonra bağımsızlıklarına kavuşan Cezayirli emekçiler Fransaya bağımsız ulusların işçileri gibi ellerini kollarını sallaya sallaya girmeleri, aşağı yukarı Fransız iyçilerine yakın haklar koparmaları sosyalist işçileri sinirlendirmese de eski «muharip» leri, ırkçıları ve onlar gibi düşünen sapık ülkücüleri ister istemez saldırganlığa sürüklüyor. Onların kabaracak belki ayranları yoktur ama köpürecek şarapları bulunur.

Cumhuriyet'te Topuz'un işlediği konuyu ben de işlemiştim geçenlerde. Şarapları köpüren aşırı sağcıların Cezayirli işçilere gizliden gizliye kıydıklarını, öldürülen

işçilerin cenazelerine «yeni şehit» ler dendiğini ve bayraklara sarıp resmi törenler yapıldığını, bu kıyımlar yüzünden Devrim Konseyinin göçleri bir süre durdurduğunu haberlerden yararlanarak yazmış, sonuçları üzerinde biraz durmuştum.

1940 kuşağı olarak faşizmin ne demek olduğunu iyi biliriz. O dönemde ilk sloganımız faşistlere karşı olmaktı. Faşizm, silahlı saldırganlık, sivil halkı gaddarca bombalamak, rehine olarak kurşuna dizmekti. Çocuklara, kadınlara, özgürlüğe, demokrasiye, temel haklara kıymaktı. Sanatın da, bilimin de ölümü demekti faşizm. Bizde de, yurdumuzda da taslakları vardı bunların. Turancı görünümündeydiler. Dergileri de vardı boy boy. Bu dergilerde insanlık dışı şiirler yayımlanırdı. Bir örnek mi?

«Kelle kesem, gövde biçem, kan içem!»

Iyi mi?

Onları bu dizeden başka hangi söz bu denli özetleyebilir.

Biz şiirimizle, sanatımızla dışardan gelecek faşist sürülerine karşıyken, onlar içerde işlev denemeleri yapıyorlardı şiirleriyle. Irkçıydılar, soyları ile öğünüyorlardı ama bir iki kuşak gerileri çeşitli azınlıklara karışıyordu. Kimisi Boşnaktı, kimisi Ermeni... Birbirlerini soylarıyla suçlarlardı. Başnağı da, Çerkezi de, Kürdü de hakir görüyorlardı. Savaş sonunda şeflerden birinin Amerika'ya gidip yerleşmesi, bir rivayete göre de uyruk değiştirmesi ırkçılıklarında ne denli sağlam olduğunu göstermişti.

Solcular hemen her yerde, Fransada olduğu gibi, Hollanda'da, Belçika'da, Almanya'da hep dışardan gelenlerden, yabancı işçilerden yanadır. Bu yüzden sağcıların dışardan gelenlere çullanmaları bir ülkü, bir parti kavgası biçimine dönüşecektir. Solculara çullanamayan ırkçıların, bu sahipsiz göçmenlere çullanmaları kolaylarına gidecektir.

Almanya'daki greve katılan Türk işçileri için Çalışma Bakanımızın, durumu incelemeden yaptığı sallamayı henüz unutmadık!

«Bunları solcular kışkırtıyor!»

Belki solcular onlardan yana oluyor ama, bir fabrikadaki işçilerin katıldığı greve katılmak, onlarla bir olup haklarını aramaya kaikışmak neden solcu kışkırtması olsun. Bir sendika vardır ortada, bir de onun çıkarı.

Devrim Konseyi Cezayir'den göçü durdurmuştur, şimdilik ama, Fransa'daki Cezayirlileri kolay kolay geri çağıramıyacaktır. Onlar öyle altın yumurtlayan tavuklardır ki ancak yabancı firmaların yemiyle yabancı folluklarda yumurtlayacaklardır.

İşçimiz gerçekçidir, soğukkanlıdır, ölçülüdür. Oralara niçin gittiğinin farkındadır. Ne yobazlar, ne ırkçılar, ne de kötü partizanlar, onları uygar olma, bilinçlenme, gelişme amacından saptıramazlar.

Topuz'dan öğreniyoruz. Cezayirli işçileri köşede bucakta öldüren gizli kaatillerin sayısı onikiye yükselmiş, onikisi de henüz tutuklu değil! Nerde gizli bir cinayet haberi duysam hep aklıma CİA gelir. Bu Merkezi Haber Örgütü, Fransayla Cezayir'in arasını çoktan bozardı ama, Cezayir'e işçiler eliyle her yıl giren 4 milyarlık dövizler, karşısına çıkmasa!

Faşizm her zaman Almanya'dan çıkmayabilir. Faşizmin tek belirgin niteliği solun karşısında olması! İç ve dış olayları izlerken görüş açımızı şaşırmayalım. Faşizm dostluğun, olumlu gelişmenin tam karşısındadır. Cezayir Başbakanının, Fransa'ya bu yaz yaptığı dostluk ziyaretleriyle başlamadı mı, ilk ırkçılık cinayeti!

Hıfzı Topuz da dışarıya işçi göndermenin sakıncalı olduğunu saklamıyor:

«Yabancı işçiler her ülkede bir takım güçlüklerle karşılaşıyorlar. Hor görüyorlar yabancıları, üstten bakıyorlar.»

Yalan değil!

Ne var ki bu horlanma, faşizmin el ulağı olan, kolayına giden ırkçılıktan doğmuyor. Bu tür ırkçılık, aşağıdan yukarıya doğru... Oysa faşizmin sarıldığı ırkçılık devletin, iktidar partisinin dört elle sarıldığı felsefeden geliyor. Bu tür ırkçılık devletin bando-müzikalı, cart-curtlu, silahlı ırkçılığı. Mütecaviz sömürgen saldırgan ırkçılık...

İster Avustralya'da olsun, ister Almanya'da, Hollanda'da, Belçika'da... Gücünden yararlanmak için işçimizi çağıranlar, ona eşit haklar tanımasalar bile, iş veren çalıştıran devlet vardır karşısında. Çağırdığı işçinin karşısında olmakla bir çıkarı olmayacağı gibi üstelik zarar da görecektir.

Fransa'daki durum, Almanya'dakinden farklıdır, içinde gerçek faşizmin çekirdeği vardır. Ordu desteğinde müstemlekecilik, dışa dönük Fransız kapitalistlerinin çıkarları yatar altında. Bizim yerli ırkçılarımız, dışardaki tüketim pazarlarına dönük yerli emperyalistlere bağlı olmadıklarından bir bakıma güçlü sayılmayabilirler. Kendi halkını sömüren iç sermayeye bağlı kaldıkları sürece o kadar korkulu olmamışlardır. İkinci Dünya Savaşı'nda bu yüzden güçsüz ve gülünçtüler. Dış sermayeye bağlandıkları zaman daha tehlikeli olurlar. İkinci Dünya Savaşı'nda ancak kulağı çekilecek kadar suç işleme fırsatı bulabilmişlerdi. Ama çağ, o çağ değildir. Topuz'un yazısına bağladığı tümceyi, ona hak verdiğimiz için yazımızın en sonuna alalım:

«Irkçılık dünyada en beklenmedik koşullar altında hortlama eğilimleri gösteriyor.»

Irkçılık, faşizmin; faşizm ise dış sermayenin dolar kadar, atom bombası kadar tehlikeli bir silâhıdır. Ne zaman patlayacağı belli olmaz!

ADAM MISIN!

Mahkemelerden birinde sanık, savcı sandalyesinde oturan görevliyi göstererek:

«Bu adam, söylediklerini daha açık söylesin, sayın yargıcım» deyince, savcı parmak kaldırıyor :

«Sayın yargıcım!» diyor, «Sanık bana hakaret ediyor. Sözünü geri alsın benden de özür dilesin! adam diyemez bana!»

Yargıç gülümseyrek sanığa söz veriyor:

«Sözünü geri al ve özür dile!»

«Sözümü geri almıyorum, adam dediğim için de özür dilemiyorum!»

Bugün gazeteleri okurken cezaevlerinde duyduğum bir fıkra geldi aklıma. Kişilerden biri öbürüne «Eşşeoğlu eşek!» demiş de... Ama bu olayda kimse kimseye sözünü geri aldırmamış. Adının sonunda «Aslan» olan kişi

kendisi için söylenen bu eşekliği (babası da dahil) olduğu gibi iade etmişti. Bir aslanın eşekliği hazır elbise gibi sırtına geçirmesi yakışık almazdı. İade etmekle atmış üzerinden, eşeklikten de kurtulmuş. Aslan'lığına yediremediği için.

İnsan çeşitlerinden söz ediyorduk. Adam olmak insan olmak mıdır, değil midir? Savcının özür diletmeye kalkışmasına bakılırsa adam olmak hakaret anlamına gelen bir sözcük olsa gerek! Eğer sayın savcı, bir gün basın savcısı olarak da karşımıza çıkarsaaa... Ne olurdu halimiz! Liberal tacirlerimizin Adam Simit'inden bile söz edemezdik, ekonomik anlamda patronca bir özgürlük olduğu halde Adam'ı gider bize bol bol çayla simit kalırdı kahve köşelerinde...

Bir gün koğuşta arkadaşlardan biri:

«Sen de adam mısın be!» demişti de öteki:

«Yok kardaşım!» diye yanıtlamıştı. «Adam değilim! Burda adamın anasını kovalıyorlar!

Önemli bir konu oluyor yerine göre adam olmak! Çoğu zaman tersi «eşek» anlamına da geliyor:

«Oku, baban gibi eşek olma!» diye bir tekerleme vardır. Eğer virgülün yerini kestirip koyamazsan, babanı eşek yapıp çıkarsın. Yerini buldurdun mu:

«Oku da baban gibi adam ol!» anlamı çıkar! Demek her kim ki ne işte olursa olsun, adamlığı hak edemezse kendisi de babası da eşeklikten kurtulamaz! Toplumumuzun hemen her katında şu tür «adam» konuşmalarına rastlarız.

«Ne biçim adamsın be!...»

«Adama bak be!»

«Kimin adamı bu?»

«Oku da adam ol!...»

Hep bunlar adamın olumlu, olumsuz işlerdeki durumunu davranışını saptayan sözler.

Bir de mesleğine göre adamlar vardır ki söylenir söylenmez, alın teriyle yaşayanlar gelir aklımıza. Deniz adamları, yeraltı adamları, toprak adamları, savaş adamları gibi saygıdeğer isim tamlamaları vardır ki emeğiyle geçindikleri için söylenir söylenmez sevgi uyandırırlar. Eskiden muallimler:

«Çalışmazsanız amele olursunuz!» derlerdi.

Şimdi ancak çalışınca işçi olunuyor. Hele memleket dışına da çıktın mı velinimet bile oluyorsun getirdiğin dövizlerle. Parti adamlarına, piyasa adamlarına bile takla attırabiliyorsun bu dövizlerle... Memlekete çalışmadan döviz getirmek için gizli yerlerine afyon torbalarını saklayan siyaset adamlarımız da eksik değil! Ticaret adamlarımız da...

Adam mı ararsın bizde! Hemen her çeşidinden tümen tümen! Hele hele devlet adamları... İpe gidenlerinden tutun ipte oynayanlarına kadar... İp allah, sivri külah 12,5 lirayla partiye girip de 12.5 milyon lirayla Yassıada'ya gidenlerden tutun da 27 Mayıs Anayasasıyla iktidara gelen, geldikten sonra da aynı Anayasayı rafa kaldırmak için çabalayan politika adamlarına kadar... Adamın kötüsü için de iyisi için de tek heceli niteleme sözcükleri bulmamız boşuna değildir. «Tam adam!» deyince nasıl adamın mükemmelini anlarsak «Bok adam!» deyince de kepazesini anlatmakta gecikmeyiz. Demek yalın «adam» olmak hiçbir şey yazmıyor! Tamı da var adamın, boku da! İster en üstte ol, ister en altta... Değerini belirtmek için baş tarafına en kısa soyundan bir sözcüğün eklenmesi yetiyor. Son Mayaguez bombardımanında Amerika'nın davranışının «Tam yerinde bir tedbir!» olarak açıklayan Şah'ın bir siyaset adamı olduğunu söyleyebiliriz ama bizim adamlık ölçülerimize göre Şah'a bir sıfat bulmak için hiç de zorluk çekmeyiz. Bağımlı adam!

Geçenlerde bir çingene'den söz etmiştik. (Sakın halk olarak çingeneyi küçümsediğimiz sanılmasın. Yahudilik bir karakter nitelemesi olduğu gibi, çingenelik de öyledir bize göre) Paşa olan çingeneye, babasının verdiği cevabı unutmamalıyız. Paşalık başka, adam olmak gene başka... Şahlık da, padişahlık da öyle! Olmak ya da olmamak!

Ister devletin başına geç, ister devletin hizmetine gir, ister devlet memuru ol, istersen Devlet Bakanı... Aynı kapıya çıkar. Devlet adamına, devlet memuruna, devlet bakanına düşen ilk iş soğukkanlılığını, ağırbaşlılığını yitirmemek! Kantarın topuzunu kaydırdın mı, neyin adamı, kimin adamı olursan ol, gittin okkanın altına! Başında taşıdığın sıfat, başında taç bile taşısan, elin adamı tükürüverir tacının içine! Padişah bile olsan «Adaaaam sen dee» diyemezsin! Zordur adam olmak zor.

KRALLAR VE KURALLAR

Bir Japon Kralı vardı, güneşin oğlu derlerdi. Güneş hâlâ doğup batıyor ama, güneşin oğlu kayboldu. Hiro Hito, şimdi senin gibi, benim gibi sıradan bir adam... Üzerinden güneş eksilmeyen bir İngiltere Krallığı vardı. Güneş hâlâ doğup batıyor ama, İngiltere Krallığı topraklarının önemli bir alanı güneş görmüyor.

Kral Faruk sağlığında bir sabah beşinci yumurtasını yuvarlarken şöyle demişti, espriden anlayanlara:

«Krallar yani Roi'lar yalnız iskambil kâğıtlarında kalacak.»

Halkımıza göre iskambil kâğıtlarında bile kalmaz. Bizde «Roi» lara papaz denir. Ama pokere düşkün kentsoylular «Roi» lardan kareler yapıp «Dam» lara karşı çıkarlar, üstelik dört kıza birden rest çekerler.

Gene bu kentsoylulara göre krallar hükümetlerle

oynamazlar ama, altınla, kömürle, petrolle, pamukla, otomobille oynayıp krallıklarını bankalar, borsalar dünyasında sürdürürler.

Eh bizde sanayi kralları yoktur. Ama ambalaj, montaj, avantaj kralları bulunur, nümunelik de olsa... Sağ olsunlar kuru paralarına güvenip yaş işlere girişen kral-larımızdan da sık sık söz ediliyor bugünlerde. Biz hâlâ derebeylik geleneklerini sürdürmekte sayılamayacak yararlar gören bir topluluk olduğumuz için sanayi kralları-na pek önem vermez görünürüz... Bizim Ağa'larımız, Bey'lerimiz vardır. Toprak Ağa'larımız, Pamuk Ağa'lar-mız, Tütün Ağa'larımız... Limon, portakal, incir, üzüm Ağa'larımız... Bu ağalar, seçimlerde, kredi işlerinde, ser-best sermaye piyasasında önemli görevler almakta, pa-raya para katmak için, ana parayı dokuz ayda dokuz kere doğurtarak memleketin mali itibarını yükseltmeğe çalı-şırlar. Bu ağaların büyük bir bölümü, çarık yerine iskar-pin, potur yerine çizgili pantolon giyerek kompradorlaş-makta, dış sermayeyle içli - dışlı olmaktadırlar. Artık bu redingotlu, simokinli ağaların yeri Ankara'dır. Görevleri de, milletin kaderi üzerine çifte bahislere, ganyanlara, plaselere girişmektir.

Özel sektörde çalışan bir memur arkadaşla, içiyor-duk dün akşam:

«Yahu!» dedi, «Tam yirmi milyon vergi vermiş, devlet misin be!»

«Çok mu şaştın!» dedim, «Bir hesaplarsan sen ondan çok vergi verdiğini anlarsın! Hem de onun gibi sene so-nunda da değil, ay başında, sene başında! Söyle bakalım, ayda ne kadar vergi veriyorsun.»

«Canım!» dedi, «Bizimki de vergi mi! Ayda beşyüzden, yılda altı bin falan!»

«Ne kazanıyorsun, bir de onu hesapla!»

«Ne mi kazanıyorum! 18 bin lira kazanmış olmam gerekir ama, hani nerde.»

«Ama vergisini verdin peşin peşin!... Sakın kazandıklarını bankaya yatırmış olmayasın! Ya da yeni tesislere...»

«Ne bankası! Üstelik de beş bin lira borcum var... Pahalılık aldı yürüdü... Aldığım para yetmiyor ki...»

«Ama beş milyon lira, on milyon lira vergi verenlerin bir tek kuruş borçları yok! İçtikleri viskinin parasını bile masraf gösteriyorlar - Sen çayı, kahveyi cepten içiyorsun! Bir ziyafet çekseler hemen faturasını isterler, neden? Vergiden düşmek için. Sen onlardan çok vergi veriyorsun dostum!.»

Hâlâ gülüyordu.

«Sen şu içtiğin iki duble rakının parasını nerden veriyorsun?» dedim, «Hangi ödenekten?»

«Çocukların nafakasından!» dedi, gülerek, «Bizim meyhanenin önünden bile geçmemiz suç aslına bakarsan!»

«Doğru!» dedim, «İçmek de, yaşamak da işleri tıkırında gidenlerin hakkı!»

Öfkeyle kadehinin dibinde ne varsa dikti:

«İyi ama!» dedi, «Bağışta bulunan iş adamlarına da dil uzatamazsın ya! Herif çıkarıyor, yüz bin, ikiyüz bini veriyor hayır kurullarına!»

Bu sefer de ben gülmeğe başladım:

«Maliye Bakanı olsam, yasak ederdim bu bağışları!» dedim, «Yahu o bağış dediğin yüz bin, ikiyüz bin lira doğrudan doğruya vergi! Kazancı düşürüp vergi dilimini küçültmek için yapıyorlar bu bağışları... Adam bakıyor ki, yüzde yetmiş, yüzde altmış vergi verecek, yüz bin lira bağışlayıp kazancını düşürür, vergi dilimi de yüzde elliye, kırka, otuza düşer. Hem reklamını yapar, böylece, hem de vergi kaçırır!»

Aklı yatmıştı ya, keçilik etmek hoşuna gidiyordu:

«Sermaye bulmuş, yatırmış!» dedi, «Ne isterse yapar!»

Önümdeki gazeteyi uzattım:

«Bak!» dedim, «Sayın iş adamları Başbakan'dan kredi istiyorlar, sermaye istiyorlar!»

Gösterdiğim yeri okuyacak yerde yanındaki haberi okuyordu yüksek sesle:

«Ünlü tarihçi Divorjak'a göre Avrupa'daki bütün krallar aynı kökten gelmiştir. 1492 de ölen Polonya Kralı Kazimieerz'in anası, Avrupa'lı bütün kralların da büyük annesidir.»

«Evet dostum!» dedim, «Para babalarının büyük babaları da aynı kişidir. Bütün para sahipleri bir yerde akraba olurlar... Aralarında ufak tefek geçimsizlikler çıkarsa da gene de anlaşıp kaynaşırlar... Kralların milliyeti olmadığı gibi, paranın da milliyeti olmaz. Isviçre bu yüzden uluslararası bir ülkedir. Haydi dostum hiç kazanmadan vergi verenlerin şerefine içelim!»

Onun gözü hâlâ gazetelerdeydi. Parmağını koyduğu bir haberi okumaya çalışıyordu:

«Roma'daki Elen Kurtuluş Hareketinin Lideri Andrea Papandreu, «Yunan Krallığı bir daha dirilmemek üzere ölmüştür.» dedi.

«Sen sağ ol! Haydi sağlığımıza!»

BİR AÇIKLAMADAN YÜREKLENEREK

Sağlam bir Felsefe ve Edebiyat öğretmeni olan Vecihi Timuroğlu Yenigün'de Çağdaş Türk Edebiyatı üzerinde eleştirilerini yaparken şöyle bir yargıda bulunuyor:

«Çağdaş Türk Edebiyatı bize göre bir tanıtma kitabıdır.»

Kimlere tanıtıyor bu kitap, Türk Edebiyatını? Gene Timuroğlu'ya göre:

«Lise düzeyindeki öğrencilere!»

Daha önceki değinmelerimde kitabın da, yazarın da bu yanını saptadığım için kitabın yazarına (Bu kitap Yurttaşlık Bilgisi de olsaydı, düzenleyene gene de yazar demek zorundaydık) yazılı olarak ders vermeğe kalktığından ötürü olacak, «Muallim Rauf Bey» demiştim. Peki kimleri tanıtıyor liselilere? Bizim Vecihi versin yanıtını:

«1908 — 1972 dönemi yazarlarını»

Bazı muallimler gibi takdimcilikle yetiniyor, öyle mi? Oysa birçok öğretmenler lise düzeyindeki çocuklara yazarları tanıtmakla yetinmiyorlar, o yazarların, çağının sanatçısı olup olmadığını da inceliyorlar. Kendilerine göre bir ölçü tutturarak yapıyorlar bu işi de. Dostluk, arkadaşlık gözetmeden... Türlü hesapların girdisine çıktısına sapmadan... Yerine ve yılına göre kitaplara alınamayan, alınsalar da belli nedenlerle karalanmaya çalışılan yazarlara gerçek değerlerini vermeğe çalışaraktan. Bunu yapabilen ve türlü kıyımlarla kökleri kazınmayan bu tür öğretmenlere sık sık rastlayacağız. Ama kendi çıkardıkları birer kitapları olmayacakmış, varsın olmasın!

Demek Timuroğlu'ya göre de durum bizim saptadığımız gibi, bu kitap lise düzeyindeki öğrenciler için yazılmış... Bu amaçla düzenlenince de her yazar, koluna girilip okula sokulamıyacak, ancak yasal öğretmenlere buyur edilecektir. Adları kitapda geçse bile ya kırmızı kalemle altı çizilecek, ya kömürle karalanmaya çalışılacak, boya tutmazsa bir kulp takılacaktır ki gerekirse tutulup birkez daha atılabilsin!

Vecihi Timuroğlu eleştirisinin bir yerinde şunları da belirtiyor:

«... Ama onlardan önce gerçek anlamda Türk şiirine yön değiştiren, sanatlarını toplumsal sorunlara adayanlar vardır. Onlar 1940 kuşağıdır. Nerdeyse Rıfat Ilgaz'ı ozandan saymıyor. Abartmalı bir mizah yazarı sayıp geçiyor. Hasan İzzettin Dinamo için de «geçimini özel derslerle sağladı gibi kişiliğini, sanat değerini belirtmeyen sözler söylüyor.»

Rıfat Ilgaz da Dinamo da öğretmendir. Ilk kıyımlar sırasında öğretmenlikten, çıkarılmışlardır. Muallim Rauf Bey Bakanlığın yaptığı bu olumlu işe bir Muallim olarak nasıl karşı çıksın da her ikisini kitabının sayfalarına sa-

rıp sarmalayıp Liselerden içeriye soksun! Soksa bile önce temiz bir karalasın, ondan sonra... Rıfat Ilgaz'ın mizah yazarlığı üzerinde fazla duramıyacaktır. Neden mi? Muallim Rauf Bey'den çok önce Hababam sınıfı Liselerden, Orta okullardan içeri girmitir. 1973 ders yılında yalnız oyun olarak en az 200 Ortaokulda ve Lisede sahnelenmiştir. Kendileri de çok iyi bilirler ki bilhassa Muallim olarak Hababam sınıfında hiç abartma yoktur, verilmesi gereken, abartılarak değil, daha da gerçekleştirilerek verilmiştir, kolayca inandırabilmek amacı ile. Üstelik de gerçekler ince elekten geçirilmiştir, ununu kepekten ayırmak için. Biraz kepek karışsaydı bazı Muallimler, sözünü etmek zorunda kaldıkları zaman «abartılmış» bile diyemezlerdi.

Vecihi Timuroğlu, benim «Çağdaş» değil de «Arkadaş Türk Edebiyatı» dediğim kitap için ne söylemişti yukarda, bir tanıtma kitabı mı demişti? Sayın eleştirmen bu kadarcık olsun işe yaradığını belirtmeye çalışsa da, faydasız! Olaylar buna bile olanak vermiyor ki... Bakın Ressam Ferit Erkman yaptığı bir açıklamada kitabın bu yanını da nasıl çökertiyor:

«Şaşırdım. Biliyorsunuz ben yazar değilim. Ressamım. Herhalde bir yanlışlık olmuş. Benim yıllar önce bir dergide bir iki ressamla yaptığım konuşmalar yayımlanmıştı, herhalde Mutluay o zaman not almış sonra da unutmuş olacak. Başka hiçbir yerde hiçbir konuda yazım yayımlanmadı. Zaten onlar da röportajdı.»

Anlaşılıyor değil mi, Ressam Ferit erkman Çağdaş Türk Edebiyatı'na geçmiş. Genç yaşında bizi bırakıp giden değerli dost Faris Erkman'ın oğlu olan Ferit Erkman, değerli babasının bir yanını daha da geliştirerek kitap kapakları yapmaktadır bugün... Yazınsal yapıtlarla, okumanın dışında, bu kadarcık bir ilgisi olması, Rauf Mutluay'ın tutup onu çağdaş Edebiyat'a geçirmesi için

çok bile geliyor demek. Herkes Ferit gibi dürüst mu bakalım. Çağdaş Türk Edebiyatı'na geçirilip de yerleşenler, yerine ısındıkları için de Ferit gibi kalkıp bir açıklama gereğini duymıyanlar, sürü sepet! Mutluay'ın mutlu arkadaşları, okumadan edebiyatçı, yazmadan, kâtip olanlar... Arkadaş oğulları arkadaş kızları... Hiç olmazsa babalar kalkıp bir açıklama yapsalar kızları, oğulları adına da, Liseli gençler boşuna isim ezberlemek için kafacıklarını yormasalar...

YEMİN EDENLER

Yargıçlarla, savcıları el çabukluğu yapıp onlardan önce biz onları suçlamaya kalkışırsak:

«Yan tutuyorlar!...» diyebiliriz ancak...

Tuttukları yan, hangi yandır, kimin yanı? Önce biri bulunacak suçlamak için... Sonra suçlunun karşısında kim varsa ondan yana olunacak! Neden ondan yana? Ya ondan korktuğundan, çekindiğinden... Ya da kendi çıkarı, yükselmesi, göze girmesi için... Yaptığı işle bir sınıftan, bir zümreden, güçlü kişilerden yana görünüp o sınıfın, o zümrenin, ya da güçlü kişilerin durumlarını daha da sağlama almak için...

Dünyanın her yanında bunun örneklerine çok rastlanmıştır. Çoğu zaman bu yargıç, savcı kadrosuna güvenlik güçleri de katılırlar, jandarması, polisi, ve benzeri

örgütlerle... Bizde de var mıdır, görevini kötüye kullanan? Genel bir yargıyla rahatça söyliyebiliriz:

«Her meslekte görevini kötüye kullanan çıkacaktır.»

Görevini kötüye kullanan, Meclislerde and içip yeminini bozan devlet başkanları da çıkmıştır, Başbakanlar da... Bakanlar da...

Peki, doktorlardan çıkmaz mı hiç?

Onlardan da görevini kötüye kullananlar çıkacaktır, genel kurala göre... Böyle söylememiz gerekirken bir türlü dilimiz varmıyor söylemeğe. Onlardan her meslek adamından çok başka türlü davranış bekleriz çünkü... Yeminleri bile başkadır onların.

Insanın ıztırabını ana rahmine düştüğü andan itibaren dindirmeğe çalışacaklar, ona insanca davranacaklardır. Işleri sadece budur, iyi insan olmak, iyiliksever, sevecen, koruyucu olmak... İnsanları sevmek...

Gözümün önüne verem doktoru bir hanım geliyor, bir anda. Bir de karikatürist Burhan Solukçu... Bunalımlı yıllardayız... Burhan'da kanama başlamıştır, ateşi de var, elleri yanıyor cayır cayır yanıyor.

«Yatmalısın!» diyorum.

«Nasıl?» diye soruyor.

Bildiğimiz doktorlar geliyor gözümüzün önüne... Ve bildiğimiz hastaneler...

Elinde rulo olmuş birkaç karikatür... Uzatıyor bana:

«Önce bunları satmalıyız!» diyor.

Üçe beşe bakmadan satıyoruz. Parayı alıp gidiyor. Bir iki saat sonra:

«Yatıyorum!» diye geliyor.

«Nasıl oldu bu?» diyorum.

«Verdim paraları... Beni servisine yatırmaya razı oldu, Doktor Hanım!»

Önce öfkeleniyorum. Bir doktor, bir kadın doktor, nasıl olurdu da ölüm halindeki bir hastayı parayla yatırırdı,

hem de her şeyinden sorumlu olduğu resmi bir hastanenin koğuşuna.

Ama Burhan çok sevinçliydi, yatacak bir yatak bulmuştu ya. Hatta yiyecek yemek... Şimdi de Heybeli Sanatoryumundaki yatağım geliyor gözümün önüne... Baş Savcılık, adalet doktoru Kâmil Bey'i göndermiş durumumu yerinde inceletmek için... «Tevkif müzekkeresi» kesilen bir hastayım çünkü. Mutlaka Cezaevine kaldırılmam gerek onlara göre. Başhekim Tevfik İsmail Bey diretiyor adaletçilere:

«Hiçbir yere gidemez!» diyor.

Ama memleketin kurtuluşu, kalkınması, yücelmesi için benim mutlaka cezaevine gitmem gerek. Kâmil Beyin raporuna dayanarak Savcılık, cezaevinin Başhekimine soruyor:

«Böyle bir hasta var, içeri alınacak?»

«Buyursun!» diyor başhekim, «gerekirse sadır ameliyatı bile yaparız!»

Ve beni temiz bir Sanatoryumdan alıp havasız, ışıksız, besinsiz bir hastanenin su deposunun üstündeki koğuşuna kapatıyorlar.

Oraya göndermemek isteyen de doktor, su deposunun üstüne kapatan da doktor...

1944'lerin ilkel cezaevlerinden biri... Ateşim 39 lardan aşağı düşmüyor. Anlıyorum, ciğerlerimde bir «faaliyet» var. En azdan bir röntgen ister. Cezaevi doktoru üçüncü başvurmamda:

«Peki!» diyor, «yollayın bunu Çengelköy hastanesine!»

Gidiyorum, röntgen yok! Ayrıca hiçbir şey yok... Yalnız camlarda tel örgü, başımız da süngülü...

Başka bir sahne daha:

1949 yıllarında cezaevinden Çuraba'ya «Heyet» e gönderiliyorum. Dahiliyeci Ahmet Kıcıman filmime göz atar atmaz

«Sen, bu ciğerle bir gün daha kalamazsın cezaevinde!» diyor.

Ve ertesi gün çıkıyorum.

Altan Öymen Yunan Cuntasının doktorlarını incelemiş, sağlam belgeler veriyor. Rea Naraiks adlı kızın ağzından şunları anlatıyor:

«Beni dövdüler sustum... Falakaya yatırdılar... Copla ve ince bir demirle çıplak ayaklarımın altına vurdular. Derim patladı... Korkunç acı çekiyordum. Komiser elinde bir sigara tutuyordu. Bir nefes çekti. Sonra eteğimi kaldırdı. Sigarasının ucunu baldırımın iç kısmına yapıştırdı... Yanan etimin kokusunu duyuyordum... Kendimi kaybettim.»

«Bir başkası geldi, bana bırakın onu, dedi. Sol göğsümü iki elinin arasına aldı. Bütün gücüyle sıktı... Sonra bir sigara yaktı. Yanan kibriti göğüs ucumun altına getirdi. Sönünceye kadar orada tuttu. İkinci defa kendimi kaybettim.

Tekrar kendime gelince Komiser'in sesini işittim:

Daha dayanabilir mi?

Bütün o süre içinde orada bulunan doktor

Evet! dedi, dayanabilir!»

Bu da bir doktor! O da yemin etmişlerden Fakülte'yi bitirdiği gün. İnsanın ıztırabını hangi koşullar altında olursa olsun dindirmek için. Baskı güçlerinin işkence yapıp yapmadıklarını verecekleri raporlarla saptayacak son yetkili kişilerin kendileri olmaları gerekirken, işkence yapanları kışkırtan canavara, biz nasıl doktor diyebiliriz.

Önce rejimler, diktatörler, şefler, cuntalar, geliyor. Bu düzen, ister doktor, ister yargıç kendi adamlarını bulup çıkarıyor. Faşizm, yalnız Hitleriyle, Mussolinisiyle faşizm olmuyor. Faşizm, S.S. leri, generalleri, komutan-

ları, valileri, genel müdürleri, başsavcıları, yargıçları, kimyagerleri ve doktorlarıyla geliyor.

Bir memlekette baskı rejimi yerleşip kökleşmeye görsün. Ha İspanya, ha Almanya, ha Yunanistan, ha Patagonya... Bütün yeminler boşuna!

BİR TİCARETEVİ AÇILIYOR!

Ders yılı başında, ilk okulların açıldığı günlerde en yetkili kişi:

«Yedi yaşına girip de okula gidemeyen 600 bin çocuk var!» dedi.

Bu sayı gerçek anlamda bir milyonun üstünde çocuk demektir. Bu, aynı zamanda şu anlama da gelirdi: Hem de yetkili kişinin vereceği sayılara dayanarak: Altı yaşında 700 bin çocuk, beş yaşında 850 bin çocuk, üç yaşında da en azından bir milyon çocuk okula girme yaşında okulsuz kalacaktı. Bu yaptığım falcılık değil, sosyal kaderin şimdiden alın yazısını, bir bakışta, sular seller gibi okumak anlamına da geliyordu.

Hal böyle iken siz kalkıp bir Anaokulu açmaya kalksanız bu okulun açılmaması için komşulardan başlayarak

karşınıza olmadık zorluklar, akla gelmedik engeller çıkarılacaktı.

Bu işe girişen çok yakından tanıdığım bir öğretmenin her gün satır satır izlediğim serüveninden yararlanarak şunu söylüyorum, bu ülkücü öğretmen bir kumar-evi, karışık işler çevirmek için herhangi bir kulüp açmaya kalkışsaydı formaliteler tıkır tıkır yürür, ev de, yurt da, hane de bir iki günde açılıverirdi. Anaokulunun açılması tam ondört aydır sürüp gidiyordu, daha da süreceğinden başka!

Zorluk önce komşulardan başladı. Milli Eğitimin, istediği «tadilât»ın yapılması gerekirdi binada. Ev, tek katlıydı, çok geniş bir bahçesi vardı. Bir çıkmaz sokakta beton bir yol kenarında olduğundan tam anaokuluna yakışır bir nitelikteydi. Bir bankanın oldukça özenle yaptırdığı bu evde okula göre ufak tefek değişmeler olacaktı elbet. İşe başlandığı günlerde okulun bahçesine girildi. Evin kapısı kırıldı. Çimento torbaları patlatıldı. Döküldü, saçıldı. Birkaç gün sonra da camlar kırıldı. Su saatinin camı parçalandı. Sular idaresi de suyu kesmek zorunda kaldı. Bir daha kolay kolay da açılmadı.

Bu terslikler kötü rastlantılara bağlanır mı, bağlanamaz mı derken, bitişik komşulardan biri çıktı, çatık kaşla, karmakarışık bir suratla:

«Olmaz böyle şey!» diye bağırdı, «istemiyoruz! Biz bu sokakta mektep istemiyoruz! İmza toplayacağız!»

İmza toplandı, gereken yerlere başvuruldu. Bereket ev sahibi, kandırılacak evsahiplerinden değildi. Öğretmenin annesiydi çünkü. Anne de, baba da tehdit edildi. Bir şey çıkmadığı anlaşılınca binaya sarkıntılıklar hızlandırıldı. Yapılan onarımlar, değiştirmeler, eklemeler, ertesi gün içeri girilip bozuluyor, helalara çimento dökülüp donduruluyordu. Kilit dayandırılamıyordu kapılara. Okul bahçesi arsa haline getirilivermişti.

Karakol'dan göz kulak olunması için rica edildi. Ne var ki karakolluk bir olay yoktu henüz. Ne yaralı vardı, ne ölü! Öyle ipe sapa gelir mahkemelik bir hareket de yoktu ortada.

Okulun açılış işlemiyle ilgili bir sürü makam vardı başvurulması gereken. Duvar çekmek için bile birkaç yetkilinin gelip gitmesi, alıp getirilmesi, bunun için de elverişli günlerin kollanması gerekiyordu. Planlar yapıldı, çizildi. Olur dendi, olmaz, dendi. Yumruk kadar çocuğun eni boyu hesaplanmadan yapının ışığı, havası hesaplandı. Ancak altı buçuk çocuğun bu binada eğitilebileceği anlaşıldı. Bu sayı dört buçuk çocukluk bir ekle onbire çıkarılabildi. Bu iş için de gelindi, gidildi.

Mühendisler geldi, uzmanlar geldi, memurlar geldi, müfettişler geldi. Sağlık hizmetleri'nden geldiler. İtfaiyeden geldiler... Götürüldüler, getirildiler. Araya noterler girdi, tapular tapucular, sicil muhafızları girdi. Milli Eğitimde, kapıcılar, memurlar, daktilolar, şefler, müdüryardımcıları araya girdi. Doktorlar, pedagoklar, eğitimciler, özel eğitimciler...

Ilkin Eğitim Müfettişlerinin görmesi gerekiyordu okulu. Göreceklerdi, görmeliydiler, görmeden olmazdı elbet. Ama ne zaman? Müfettişler yerinde durmuyorlardı ki. Müfettişlik demek, teftiş demekti. Oturmakla teftiş mi olurdu. Elbette durmayacaklardı yerli yerinde. Birgün Anaokuluna da geleceklerdi. Telefonla soruldu, o mutlu günün belli edilmesi rica edildi. Siz oturun, bekleyin okulda dendi, elbet bir gün uğrayacağız, dediler! Teftiş dediğimiz haber vererek olmazdı ya! Beklendi, bir gün beklendi, iki gün beklendi. Boş masalar, sandalyalar, oyuncaklar, sezlonglar, battaniyeler de bekledi. Gelen giden yoktu. Kalkıp gidildi. Gelmeleri rica edildi yeniden. En yetkili müfettiş büyük bir gerçeği şöylecene açıklayıverdi, dik bir sesle :

«Gün veremem! Bekleyeceksiniz! Açtığınız bir ticarethane! Oturup beklemek zorundasınız!»

Ama henüz satış müsaadesi verilmeyen bir ticarethaneydi açılan. Ticaret Odasına başvurulsaydı, tüccarca davranırlar, bir taciri boşu boşuna, boş bir satış evine bağlamazlardı. Ama müfettiş ,kendi mesleğine hıncı olan bir kişiydi. Şu kadar yıl bağlı olduğu eğitimciliği çiğneyecek, yerine tacirliği getirecekti. Oysa karşısındaki öğretmen, eğitimci olmak için diretiyordu. Çok küçük yaşta bu işin okuluna girmiş, bunu yeterli görmeyip eğitimle ilgili iki de yüksek okul bitirmişti. Bilim yanı, meslek yanı eksiksizdi, on beş yıl da bu işin uygulamasını yapmıştı okullarda... Bunu da yeterli görmemiş, çocuk edebiyatı üzerine iki üç de örnek vermekle bu işin sanat yanını da başarmıştı. Kitaplarından biri Milli Eğitim Bakanlığınca okullara salık bile verilmişti, okutulabilir diye. İki de büyük ödül kazanmıştı bu yazar-öğretmen, üstelik!

11 çocukluk bir anaokulu açmakla tüccar oluvermişti, hem de bir gün içinde! Bir çocuktan ayda 400 lira alınacak. Ayda şu kadar liradan şu kadar bin lira kazanılacaktı. Oysa kuruluş için altmış - yetmiş bin lira harcanmıştı. Bunun yirmi bini de borçtu. Eğer okul bir gün ticarete açılıp da çocuk gelirse ödenecekti.

Ne olursa olsun bu teftiş barikatı da aşıldı.

Ankara'da bir genelmüdür çıktı öğretmenin karşısına bu kez de. Okulun dosyasını inceledikten sonra:

«Bu dosya eksik?» dedi, «Sağlık Hizmetlerinin raporunun sureti var, bu raporların aslı lâzım!»

Oysa aslı İstanbul'daki Özel Okullar Müdürlüğündeydi. Gerekirse istenebilirdi daha sonra...

İstanbul - Ankara yolu yeniden tepildi. Bu eksik de tamamlandı çok şükür! Ve bir ticarethane de böylece açılmış oldu!

Buyrun baylar, bayanlar! Yetenekli bir öğretmen hanım, binbir zorlukla açtığı ticaretevinde mini mini yavrularınız için bakım satıyor! Oyun satıyor, öyküler anlatıp masallar satıyor, eğitim satıyor, öğretim satıyor! Buyrun bayanlar, baylar! Yedi yaşından küçük yavrularınız için, yaşlarına başlarına uygun, her keseye elverişli yeni yeni eğitimlerimiz var!

PORGURAMDA MİLLİ TERBİYE VEKÂLETİ

Hükümeti Cedide'nin «Porgurum»ını dikkatle tetkik ettik.

Gün görmüş, eyyam görmüş «Padişahım çok yaşa» diye bağırmış, eski bir muharrir olarak hiç mi hiç beğenmedik. Lisan nokta-i nazarından tenakuzlar ve tezatlarla mâlâmâl olan bu porguramdan, ahlâk ve fazilet üzerine tedrisat görecek olan vatan evlatlarına ne hayır gelir diye mülahazatta bulunarak meyus ve müteessir olduk.

Sarfı nahiv okumuş, tokat esasına müstenit usullerle lügat ezberlemiş bir şahıs olarak üzerimize düşen vazife-i milliyeyi yapmağa karar vermiş bulunuyoruz.

Şöyle ki, Porguramın «Milli Eğitim» kısmını alalım evvela : «Milli Eğitimde amacımız.» diye başlanıyor. Olmaaaaz.! Kattiyyen ve kaatibeten olmaz! Milli dendikten sonra nasıl olur da «Eğitim» gibi kifayetsiz muğlak ve manasız bir mefhuma müracaat edilir! Bu kelime hemen «Terbiye» ile mübadele edilsin. Böylece vekâletin adını da muhkemce tesbit etmiş oluruz!. «Milli Terbiye Vekaleti. Ilerde terbiye'nin «ahlak»la mübadelesini tavsiye ederek «Milli Ahlak Nazareti» tabirini teklif edeceğimizi beyan edelim!

«Hedefimiz» gibi nefis bir kelime mevcut ilkemiz amacımız gibi müstehcene yakın bir kelimeye neden lüzum görülmüş? O halde düzeltelim :

«Milli Terbiyede hedefimiz...» Ve geçelim :

«Milletimizin bütün fertleri...» deniliyor porguramda.

«Enfes! Harika!» «Bütün» yerine «bilumum» da denebilirdi. Zararı yok, kabul! «Fertleri» yerine «efradı» da denebilirdi. O da kabul! «Türk milletinin, millî, ahlakî, insanî, manevî..» dedikten sonra «Kültürel» demek de nerden aklına gelmiş bu maksadı faside sahibi porguram tertipçisinin. «Kültürî» denemiyeceğine göre ya kültürden vaz geçilir, yerine «Dinî» denilirdi, yahut da «harsî» tabirine müracaat edilirdi. Ziya Gökalp'tan beri Kültüre alem olmuş bu hars kelimesinin kaldırılıp atılmasına muhterem terbiyeciler, nasıl müsaade ettiler?

«Atatürk inkilaplarına bağlı...» diye bir tabir var porguramda.. «İnkilaplarına» dedikten sonra «bağlı» yerine neden «Merbut» değil diye mülahaza ettik. Neden acaba? Lisanımızdaki «Merbut» kelimesi çok mu kifayetsiz görülüyor? Hemen değiştirilsin! Biz hakikaten Atatürk'un «İnkilaplarına merbutuz, hem de İngiliz urganı, Amerikan naylonuyla.. Atatürk'ün inkilaplarına değil de, devrimlerine bağlı olanlardan daima şüphe etmek mecburiyetindeyiz. Eğer biz devrimlerine bağlı olsaydık Türk li-

san cemiyetinin türettiği (!) ve ürettiği (!) düzmece sözcükleri (!) de ezberlemek mecburiyetinde kalır o sapıklarla birleşip inkilapları payımal ederdik. Şunu muhtasaran tebarüz ettirmek isteriz ki biz inkilapcılığı bozgunculara kaptırmamak için onlardan daha sıkı inkilapcı olmak mecburiyetinde görünmeliyiz!

«...Her türlü taklitçilikten uzak, milli şahsiyetini müdrik., ilim., teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir». diye bitmektedir, porgurama Milli Terbiye Vekâletine tansis edilen kısımdaki bu enfes cümle. Bu kısımda, «Vatandaş» sık sık geçtiğine göre demek Hükümeti Milliye vatandaşa çok ehemmiyet veriyor, «Yurttaş»tan hiç hoşlanmıyor, anlaşılan!

Ne alâ «Yurttaş» olmamamız, vatandaş olmamız emrediliyorsa oluruz. Bizim yaşımızdakiler için iş kolay, Biz fıstıkisi de dahil her boyaya daldık çıktık. Ya gençlerimiz yani evlad ve afhadımız ne yapacak, tam yurttaş olmayı benimsemişlerdi, yurttaşlık bilgisi derslerinde, şimdi dönüp nasıl vatandaş olsunlar? Hem bununla da bitmiyor ki iş. Uygarlıktan vazgeçip «Medeniyet» yoluna girmek, ulusal kişiliği bırakıp «Milli şahsiyetini müdrik» olma meselesi de tavsiye buyuruluyor. Çok müşkül doğrusu : Abdest tazeler gibi bir günde olmaz ki bu, Eğer porguram yürürlükte bir iki ay kalacaksa daha doğrusu porguramcılar.. Mesele yok! Eğer tam tatbika başlar başlamaz başımızdan giderlerse, doğrusu bize de, evlad ve ahfadımıza da yazık olur. Porguram muvacehesinde kendimize göre bir tavru hareketimiz, bir tarzı tefekkürümüzün olacağı aşikârdır. Şöyle ki :

Evvela «Yeni Lisan» ceryanına taraftar bir şahsiyet olmadığıma göre Milli terbiyedeki hedefler kısmını istihdaf eden satırlardaki şu kelimatın en kısa zamanda tashihi cihetine gidilmesi... «Sosyal» yerine «İçtimai» ; «Gö-

rev» yerine «vazife»... Hele hele «sorumluluk»... Yok mu bunun karşılığı lisanımızda? «Türk Lisan Cemiyeti» mesuliyyet kelimesini Kamus'lardan ihraç mı etti? «Davranış»da ne oluyor? Bu kelime sizlere «eylem»i tahattur ettirmiyor mu? Tavır ve hareket dururken ne lüzum var bu zıpırlıklara? Sad-hezar teessüf!

Maa mafih, Porguramın bu faslını Kaleme alan zat büsbütün de nevmidiye düşmesin, Balada da arzettiğimiz vechile, inkilap kelimesini, medeniyyet kelimesini, iftihar kelimesini yazan o muhterem ellerle bu memleket hakikaten iftihar edecektir. İnkilapçı Atatürk'ün ruhu şad olacaktır, alimallah!

Makalemize bir hateme çekerken «Feragetle görev yapan öğretmenlerimizin maddi ve manevi sorunlarının çözümlenmesi» Düşüncesi üzerinde de tevakkuf etmeyi faideden hali görmemekteyiz. «Feragetle görev yapan dendiğine göre, Feragatle görev yapmayanlar da var demek. Nasıl olur, öğretmen öğretmen olur da feragatle görev yapmaz? Yeniden öğretmenlerin sicilleri incelensin! Feragatle iş yapmayanlar üzerinde hiç durulmasın! Feragatle görev yapanlar teker teker bulunsun, önce maddi sonra manevi sorunları bir kere daha çözümlensin! Öylesine çözümlensin ki bir daha çözülecek, çözümlenecek hiçbir sorunları kalmasın! Öf be!.. Nedir bu feragatle görev yapan öğretmenlerden çektiğimiz? Bize feragatle vazife yapan muallimler lâzım' illallah bu öğretmenlerden!

SATILMIŞLAR

Bir «Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış» vardı Faruk Nazif' in Han Duvanları'nda. Ortaokul sıralarında acırdım bu Satılmış'a. Aslı'sını el aldığı, verem olup hudut'tan hududa atıldığı için değildi bu acımam. Sırf Satılmış olduğu içindi. İnsan nasıl olurdu da satılmış olurdu? Mal mıydı, matah mıydı, bu insan ki, pazara çıkarılıp satılıyordu?

Sonradan öğrendiğimize göre insan toptan, bütünüyle satılamazdı ama, emeği bal gibi satılabilirdi. Uygarlık dediğimiz kültür ve teknik çağı bu emeğin pazarlanmasıyla doğmakta ve gelişmekteydi. Emeğin hakkı ya verilir, ya da verilmezdi ama, bu uygarlıktan mutlaka haklı ya da haksız çöplenenler olurdu.

Memleket koşullarını sıcağı sıcağına inceleme fırsatını bulduğum yıllarda kanılarım yeniden değişti. İnsa-

nın işiyle, toprağıyla, eviyle, köyüyle, dükkanıyla, tezgahıyla birlikte toptan ve perakende olarak satılabiliyordu. Memleket idare etmek için başa geçen sadrazamlar, başvekiller, bakanlar, başbakanlar, değil tek insanı, topumuzu birden alıp, topumuzu birden milletçe satabiliyorlardı siyaset pazarlarında. Başımızdakilerin kimi, İngilizci oluyor, İngilizlere ; kimi Fransızcı oluyor, Fransızlara ; kimi Almancı oluyor, Almanlara ; kimi de Amerikancı oluyor, Amerikalılara satabiliyorlardı bizleri. Tarihlerde bunun öyle de bol örnekleri vardı ki... İttihatçıların bir bölümü İngilizci, bir bölümü Almancıydı. Tanzimatçıların çoğu Fransızcıydı. Yazarlardan birçokları İngiliz muhippi, Amerikan dostu, Alman âşığı geçiniyordu. Hüseyin Cahit İngilizci, Velit Hoca Almancı, Ahmet Emin Amerikan mandacısıydı. Enver Paşa'nın Almancılığı yüzünden toptan Almanların uşağı olmuş, en seçme gençlerimiz cephelerde kırdırılmış, milletin açlıktan, yokluktan canına okunmuştu. Hani bunlardan ders alıp kendimize gelsek ya! Hitler Almanyası dünyayı ateşe verirken, Nazi hayranları türemiş, Peyamiler, Ebuzziyalar, Erkiletler, Saraçoğulları, çaplarına göre pazarlamaya girişmişlerdi Türkiye'yi.. Kazığı her zaman da halk yemişti bu alışverişlerde. Sanki başarısızlık, kendimizi satacak milleti bulamamaktan ileri geliyormuş gibi, yöneticiler durmadan paralı alıcılar aramaktalar...

Üst kademedekiler arayıp dururken, hiyerarşinin alt basamakları boş mu duruyorlar? Ağalarımız, derebeylerimiz çaplarına göre köy köy, mahalle mahalle, aşiret aşiret satış işlerini sürdürmekteler. Toprak köleliği belki yeryüzünde kalmadı ama, Doğu'da, Güneydoğu'da sürüp gidiyor.

«Biz ne kadar olsa büyük kentlerdeyiz. Alım satım konularından uzaktayız sanmayın. Bizleri de açıkgözler, ev ev, sokak sokak, mahalle mahalle alıp satıyorlar.

Geçenlerde güğümüyle göründü kapıda bizim sütçü :

«Köye gidiyorum!» dedi, «Sütü dayımın oğlu verecek size, ben gelene kadar!»

Arkasında temiz pak biri dikiliyordu.

Sonradan öğreniyoruz ki, bizim sokak olduğu gibi bu dayıoğluna satılmış! Yoğurtçuya da satılmışız toptan, geçen yıl! Eskiden kalaycılara da satıldık mahalle mahalle... Bereket alüminyum çıktı da kurtardık yakamızı.

Anneanneler, haminneler, pencereden seslenecek saka ararlar hâlâ. Bilmezler, kaç kere alınmışlar, kaç kere satılmışlardır bu sakalara... Artık matah olmaktan kurtuluyoruz derken, büyük bir satılma olayıyla karşılaştık. Üçüncü el gazete bayii Tanaş, 140 bin liraya Kadıköy iskelerini satmış! Hem de bir bölümünü. İskeleyle birlikte Kadıköy yolcuları da böylece satılmış olmuyorlar mı? Her sabah işe giderken belli gazeteciden dergisini, gazetesini alan bir müdürün karşısına çıkıp da :

«Sayın Bey!» desek «Siz satılmışın birisiniz!»

Sütçüsünü, yoğurtçusunu yeni değiştirmiş bir ev kadınına :

«Hamfendi! Siz daha geçen gün satıldınız, Kırşehir'li Veysel Bektaş'a!»

Ne derdi acaba?...

En acıklısı satılanlar için, paraları pullarıyla birlikte canlarını da alıcılara kaptırmış olmaları! Tam on iki kişilik bir insan kıyımının tek nedeni, aşiret beylerine satılmış olmak! Vietnam yeniden «ateş kes anlaşması» yapa dursun, bizim Güneydoğu'da «ateş» başlamış oluyor. Bu tür olayları inceleyen İsmail Cem ;

«Hacı Ali Bucak'ın öldürülmesinden sonra altı ay içinde her iki taraftan 29 kişi öldürülmüştür. Bunların bir kısmı köylüler, fedailerdi. Bunlar kendi Ağa ve Reislerinin hayatını korumak yolunda can kaybetmişlerdir.»

Bu olay, kan davası gibi görünse de, kan davası değil, toprağa bağlı olanların toprak davası! «Satılmış»ların ekmek davası!

Memleketimiz toptan ve perakende satılmışlar memleketi oldu. Köylerde satılmışlar, kentlerde satılmışlar, mahallelerde satılmışlar, kulüplerde, partilerde satılmışlar... Amerika'ya satılıyoruz, Ortak Pazar'cılara satılıyoruz. Aşiret beylerine, şeyhlere, reislere satılıyoruz. Sütçüye, yoğurtçuya, karpuzcuya satılıyoruz. Transferlerde satılanlara bakmayın siz. Kulüpleri kadar kendileri de bol para alıyorlar. Cebinize kör metelik girmeden pazara çekilen kendinize acıyın! Bir de üste para verip aday adayı olan Ankara yolcularına!

KARARTMA GECELERİ

Bizim Yazı İşleri Müdürü ; dizi olarak yayınlanacak olan Karartma Geceleri romanımızı okurlarımıza tanıtmak için ne hünerler gösteriyor bugünlerde. Eğer onun oyunlarını bozmazsam iki laf da ben edeyim, bu konuda;

Odunsuz kömürsüz geçen bir kıştan sonra ilkyazı iple çekiyoruz. Islak bir yelken gibi, makaralar, işlemediğinden mi nedir, asıl asıl bir türlü torbalayamıyoruz yelkeni. Üstelik de «Tüberküloz bakiyesi» bir ciğer, Ilgaz yolculuğu sonu vıcık vıcık su içinde... Raporluyum. Okul Nişantaşı Ortaokulu... Bir süre ateş içinde yattım. Son günlerde hava açıldı mı şöyle bir çıkıyorum Aksaray'a doğru... Sınıf adlı şiir kitabımı, beş on gün önce toplamışlar kitapçılardan. Ne çıkacak arkasından diye yarı açık bir gökyüzüne aldanarak çıktım sokağa... Yıl 1944,

Martın dokuzu... Bizim oralarda oturan tarih öğretmeni Hilmi'yle buluştuk Merkez kahvesinde. Hilmi iki okuldan da sınıf arkadaşım... Eski günlerden, yeni günlerden konuştuk bir süre. Karma karışık bir bilgi çöplüğüne dönen kafası, iyi bir düzenleme görürse savaşları, sözleşmeleri barışların nedenlerini bulup çıkarabilecek... Ama böyle bir eğilimi yok, rahatına düşkün biraz. Herşeyi oluruna bırakmaya hazır bir yaradılışta. Merkez kahvesinde iki ıhlamur karşılığı bir iki saat dertleştik. Steplerde sürüp giden savaşın hızı kırılmışa benziyor. Ama bizim Nazi yanlısı yazarlarımız her sabah Doğu cephesinden dönmüşcesine Alman ordularının borusunu öttürmekten fıtık olacaklar nerdeyse...

Pertevniyal Lisesi'nin önünde ayrılıyoruz. Şimdi Emlâk Kredi Bankasının oturttuğu büyük apartmanların arsasından geçip eve doğru kestirmeden yürürken üst kattan bir el, ev sahibinin kızı, kapının önünü gösteriyor bana! Bakıyorum, aynı yaşlarda iki adam. Kim olabilir bunlar?

Hemen dönüyorum, kim olduklarını daha iyi düşünebilmek için. Olsa olsa... İyi ama... Ben sağlam bir insan değilim. İki ciğerim birden su toplamış. İlk insanca görevim, sağlığımı korumak... Bir yaratık olarak da bu. İçgüdümle kaçıyorum kapımı bekleyen, yolumu gözleyen iki kişiden. Kaçmak, bir ürkü, bir korku sonucu belki... Ama ben ne ürkek, ne korkak bir kişiyim. Ciğerlerimde toplanan sudan, bu suyun hücrelerde, taş odalarda beni boğmasından korkuyorum.

Kaçış, o kaçış! Yasalardan kaçılmaz biliyordum. En az bilmesi gereken kişiler kadar biliyorum. On dört yıldır bunu öğrettim okullarda... Ben yasalardan mı kaçıyordum acaba? 1960 lardan sonra dergilerde, kitaplarda, antolojilerde, yayınlanan önce 1944 lerde, 1948 lerde, hatta 1953 lerde toplatılan kitaplarımda çıkan şiirle-

rim, çok sonraları yayınlanmamışlar mıydı? Yazdıklarımın yasalarla hiçbir ilgisi olmadığını biliyordum. Veremden, pinemoniden, güneşsizlikten, havasızlıktan, aç kalmaktan kaçıyordum. Falakadan işkenceden de değil! Sağlığı yerinde olanlar için işkence ne korkulacak bir olaydır, ne de utanılacak.

1944, 19 Mayıs! İsmet Paşa'nın ünlü şu söylevi!... Solculuk kadar sağcılık da suçtu bugünden sonra! Sağcılığın, sağcılığın değil, ırkcılığın, buna bağlı Turancılığın suç olduğu anlaşılmıştı artık. Aşırı sağcı, koyu ırkçı Hitler, ters yüz edip Berlin yolunu tutmuştu Rusya steplerinden. Yenilen sömürgeciler suçsuz olamazdı. Antifaşistler kazanıyordu. Diktatörler, silahlı sömürgecilik yenilmişti. Ham madde kaynaklarına tüketim pazarlarına silahla girenler yıkılmak üzereydiler. Milli şefin demokrasiyi örnek olarak alması gerekiyordu. Cebime bir kâğıt yazıp koydum : Bugün 24 Mayıs 1944... Evden, müdüriyete teslim olmak için çıktım. Yolda yakalayanlar bilsinler ki sırf bu iş için çıktım yola!

Kimseye yakalanmadan girdim Birinci Şubeye. Her yan tıklım tıklım... Tek solcu yok. Orhan Şaikleri, Hamza Sadileri, Özkaynakları, Necdetleri daha bir çoklarını gördüm orada. Hamza Sadi Özbekle beni bir yere kapatanlar hiçbir sakınca görmediler, bir arada kalmamızda. Demek, bir arada kavgasız gürültüsüz yaşayabilecektik. Ama Özbek benim kim olduğumu bilmiyordu, görevli sanıyordu beni.

13 gün iki ayrı türden yaratık olarak yaşadık bir arada. Son gün Hoca Nasreddin de aramızdaydı. Boyuna fıkra anlatıyorduk birbirimize, dost olmuştuk.

İki görevli kişi beni, iki hafta sonra sivil Turancılardan ayırıp manevra kemerlerini kaybetmiş ırkçı subayların içine götürüp salıverdi. Artık onların tek yataklı odaları gibi benim de beylikli velenseli bir ot yatağım vardı

askerlerin cezaevinde. Bir yanımda Türkeş yatıyordu, bir yanımda Tevetoğlu... Aynı kurallara bağlı bir cezaevindeydik ama, aynı davranışları görmüyorduk. Benim türlü çeşitli kelepçelerim vardı. Zincirli yerli kelepçelerim, sustalı Alman kelepçelerim, kısa yolculuklarda iki baş parmağıma, iki yüzük gibi geçirilen kelepçelerim vardı. Onların hiçbir şeyleri yoktu, manevra kayışları bile yoktu. Yalnız aylıklarını alıp 30 Ağustoslarda terfi ediyorlardı. Bir gün Türkeş'e şöyle dedim kapı aralığından :

«Ikimiz de birer keçpe bulgur pilavı yiyoruz, aynı karavanadan!»

«Hiç ehemmiyeti yok bizim için!»

«Ama öbür arkadaşına dört katlı sefertası geliyor dışardan!»

«Bunun da ehemmiyeti yok!»

Ben halâ ehemmiyetine inanıyorum bunun, aradan şu kadar yıl geçtiği halde.

Bakın, Karartma Geceleri adlı romanı tanıtacaktım size. Söz nasıl döndü dolaştı, buralara geldi, dayandı.

Bütün bu yazdıklarım belki yok romanımda ama, 1944 lerin türlü olayları var. Geceleri, baskınlar için karartılmış. Belki bu yüzden olaylar gizli kapaklı, bir bakışta farkına varılamıyor. Kör uçuşa çıkmış, bir uçak, ya Alman uçağıdır, ya İngiliz... Ne olursa olsun, ateş! Politika dünyası da böyle, Saraçoğlu ister istemez Almanlarla birlikte yıkılacak! Karartılmış geceler aydınlık sabahlara karışacak mı? Dışardaki faşistlere savaş ilan etmek kolay. Mesele içerdekine diş geçirebilmekte.

EN GÜZEL KADIN

Namık Kemal, söylenenlere bakılırsa vatanını iyi bilirmiş de, milleti bilmezmiş! Milletten anladığı da ümmet kapsamının dar sınırları içinde kalırmış. Eğer Namık Kemal, ümmeti sözlükteki anlamında ülküleştirmişse, doğrusu çok daraltmış demektir kapsamını. Bir peygambere inananların tümü olarak tanımlanır ümmet, sözlüklerde... Muhammet ümmetinden olmanın bir toplumu kaynaştırmaya yetip yetmeyeceğini düşünelim bir kez! Eğer yetseydi biz Araplara, Araplar bize yapışık kalırdık bugüne kadar... Kimi ulusçularımız onları ne hikmetse Musa ümmeti, İsa ümmeti kadar da sevmezler... Biraz daha ileri giderek Namık Kemal'in benimsediği anlamdaki ümmetçilerimiz bile daha çok sevmişe benzemiyorlar Arapları. Hakçası şu yanlarını da belirtmekten kaçın-

mıyalım Arapları sevmiyenlerin hiçbirisi de, Amerikalıların çoğunda görülen bir zenci ırkçılığına bir deri düşmanlığına dönüşmemiştir.

Çocuklarımız masallarımızdan gelen bir alıştırmayla zencilere bayılırlar üstelik... Daha çok Araplara kızan, onların karşısında olanlar, ümmetçilerden çok, bağnazlar, kültür yobazlarıdır. Bu düşmanlığın nedenlerini bir kurcalarsak, Laurence'in petrole batırılmış kaygan parmağından tutun, o ünlü örgütün Bond'ları çıkar altından. İşte Namık Kemal'in ümmeti Muhammeti de türlü çeşitli uluslardan seçilme müslüman yiğitlerdir.

«Arş yiğitler vatan imdadına» dedi mi son rütbe olan «mevt»in kucağına atılıvereceklerdir bir emirle. Çünkü :

«Altı da bir, üstü de birdir yerin» Arada hiç fark yoktur.

Namık Kemal'den çok sonra ortaya çıkan Türkçü Ziya Gökalp bile vatan şairi Namık Kemal'den farklı düşünmemiştir bu tür bir ülkücülüğü.. «Sen öl ki o yaşasın!» diyerek o da ulustaşlarına sadece görevinin ölmek olduğunu söylemekle yetinmiştir.

Oysa Fikret bu önerilerin akıllıca bir yorumlamasını yapmıştı, tam zamanında, Biraz kitap karıştırmasaydı o bile geç kalıyordu.

«Vatan için ölmek de var.

Fakat hakkın yaşamaktır.» demekle hiç olmazsa çocukları olsun uyarmasını bilmiştir.

Ziya Gökalp'ler, Namık Kemal'ler ve başkaları, nedense vatanı tek katlı gecekondu olarak düşünmüşlerdir. Zemin katla yetinmişler, bir bodrum katı bulunabileceğini bile akıllarının köşesinden geçirmemişlerdir.

Namık Kemal'in, vatanı böyle yalınkat düşünmesi anlaşılıyor ki yerin altıyla üstü arasında ki ayrıcalığa inanmayışından ileri gelmektedir. Boşuna : «Altı da bir, üstü de birdir yerin» dememiş ; Altı da üstü de bir olur mu hiç!

Ümmetçi aklı! Ama Ümmetçilerin en akıllısı en inanmışı gene de Akif'tir. O da, «Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda!» demiş ama, karşıdan gelen düşmanın niçin geldiğinin bilincine de varmıştır, cenneti cehennemi bilen bir şair olarak, Kurtuluş Savaşında saldırganlar için şöyle gürlemiştir çağında :

«Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz.»

Bugün bunu hangi milliyetçi geçinen söyleyebilir, böyle kendine, halkına, ulusuna güvenerek?

M. Akif'e göre de toprağın üstünde hep vatan için savaşan müslümanlar vardı, altında da vatan için ölen «şüheda»...

Nazım Hikmet'e kadar bir şair çıkıp da toprağın altının da üstünün de yaşayanların, refahları için işletilmesi gereken üretim kaynakları olduğunu saptayamadı. Bakırdan, kömürden, gümüşten, altından, çiniden kimse söz etmedi. Dal dal Bursa ipeklisi bu topraklardaydı. Kütahyalı çiniler de... Şarap dolu gümüş ibrikler onda... Kızarmış kuzular, bakır lengerlerde... Onun şiirlerindeydi, topraksız insanla, insansız topraklar... Altı ile üstü bütün bir memleket, bütün bir vatan onun şiirlerinde soluk alıyordu. ...«Duvarsız ve sınırsız bir kardeş sofrası...» gibiydi vatan :

«En yumuşak, en sert
En tutumlu, en cömert
En seven
En büyük, en güzel kadın:
Toprak.»

Bugün memleketi, Nazım gibi anlayan ozanlarımız, öykücülerimiz, yazarlarımız, sanatçılarımız eksik değil artık. Hepsi de biliyorlar vatan için neler yapılacağını... Ölüneceğini de, nutuk söyleneceğini de biliyorlar.

İhsani, Zonguldak dolaylarında yaptığı gezide gü-

zelliğiyle de ün yapmış olan halk ozanı Engin Bacı'ya güzel olduğunu belirtince şu cevabı alıyor ondan :

«Yurdum, yurdumu seven insanlar çok daha güzel!»

Ozandır, yurdunu da övecek, yurdunu sevenleri de... Bugün ulusçuluk, eski şairlerin bize anlatmak istediği gibi, altı da bir üstü de diye, gözü kapalı ölüme gitmek anlamına gelmiyor artık. Bilerek savaşmak, bilinçle ölmek... Niçin savaştığını bile bile... Bu gerçeği artık politika adamlarımız da biliyor. 50. Yıl sanayi kongresinde konuşan bir lider, gerçek milliyetçiliğin, ırkçılık, ümmetçilik olmadığını, durmadan ölüm önerileri yapan boş bir kazp niteliğini taşımadığını şöyle açıklıyor :

«Çağımızda milliyetçilik, romantik bir kavram olmaktan, çıkmış, bir takım gerçek ve somut değerlere dayandırılmıştır. Bugün gerçek milliyetçi, toprağının üstüne olduğu kadar toprağının altına da sahip çıkmalıdır.»

Ölü olarak değil, diri olarak! Çünkü toprak, en yumuşak, en sert, en tutumlu, en cömert... En seven, en büyük, en güzel kadındır... Böyle bir kadına sahip olmanın mutluluğunu düşünelim bir!

YOLSUZLUK

Ben Karayollarımızda yolsuzluk var demek istemiyorum! Yol yapım politikamız yolunda gitmiyor demek istiyorum! Kastamonu'nun Karadeniz'in Kıyıcığına oturtulmuş çoook güzel bir ilçesine kayıtlı bir yurttaş olarak, bu yol politikasının yola girmesi için rica yollu bir uyarıda bulunmak istiyorum, o kadar.

Önce soruyorum yolunca yordamınca :

«Bir il merkezine, ilçe yolundan en hızlı bir arabayla, kaç saatte varılır? Açıkçası 150 kilometrelik bir yol, kaç saatte alınır, söylermisiniz?»

Yollu, yolsuz bir otomobille Cide'den Kastamonu'ya ne kadar zamanda ulaşılır, diye soruyorum, yolculuk nedir bilenlere.

Her araba bu çağda saatte yüzelli kilometre gidebilir, değil mi? şunu kesin söyleyebilirim :

Dünyanın her köşe bucağında il ile ilçe arasındaki yüzelli kilometrelik yolu, en kabadayısı, bir saatte, bilemedin iki saatte alabilir ama, Cide'yle Kastamonu arasındaki yolu hiçbir Rallici üç satte alamaz! Alsa bile, ne arabasında hayır kalır, ne kendisinde. Ne de karoser ile amortisöründe hayır kalır!

Böyle bozuk yol olmaz!..

Onbeş gün önce Antalya ile, ilçesi Gazipaşa arasındaki yüz seksen kilometrelik yolu, iki saatte almış mutlu bir turist olarak söylüyorum, «Böyle rezalet olmaz!» Hem de Fikret Otyam'ın külüstür arabasıyla... Olmaz böyle şey! Antalya da 67 ilden biri, Kastamonu da, öyle mi? Alanyada, Manavratda, Gazipaşa'da Türkiye'nin bir ilçesi bizim Cidede haaa?..

Hem de yüz yirmi yıllık bir ilçe!..

Karayollarının 1980 haritasına bakın! Asfaltlanmış görünen yollarıyla Kastamonu, gene de bir domates tarlası gibi kıp kırmızı...

Cide—Azdavay yolu... Cide—İnebolu yolu... Cide—Amasra yolu... Şurası burası karalanmış görünse de gene de ham yol... Tümü bir gün asfaltlansa bile, yoldan mı sayılacak! Keçinin dört ayağıyle çizdiği yol, nereye gidersen git, keçiyolu!

Bu sapık yol anlayışı bu Güney—Kuzey ayrımı, demokraside yol—ayrımı sayılmaz mı? Bu ayrıcalık, hiç de çıkar yol değil politikada.

Biz unutulmuş bir kentin sakinleri olarak yol istiyoruz, yol! Sakiniyiz dediğimize aldanmayın! O denli sakin kişilerden de sayılmayız! Namık Kemal Hamit için, 'Miskinin biri' demiş. O da bunu duyunca şöyle savunuyor : «Ben miskin değil, sakinim!» Bizler de öyleyiz işte!

Yolsuzluk canımıza tak etti gayrı! Yolcuyuz yolumuz yok, kısaca!

BİR HASTALIK TANISI

Kırkla altmış yaş arasındaki kuşakta bir hastalık belirtileri göze çarpıyor son günlerde. Osmanlıcayı bilir görünme hastalığı... İkiye bölebiliriz bu hastaları... Bir bölümü, bilir bilmez ulu-orta Osmanlıca kullanmakta... Bir bölümü de, bayatlamış eski sözleri, karşılığını bulup sadeleştirmeye kalkışmakta... Yani sulandırıp önümüze sürmekte...

Birinci kümedekiler bilmedikleri halde bilir görünerek bilgelik ve olgunluk havası estirirken, ikinci kümedekiler de eski sözler üzerinde iyi niyetle açıklamalara kalkışıp «incelemeci» olduklarını kanıtlamaya özenmekteler...

Ali Gevgilili kardeşimizin Milliyet'teki «görünüm»ünde geçen bir çift söze takıldım kaldım. «Takriri sükun»u

«Sessizlik yasası» diye çevirerek önlemler paketinin ipine yapışmış!

Sevgili kardeşim, bağışla beni, senden «takriri sükun»un öz türkçesini soran, isteyen kim? Bu tamlama böyle geçmiş siyaset tarihimize, böylece kalsın! Sen çevirmeye kalkışırsan, niteliğini değiştirmiş olmaz mısın? Hele yanlış çevirirsen?..

Önce şunu belirteyim, «sükût» ile «sükûn»u karıştırmışsın! «Sükûn» sessizlik değil, tam karşılığı «dinginlik» tir.

«Durgunluk», yatışma, yatıştırma da diyebiliriz...

«Takrir»e gelince... Senin karşılığını bulduğuna göre hiç de yasa anlamına gelmez.

«Anlatım», «bildiri» diye türkçeleştirebilirdin! Hani tapuda verilen «takrir»ler de vardır. Sattığını, ipotek olarak verdiğini bildirir mal sahibi... Eğer «takrir» yasa anlamına gelseydi, o dönemin politikacıları, hukukçuları «Takrir-i Sükûn Kanunu» olarak kullanmazlardı.

Sabiha Sertel, Roman Gibi adlı kitabında «Amele Sedası» adlı gazetenin 1925 de çıkan bir sayısından bir alıntı yapıyor. Biz de alalım bu alıntıyı :

«İsmet Paşa kabinesi bir Takriri Sükûn Kanunu çıkardı. Bu kanunun birinci maddesi memlekette irtica ve saire gibi fenalıklardan maada, ictimaî nizamı ve iç güvenliği ihlâl eden cemiyetlerin ve gazetelerin kapatılmasını emrediyor.»

Şu halde «takrir» yasa anlamına gelmiyor, Gevgilili kardeş! Öyle olsaydı «Takrir-i sükûn» dendikten sonra 1925 yılında bile «Kanunu» sözü hemen eklenivermezdi arkasından! Tam yetmiş yaşına giren bir Türkçe öğretmeni olarak en azdan benden on yaş daha genç olanlardan istediğim :

«Siz siz olun, bu tür «Kelimat» ile fazlaca oynamayın. Yüzünüze, gözünüze bulaşabilir. Hele yalan yanlış

evirmelere, çevirmelere kalkışmayın. Zaten yapay bir «lisan»dır, büsbütün yapaylaşır. Eh mutlaka kullanmak istiyorsanız, altmışın, yetmişin üstünde kaç kişi koldık, bekleyin birkaç yıl daha! Poligon boşalsın!

Sevgili kardeşimizin bu tür özgünleştirme çabasının iyi niyetten ileri geldiğinden hiç kuşkumuz yok! Benim konum bu değildi, tam tersiydi. Yani yenisi olduğu halde, eskisini bulup siyaset pazarına sürmeye kalkışanlar. Hacıvat ağzıyla kanuşmaya kalkışanlar. Bu özentide olan gençlere şunları söylemek isterim :

«Emeğinizle özleştirdiğiniz gül gibi dilinizi bırakıp «allame» lik yapmanın hiç anlamı yok! Sizlerden edindiğimiz öztürkçemizi duraganlaştırmak için girişiyorsanız bu eskiciliğiniz boşuna! Sizlerden, çok daha zor öğrendiğimiz dilimizi değiştirip ağzımızı bozduramazsınız! Özenmeyin bu medrese ağızlarına! Osmanlıca çoktan tarihin malı olmuş, yaşamını çoktan yitirmiştir. Osmanlıca ancak saltanat düşkünlerinin kürsülerde terennüm ettikleri bir dildir, bir kuşdili... Anlayanlar kalmayınca elbet bir gün susacaklardır.

SUSMAK SUSTURMAK ÜZERİNE

Kıskıvrak bağlıyorsunuz adamı, tepiyorsunuz ağır boşluğuna çulu, çaputu :

«Sustu!» diyorsunuz.

Neden sustu, niçin sustu, gerçekten sustu mu? Ya ağzının içinde geveledi̇ği, sövgüyse?

«Sesi çıkmıyor son günlerde, kim bilir, belki de korkudan... Söyleyecek sözü kalmamış da olabilir» diye düşünürseniz yanılmış da olabilirsiniz!

Korku... Ya da tükenme... Başka bir neden aranmaz hiç! Bu susma nedenlerini çoğu zaman adamın ağzını tıkayanlar yaratırlar... Üstelik inandırırlar da... Çünkü susanın yakınları, dostlarıdır. Dinleyen de inanıverir, ıcığını cıcığını kurcalamadan. Başını bir yana çarpıta-

rak yarı acır, yarı sevinir, kendi yüreksizliğine beklenmedik bir ortak bulduğu için...

«Eee yaşı da ilerledi. Bu işle biraz da genç işi... Kırkından sonra da saz çalacak değildi ya!»

Susmasını bilecek kadar yaşamı anlamış, bu işlerin içinde pişmişsinizdir. Bu çıkışlar karşısında pişkinliğe vurur, yeniden susarsınız. Bu ikinci susmanızın anlamı da, zavallılıktır bu edebiyat kâhyalarına göre.

Kâhya dedimse, gelişi güzel ağzımdan kaçırıvermedim. Beş on yıldır dolmuş duraklarındayım bizim edebiyat caddesinin. Doldurup doldurup kaldırıyorlar arabaları. Bakıyorum, önce kuyruğa girenlerin çoğu gerideki arabalara kalıyor, bu kâhyaların kötü niyetleri yüzünden. Sakın bir iki yolcu arka arabaya bırakmayla çok önemli iş yaptıklarını sanıp ta böbürlenmesinler. Hiç bir yolcu onların yüzünden ne yolundan olmuştur, ne de varılması gereken menzile erişemeyip yolda kalmıştır. Ama kâhyaya sorarsanız edebiyat trafiğini düzenleyen sırf kendileridir. Kâhyadır bunlar, adıyla sanıyla kâhya... Kollarına, yakalarına, bellerine ne kadar cicili bicili etiketler işaretler varsa takarlar. Yerli bröveler az gelirse, yabancısını da takıp takıştırırlar allı pullu... Bütün bu çabalarına karşı yaptıkları iş sadece kendilerinin kâhya olduğunu göstermek, gelene geçene vakitli vakitsiz seslenmekle önemli kişi olduklarını belirtmektir. Oysa bu yol kavşaklarında bütün gün dolmuş yolcusu bekliyen bu kâhyalar biraz çaba gösterseler, araba sahibi olamasalar bile, bir «ehliyet» edinebilirler. Hiçbir şey edinemeseler bile özendikleri için bu işin polisi olsun olabilirler, yani trafik polisi demek istiyorum. Ama hiç çaba göstermezler bu yolda. Kâhyalığı kendilerine biçilmiş kaftan sanırlar. Aksaray mı? Dur! Taksim mi? Yürü!

Bana bu satırları yazdırıp biraz içimi boşaltma fırsatı verdiği için önce Muzaffer Erdost'a teşekkürler... Papi-

rus (12 Mayıs 1967) de çıkan bir yazısından şu satırları alıyorum müsaadesiyle : «Meseleyi böyle koymayan bir grup vardır : Bunlar üretim ilişkilerinde çelişme olduğunu gören sosyalistlerdir. Bir protesto, bir itiraz olan şiirleri temel dünya görüşü bakımından dış çevreden soyut ve genel bilgilerle beslenmiş olmakla birlikte, şiirin hareket ettirici gücü halkın kendisidir. Ama politik üst yapıya hâkim güçler, sosyalist edebiyatı mahkum edecektir. Sadece edebiyat değil, sosyalist fikirler de mahkum edilerek gelecek toplumcu edebiyatlar bilgi eksikliği ve bilimsizlik yüzünden güdükleşecek, sapacak ve burjuva sınıfına karşı olan bu edebiyatlar adeta burjuva sınıfının eğlence vasıtası haline getirilecektir.»

Başlarken sosyalist şairleri kapsayan bu yargı suçlamaya geçerken bütün sosyalist edebiyatı, hayır sosyalist edebiyatı değil, edebiyatları alıyor içine. Benim anladığıma göre, romanı, hikayeyi, tiyatroyu, mizah edebiyatını ve şiiri... Bu edebiyatlar ne olmuş? Muzaffer Erdost'a göre bilgi eksikliği, bilimsizlik yüzünden güdükleşmiş, sapmış, adeta burjuva sınıfının eğlence vasıtası olmuş!

Ağır bir suçlama bu! Eğer «susmuşlar, susturulmuşlar» deseydi Erdost, pek üzerinde durmaz geçerdik, bir de çamur atma var gibi geldi bana işin içinde. «Adeta burjuva sınıfının eğlence vasıtası olmuş» derken herhalde bu sosyalist, bu toplumcu yazarların edebiyatları ele alınıyor. Yani şiirleri, romanları, hikayeleri, kronikleri, tiyatroları... Yoksa edebiyatları değil de, kendileri mi? Kişi olarak teker teker düşünüyorum da bu toplumcu yazarları, içlerinde ne Lalapaşa eğlendiren çanak yalayıcı var, ne de güllabiciliği iş edinen dalkavuk. Eğer bu yola sapmışları varsa - ki ben bilmiyorum sapanları - onlar da ne önceden, sosyalisttirler, ne de sonradan... çünkü son günlerin Muzaffer Erdost'u bilir ki bir sosyalist daha çok kişiliğiyle eylemiyle sosyalisttir.

Erdost da bu kadar ileri gitmiyor, onların bozulmalarını karakter düşüklüğünde değil de bilgi eksikliğinde bilimsizlikte buluyor. Bu yazıya göre, bilimsiz ve bilgisiz olanlar da sosyalistlerin, toplumcuların en son kuşağı görünüyor. Burada bir çelişme var gibi geliyor bana, ya da bir lojik uyumsuzluğu. Sosyalist değil de toplumcu. Ortaya bir edebiyatlar koyuyor bu toplumcu kuşak. İşte bu edebiyatlar, yani burjuva sınıfına karşı olan bu edebiyatlar zamanla bilgisizlik ve bilimsizlik yüzünden burjuva sınıfının eğlence vasıtası haline geliyor adeta. Bütün bu evreleri yaşamış olarak düşünüyorum, hâkim güçlerin susturduğu sosyalistlerden sonra hangi toplumcu edebiyatçıların ortaya çıktığını.

İlk anımsadıklarım şunlar : Fakir Baykurt, Ahmet Arif, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Talip Apaydın, Makal Mahmut, Şükran Kurdakul, Nevzat Üstün, Arif Damar, eğer kendisi kabul ederse Ahmet Oktay, bir de Cemal Süreyya. Son romanıyla Tarık Dursun'u da katabiliriz aralarına.

Bunlar orta kuşak, daha gençleri edebiyat ürünü verecek yaşta olmadıklarından, Muzaffer Erdost'un çizdiği sınırların dışında kalıyor.

Şimdi düşünelim, bunlardan hangisinin edebiyatı,, bilgi eksikliği ve bilimsizlik yüzünden güdükleşmiş, sapmış ve burjuva sınıfına karşı olan edebiyatları adeta burjuva sınıfının eğlence vasıtası haline gelmiştir?

Bakıyoruz, bütün bunların hepsi harıl harıl toplumculuğa uygun, toplumsal gerçekleri yorumlayan yapıtlar ortaya koyuyor, hiç te burjuva sınıfının eğlencesi haline gelmiş yapıtlar verdikleri yok. Sakın bu duruma bunlardan evvelki kuşak düşmüş olmasın? Yani kırkın ellinin üstünde kalan bizim kuşak... Muzaffer Erdost romancıları, hikayecileri karıştırmadan yalnız bu kuşağın şairlerini alıyor. Biz de aklımıza gelenleri sayalım : Suat Ta-

şer, Fethi Giray, Muzaffer Arabul, A. Kadir, Niyazi Akıncıoğlu, H. İ. Dinamo, o zamanki İlhan Berk, Çaloğlu, Ömer Faruk Toprak, C. A. Kansu, Enver Gökçe, Suphi Taşan, Nail V., İlhami Bekir, son şiirleriyle Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ercüment Behzât Lâv ve ustamız Nazım Hikmet... Erdost'a göre hâkim güçlerin susturduğu olsa olsa bu şiir kuşağı olacak!

Bu arada paradoksa kaçmadan şunu sorayım size : «Orhan Veli sustu mu?»

Ve gene paradoksa kaçmadan vereyim cevabını : «Her dergide adı geçen sanatçı, hemen her dergide şiiri yayınlanan ozan, nasıl susmuş sayılır!»

Eğer susan bir ozan aranıyorsa, onu da söyleyeyim : Salâh Birsel! Bunlardan ilki öldüğü halde, hâlâ konuşuyor, İkincisi, yaşadığı halde susmuş! Hem de Cahit Sıtkı'dan da suskun. Yukarda saydığımız ozanların içinde hâkim güçlerin susturduğu bu ozanlar arasında Nazım Hikmet te var mı acaba? Bunu da Muzaffer Erdost'a soralım! Bana kalırsa, durdu durdu da gözlerini yaşama kapadıktan sonra konuşmaya başladı Nazım Hikmet... Hem de daha çok Türkiyemizde.

Şairlerle başa çıkılmıyor. Yerine göre ölüsü dirisinden çok konuşuyor ozanların. Yerine göre de dirisi ölüsünden daha çok susuyor. Hâkim güçlerin sustarmasına gelince. Hiç bir hâkim güç, bu güne kadar hiçbir ozanı susturamamıştır. Edebiyat tarihimizde bunun bol bol örnekleri var. Boğdurulan mı ararsınız, derisi yüzülen mi? Keşan'a, Sivas'a, Magosa'ya, Elbistan'a, Kırşehir'e Diyarbakır'a sürülen mi?

Bizim dergicilerin, bizim yayınevcilerin, bizim ödülcülerin, bizim eleştirmenlerin egemen sınıftan çok, susturma işinde rolleri olmuştur. Hele edebiyat ticaretiyle uğraşan aydın iş adamlarımız yatırımlarını tehlikeye atmamak için kitabı toplamış, sürülmüş, içeri atılmış ya-

zarlarla, ozanlarla selâmı sabahı kesmek, işlerinin başta gelen gereğidir.

Diyelim ki, şair ne olursa olsun susmamak zorundadır. Durmadan yapıt vermelidir. Dergi sahipleri yüz vermez, yayınevleri kitabını basmaz, eleştirmeciler adını anmaz, antoloji düzenliyenler şiirini koymazsa, bu sanatçı durmadan şiir yazarsa ne olur, yazmazsa ne olur. Gelecek yüzyıllara mı bırakacak yapıtlarını? Esnst Fischer : «Toplumsal görevini unutmaması için sanatçıyı uyarmak da toplumun hakkıdır.» diyor. Ben daha da ileri giderek görevimdir, diyorum.

Hâkim güçler, kitabına uydurarak sanatçıyı susturmaya çalışır, mahkum güçler sanatçıyı tek başına bırakmak için uğraşır ve ozan kendi kendine konuşur konuşur, kimseye duyuramaz. Halk, toplumsal görevini unutmaması için sanatçıyı uyarmak şöyle dursun, kışkırtıcıların zoru ile yuhalamaya kalkışır. Bütün bunlara karşın sanatçı kimseden yakınmaz. Bir gün onu en çok anlaması gereken biri çıkar, susmaktan susturmaktan laf eder. Bir kuşağı, iki kuşağı bir kalemde suçlayıverir... çok şükür eksik değil memleketimizde ama hangi eli kalem tutan çıkmış da bütün bu sanatçıları Nazım'dan beri almış, bu güne kadar getirmiş yaptığı incelemelerle... Eleştirmenlerin yeni yetişenleri şaşırtmaktan başka işe yaradıkları yok.

Şunu demek istiyorum : Hiç bir toplumcu şairi hâkim güçler susturamamış, ancak yazdıkları yazılarla çizdikleri daracık alanın içine kapattıklarını sanmışlardır. On üç yıl güneş yüzü görmeyen Nazım, taşduvarları aşarak sesini evrene duyurmasını bilmiştir. Bir de burjuva sınıfının eğlence vasıtası haline gelmek ha!..

ROMAN OKUMAK

Okuma yazma seferberliği davullarının, gümbür gümbür çalındığı şu günlerde okumanın tek aracı olan kitabın da üzerinde durmamız gerekir diye düşünüyorum.

Okuma-Yazma diyoruz, adı üstünde... Bu işe kalemle, defterle, kitapla başlayacağız demektir. Kalemsiz, kâğıtsız yazma olmadığı gibi, kitapsız da okuma olmaz. Bir yandan okumaya özendirmek, bir yandan da okunacak gereci okuyacak olanın elinden çekiştire çekiştire almak işin ruhuna aykırı düşmez mi?.. Bunu yapanlar mı? Sorumluluktan yoksun kıyıda köşede kalmış kişiler.. Bir baba çıkar da, oğlunun elindeki kitaba bakıp, «Sakın haaa... Roman okumayasın!» diye el korsa... Çocuk doğal olarak babasına soracaktır :

«Baba ne okuyayım?» diye.

Bunun yanıtı, «Dersine çalış!» olursa, çocuğumuz bunun yeterli bir yanıt olduğuna inanır mı?

Bir gün spiker arkadaşım Pertev Tunaseli coşkuyla beni karşılamıştı, Çiçek Pasajında.

«Rıfat Abi!» dedi, «Karım ilk kez bir kitap okuyup bitirdi... Nedir kitabın adı biliyor musun?»

«Biliyorum.» dedim, «Hababam sınıfı.»

Şaşkın şaşkın yüzüme bakıyordu. Şaşacak bir şey yoktu, birçokları bu kitapla başlamıştı okumaya.

Bir gün de Rauf Mutluay'a rastlamıştım Cem kitabevinde... Telaşla çantasını açmıştı. Baştan on sayfası, sondan da beş sayfası eksik bir kitap çıkardı.

«Ne kitabı bu?» dedi, «Biliyor musun?»

Adı yoktu ki üzerinde bileyim.

«Sakın bizim Hababam sınıfı olmasın!» dedim

«Evet!...» dedi, «Derste okuyordu çocuk sıranın altında... Sırf sana göstermek için aldım, elinden, okuna okuna bu hale gelmiş, böyle bir kitap görülmüş mü bu güne kadar.»

Çok değerli genç bir Bakanımız Meclis kapısında tanıştırıldığımız gün, şöyle demişti :

«Biz Hababam sınıflarıyla yetiştik.»

Bir yazar için en acı olay nedir diye sorsalar ben hemen şu yanıtı verirdim :

«Kendi yapıtından söz etmek zorunda bırakılması.»

Hiç bir yazar kendi yapıtından durup dururken söz etmez. Bu, hamamda türkü söylemek olur. Hele hiç bir mizah yazarı alay edilecek duruma bilerek düşmez. Çünkü alayın ne olduğunu işinin gereği çok iyi bilir. Bu bilgisine karşın kendi yapıtından söz etmek zorunda kalırsa, kültürümüz adına ortada bir trejedi var demektir.

On bin üzerinden on ikinci baskının yapıldığı şu günlerde kimi haberler çalınıyor kulağıma, Hababam sı-

nıfı yasak kitap olarak götürüldü diye. İnalnılması çok zor bir suçlama.

1970 lerde Milliyet'in birinci sayfasında şöyle bir başlık gözüme ilişmişti :

«Bir lise müdürü Hababam sınıfını okumayı yasak etti.»

Şu rastlantıya bakın ki, o günlerde Çaycuma Lisesi Müdüründen de resmi zarf içinde bir yazı almıştım. Oyunumun oynanmasına izin verilmesi için... Hem de tel çekerek izin vermiştim, üstelik de teşekkür ederek...

Böyle çelişkiler sürüp gitmesin, istiyoruz.

Coşkuyla kutluyoruz, okuma yazma seferberliğini... Onbeş milyon alfabesizin bulunduğu bir toplumda çok geç kalınmış bir seferberlik olduğunu da unutmuyoruz. Bu gecikmede okuma düşmanlığının, kitap, sanat, edebiyat düşmanlığının payı bulunduğunu da en azdan eski bir öğretmen olarak anımsatmak istiyorum, bu coşkumuzun arasında. Okuma yazma eylemi okutana, yazdırana, yazara, sevgiyle saygıyla başlarsa çok daha verimli olmaz mı?

AÇIK SAÇIK BİR UYARI

Sadrazam Küçük Ebcet Paşa'nın birinci torunu diye ün yapmıştır. Neden mi yapmıştır. Söyleyeceğiz, bu kadar aceleye gerek yok! Şaibe'nin doğduğu dakikalarda, belki de saniyelerde, Küçük Ebcet Paşa'nın sekizinci karısının altıncı kızından da bir torun dünyaya geliyordu. Şaibe, bunun üstüne ve onun altına, ne yapıp yapmış, bir baş farkiyle doğumu kazanmış, Küçük Ebcet Paşa'nın ilk torunu olma şerefine ulaşmıştır. Yüksek sosyete de onu ilk torun olarak kabullenmekle şeref duymuştur. Bu yüzden ilk kocasının adı da hesaplı bir raslantıyla Şeref olmuştur. Muhterem Şeref Beyefendi de şerefler, eşrefler, müşerrefler ve arada sırada da Şerife'ler üzerinde titizlikle durduğu için ve bu duruşlardan kendini alamadığı için hemen evlenivermişlerdir. Tam iki ay son-

ra Şaibe'nin altı aylık gebe olduğu tıbben de sabit olunca tanığa ihtiyaç kalmamış ve zevcesinin karşısına kazık gibi dikilerek acı bir istihzayla şu suali irat eylemişlerdir :

«Sayın hanımefendi. Sen Ebcet Paşa sülalesinden misin, yoksa narenciye soyundan mı?»

Sayın Şaibe hanımefendi bunun altında yatan istihzayı sezer gibi olduğundan :

«Evet Eşref Bey!» demiş, «Ben o turunçgillerdenim, buyurduğun gibi. Yavrulu Vaşington türünden olgun bir portakalım! Var mı diyeceğin! Yavrumla geldim, yavrumla giderim. Şen olasın Halep Şehri.»

Şeref Beyefendi, eşref saatinde olduğundan, «Şerefi ikballe!» demiş, «Sizinle iki aylığına müşerref olmakla şerefyap oldum. Haydi bonşans!»

Bunun üzerine biri bezik partisine, öbürü pokere oturmuştur. Şu tesadüfe bakın ki ikisi de çok kazanmışlar, gene büyük bir tesadüf esintisiyle on beş yıl kadar sonra bir partide buluşmuşlardır. Buluşmakla kalmayıp birlikte heyecanlı, gözyaşlı ve aranjmanlı seçim nutukları çekmişlerdir. Seçim nutku çekmekle de kalmayıp İzmir pavyonlarından birinde kafaları da çekerek eşlerine ayrı ayrı birer kazık atmışlar yani erkenden gidip yatmışlardır.

İşte birçoklarının çok yakından tanıdığı sosyetenin gözbebeği Şaibe, o tarihlerden beri sık sık orda burda görünmeye başladı. Ankara, İzmir, Adana, Paris, Roma, Şaibe'nin aşk maceralarıyla çalkalandı. Yanındaki iri kıyımlar, kodamanzedelerden, kalantorgillerden, kompradoroğullarından seçkin ve geçkin zenginlerdi. Şaibe bunlarla görünüyor da ne oluyor sanki? Beyazıt kulesi, Galata Kulesi de her yerden görünüyor! Suç görünende mi, görende mi? Onu bunu bilmem ben, Şaibe Hanım! Sen sen ol, ayak altında dolaşma bugünlerde, orda burda

görünme! Görünme de herkesin huzurunu bozma. Yan gel Şişli'deki katına, Atla yaz gelince Heybetli'deki yatına! Bankalarda mangalarda görünme!

1973 DE GERİDE KALIRKEN

«Hababam Sınıfı»nın yeni baskısı «Bir edebi eylemle ele alınacaktır.» deniyor, benden bu sayı için yazı istenirken... Düşündüm, «Hababam Sınıfı» romanının ONUNCU BASIM'ının bu 1972 yılı içinde yapılması, bir edebi eylem olabilir mi, diye... On iki, on üç yıl içinde bir kitabın on bin üstünden on kez basılması (on altı binlik bir basım da tarafımdan yapıldı) önemli bir eylem olmıyabilir belki... Ama bir kitabın hiçbir (hiçini kaldırıp bir eleştiriyi kabul etsek bile) eleştiri görmeden, basan tarafından reklamı yapılmadan, yüz binlerin üstünde basılması, kör kuyu haline getirilmeye çalışılan bir edebiyat ve sanat ortamında büyük bir olay sayılabileceğine aklım yattığı için konuyu Hababam Sınıfı'na ve yazarına kaydırıyorum. Yazarı sözcüğünden kuşkulandıysanız, he-

men açıklayayım : Hababam Sınıfı'nın yazarı Rıfat Ilgaz değildir, STEPNE'dir. Anlatayım : İlhan Selçuk'la Turhan Selçuk'un çıkardıkları bir «Dolmuş» dergisi vardı. 1956-1957 yıllarında. Biz, ipten kazıktan kurtulanlar o yıllarda ve önceki yıllarda kendi adımızla-yani anamızın babamızın koyduğu adlarla yazı yazamazdık. Bir de şu var : Mizah dergilerinde anonim yazı yazma geleneği de kurulmuş gibiydi. Markopaşaları da böyle çıkarmıştık üç dört arkadaş... Derginin adı «Dolmuş» olunca dergisine uygun bir ad da bulunmalıydı. Ben daha çok Stepne adıyla yazılarımı yazardım. Aşağı yukarı yetmiş yazılık dizi bu dergide yayınlanırken İlhan Selçuk ilk yirmi hikâyeyi kitap olarak bastırdı. Yazarı gene STEPNE oldu. Neden mi STEPNE oldu, bu yazının gerçek konusu burda yatıyor işte.

İktidar partisi bu kitabın çıktığı günlerde çuvallamış gibiydi. Artık yazarlar ondan değil, o yazarlardan çekinmeye başlamıştı. Korkacak, çekinecek bir şey yoktu ortada. Rıfat Ilgaz kendi adıyla da kitap, suya sabuna dokunmayan bir güldürü kitabı çıkarabilirdi rahatça. İlhan Selçuk kitabı yayınlarken adımın konmasını önerdiği halde şöyle dedim :

«Halk bu adla tanıdı, bu adla kalsın okunsun kitap!»

Sonra şunu da ekledim :

«Ben Rıfat Ilgaz adını yalnız şiirlerimin altında kullanacağım.»

İlk mizah ürünlerimi tam bir güldürü hikâyesi anlayışı içinde 1927 yılında, Kastamonu'da ÇALÇENE adlı bir mizah dergisinde yayınlamıştım. «Mehmet Rıfat» adıyla... Bu arada da iki mizah şiiri, bir iki mizah fıkrası da yayınladım bu dergide. O yıllarda Kastamonu gibi bir ilde resimli bir mizah dergisinin çıkması başlı başına üzerinde durulacak bir olay. Kastamonu'dan sonra tam yirmi yıl mizah yazısı yazmadım. Her türde yazı yazabildi-

ğim halde hep şiirle yetindim. Şair olmanın çok dolu bir anlamı vardı bence. Şairlikte bir erkeklik, bir yüreklilik vardı. Bu anlayışa, yapıtlarında çok kişilikleri ile uyan sağlam sanatçılar yetişmişti bu topraklarda. Şair, bundan sonra daha da çok yazdıklarıyla, devrimci kişiliğiyle, eylemleriyle halkının kurtuluşunda, kalkınıp gönenmesinde yerini almalıydı. Öbür yazı türleri coşkuya gereken yeri yeterince ayıramıyordu bence. Onlarda inceleme, öğretme nitelikleri ağır basıyordu.

Uzatmıyalım, Hababam Sınıfı'nın ilk cildi çıktı 1957 de. Arkadan ikinci, üçüncü kitaplar da çıkınca 1960 dan sonra hepsi bir arada basılmaya başladı. Bu dizi yazılar zaten «DOLMUŞ»ta çıkarlarken sevilmiş, tutulmuştu. Kitap çok kısa bir süre içinde bitti. Baskılar birbirini izledi.. Ve onuncu baskı da bu yıl satışta. Kitabın kapışılırcasına satılışı bir uyarıydı benim için. Halk, yaptığım mizahı sevmiş, beğenmiş, benimsemişti. Şairlik pelerinim (!) den çıkıp günlük kılığımla onun karşısına çıkmalı, özür dilemeliydim.

Şairlik kimliğimi göstermemiş, tanıtamamıştım halkıma. Beş şiir kitabımdan üçü toplatılmıştı. Okutmaya, tanıtmaya ne zaman bulabilmiştim, ne fırsat. Dergilerce, eleştirmenlerce, antoloji derleyicilerine göre yasak kişi olmuştum. Ama mizah yazılarım için durum böyle değildi. Her ne kadar Marko Paşa için, Adembaba için ağır cezalarda yargılanıp içeri atıldımsa da okurlarımın pek azı biliyordu bu durumu. Dediğim gibi yazılar adsızdı, uydurma adlarla yayınlanıyordu.

Şiir kitaplarımın ben yüreklilik gösterip yayınlasam da okuru azdı. Çıktığını duyurma olanağım hemen hemen olmuyordu. Halk ne olursa olsun mizahçı yanımı sevmiş, kitaplarımı benimsemişti. Şairliği bir yana koyarak (rafa değil) güldürü kitaplarıma sahip çıkamaya başladım. İlkin inanmadılar. Hababam Sınıfı'nı sen STEPNE'

den çevirdin diyenler bile oldu. Sanıyorum o bir iki yıl içinde güldürü yazarı olarak tutuldum. Bunu gene bu yıl içinde ayda bir yayınladığım tam on kitaplık «Güldürü Dizisi»nden anlıyorum. İlk kitaplar tükendi, yeniden bastıracağım.

Şöyle özetliyeyim : Hababam Sınıfı, kim ne derse desin (şükür kimsenin çıt çıkardığı yok.) bir romandır. Ve yayınladığım en azından iki yüz hikâye de birer mizah hikâyesidir. Hikâyenin ve romanın mizah türünden oluşu, onu değerden düşürmez, niteliğinden uzaklaştırmaz. Mizah türündendir, ciddi bir sanat ürünü değildir, yargısına götürmemelidir eleştirmeni. Eğer bu güldürü çeşnisiyle yazılan hikâyeler, tam birer hikâye ise... Romanı da tam bir roman niteliğini taşıyorsa... Yok eğer bir folklor ürünü ise, bir folklor ürünü olarak üzerinde durmaları gerekir, bu işe kendilerini atayan sayın eleştirmen ve çok daha sayın edebiyat memur ve katipleri ve kendilerini bu göreve atayanlar, Hababam Sınıfı baskıları birbirini izlerken hep sustular. Ne yerdiler, ne övdüler, ne de çıkış olaylarını okuyucularına tek cümleyle haber verdiler.

Bu romandan üç oyun çıkardım. İki milyondan fazla seyirci bu oyunları katıla katıla seyretti. İki milyon seyirci dediğim zaman bir iki profesyonel tiyatroyu ele alarak çıkarmıyorum bu toplamı, Benden izin alıp da oynıyan, almadan oynıyan yüzlerce okul, dernek, hatta askeri birlikleri düşünüyorum. Bu edebiyat olayı üzerinde başta İlhan Selçuk olmak üzere, yalnız gazete fıkra yazarları durmuştur. Edebiyatçı eleştirmenlere gelince : Bunlar belli nedenlerle övülmesi, tutulması gerekenlere ayırma zorunluğunu duymuşlardır kalemlerini. Belli nedenler mi dedik... Bu nedenler belli olmasına karşın, o kadar çok türlüdür ki... Şairden, hikâyeciden, romancıdan kişilik bekliyen bu övme ve yerme ustaları bu nite-

liği hiç kendilerinde aramazlar. Biçimine gelsin, gelmesin, bir dostun on yıl önce çıkan iki dizesini ele alıp bir makale döktürmek, onların hünerleri arasındadır. Dost övgüsü insanca bir olay belki. Mahalle kahvesinde yapılırsa bu övgü tam yerini ve değerini bulur ama içine bir iki araklama bilimsel sözcük sıkıştırıp ayni övgüyü bir dergi ya da gazetede belli bir sütuna oturtursa öğürtü uyandırmaktan öte geçemez.

Geçenlerde bir genç arkadaşın yazısını okudum Yeni Ortam'da. Bu kargalardan yakınıyor, bir genç yazar için dergi sayfalarına girmenin, tanınmanın zorluklarını hatta olanaksızlığını belirtiyordu. Ne kadar haklı. Bizim yaştakiler belki dergilere, gazetelere kolay girdiler ama, ikinci «diriliş»te bu çaylakların eline parmak izimiz geçtiği için imzalı, imzasız her yazımızda bunu aradılar, buldular da... Bizim bu diriliş evresi, «giriş»ten çok uzun sürdü. Tam on beş yıl adım ne dergilere ne gazetelere geçti. «Bir varmış, bir yokmuş olduk sağlığımızda...» Yok olduk dememe bakmayın şiirde. Kendi paramızla şiir kitabı çıkaracak kadar vardık. Onlar bizi yoklamadan kazımışlar, tabeladan düşmüşlerdi. Milli Eğitim Bakanlığı himayesinde ve piyasa dergilerinin kanatları altında «icrayı sanat» eden ve bir bölümü de tatlı su devrimciliğiyle geçinen matineci, suvareci sanatçılar ortada bir dram olduğu halde görmezlikten geldikleri bir yana, bir atımlık barut mantığına boğuyorlardı olayı. Bir yerde söylediğimi bir daha yineleyeceğim :

Görevliler, yazılarımızın altlarını kırmızı kalemle çizdiler. Ama kimi aydınlar, kimi sanatçılar, eleştirmenler, dergi sahipleri adlarımızı kömürle karaladılar. En acı yanı da, görevlilerden çok, onlar başardılar kutsal işlerini.

Bana düşen süre yirmi yılı buldu. Hababam Sınıfı'yla kömür karası kazındı. Gün ışığına çıktı adım. Yirmi yıl durmadan yazı yazdıktan ve sustuktan sonra...

Bugünlerde, şurda burda çokça «ben» diyorsam, bencillikle, kendini beğenmişlikle suçlamasınlar beni. Hele ben suçlamaya kalkanların içinde şiirlerimin hesabını mahkemelerde verirken, eleştiri dümeniyle kalem oynatan çıkarsa, dost sofralarında bile olsalar, ağızlarını açmasınlar. Hem ne gereği var ellerinde kaşıkları dururken...

KEL MAHMUT'LARIMIZ YAŞASIN!

«Cumhuriyet» gazetesi, bizim Hababam Sınıfı'nın televizyonda gösterileceği gün şunları yazıyordu :

«Rıfat Ilgaz'ın 12 kez basılan, özel tiyatrolarda yıllarca oynayan Hababam Sınıfı, sahnelenmeden önce filmcilerin ilgisini çekmişti.

1965 de Orhan Günşiray ve Atıf Yılmaz ortaklığı adında çekilecek film, sansürde takıldığı için gerçekleşememiş, Ulvi Uraz tiyatrosunda kapalı gişe oynadıktan sonra, yapıtı filme almak için sırayla Melek Film, Tanju Gürsu, Alp Zeki Heper, Hulki Saner, Vural Pakel çekim hakkını satın aldıkları halde, senaryoyu bir türlü sansürden geçirememişler, bu alanda girişimler hep boşa gitmişti. Yıllar sonra sansür engelini aşabilen ilk filmci Ertem Eğilmez oldu.»

Sanıyorum Atilâ Dorsay'ın kaleminden çıkan bu satırlar doğru! İş ortada kalınca gazete bayii Fazıl Ünverdi adına Bulent Oran'ın bile senaryo çalışması oldu bu arada.

Peki neden çıkmıyordu sansürden bu senaryolar? Oysa arka arkaya yazdığım üç oyun, Liseler, Ortaokullar dahil birçok sahnelerde oynuyordu. Jandarmanın kuruluşunun yüzüncü yılında, Hava Harp Okulu'nin bir moral gecesinde hem de benden resmen istenerek oynanmıştı... Çanakkale Boğazını kontrol eden bir tabur bile izin alarak oynayanlar arasındaydı. Peki senaryosu neden çıkmıyordu sansürden? Hocalara saygısızlık mı vardı, çocukları birbirine mi kırdırmak istiyorduk? Yazarı, on beş yıllık öğretmen olarak kendine, mesleğine hakaret mi ediyordu, kendi kalemiyle? Oysa anneleriyle birlikte iki kızı da öğretmendi yazarının.

Kimler vardı bu kıyımcı sansür kurulunda ki senaryolar boyuna yüzgeri oluyordu?

Sansür kurulundaki bir komiser mi engelliyordu, Mit'ten bir görevli mi? Yoksa Genel Kurmay Başkan'lığından bir subay mı? Sıkı yönetim mi?

Ne o, ne bu! Sadece Milli Eğitim Bakanlığı adına bir Melâhat Hanım!.. Öğretmenliğinin onurunu 1930'ların öğretmeninden üstün tutuyorsa, bu hanimefendiye mesleğim adına saygı duymalıydım.

Geri çevrilen senaryolardan birine bir göz attım.. Bu hanımefendinin «muhalefet şerhi» aşağı yukarı şöyleydi :

«Müdür yardımcısı Mahmut Bey'i çocukların Kel Mahmut diye adlandırmaları saygısızlıktır.»

Bu Melâhat Hanım okula gidip öğrencilik yapmadan mı öğretmen olmuştu?

İşte bu tür yersiz titizliklerdir ki Hababam Sınıfı'nı

hâlâ beğenilir bir film olmaktan alıkoymuş, yazarına bile eserini yabancılaştırmıştır.

Evet yersiz ve gereksiz bir titizlik diyorum. Okurlarım bilir, Hababam Sınıfı'nın olayları «Kastamonu Muallim Mektebi»nde geçmiştir. Bunu Kastamonu gazetesinin de başyazı Siyami Özel'e dört yıl önce açıklamış, Müdür Yardımcısı Nihat Dicle'nin Kel Mahmut olduğunu da belirtmiştim.

Bu hafta değerli Hocam Nihat Bey'den bir mektup aldım. 82 yaşında, hâlâ öğrencilerinin başarılarını yakından izleyen gerçek bir öğretmen olduğunu öğrenmiş bulunuyorum.

Insancıl, içi olan, içtenliği olan gerçek bir Kel Mahmut... Bakın, bunu kendisi nasıl içtenlikle vurguluyor :

«Bu mektubu yazmaktaki birinci sebep, geçen akşam televizyonda çok kıymetli eseriniz olan Hababam Sınıfı filmini seyretmek olmuştur. Daha önce tüm akrabalarım ve blok komşularımız bu filmi seyretmişlerdi. Bana verdiğiniz Kel Mahmut rolünden dolayı size minnettarlığımı, takdirlerimi, gurur ve iftihar duygularımı iletmektir amacım. Ne yazacağımı bilemiyorum. Yalnız televizyon gibi bir yayın aracında, eserinizi tüm memleket bireylerinin iftiharla seyretmesi kâfidir. Sağ olunuz, var olunuz. Duygularımı takdirlerinize bırakıyorum.»

Ne mutlu bize ki Nihat Dicle gibi olgun, hoşgörü sahibi öğretmenlerden okuyabildik. Kimbilir, Atilâ Dorsay kardeşimizin «Türk gülmecesinin klâsiklerinden biri» diye nitelediği bu kitap da kolay kolay yazılamazdı, böyle hoşgörü sahibi öğretmenlerimiz olmasaydı, diyorum.

Melâhat Hanım'lar şimdi nerelerdedir bilmiyorum ama, bizleri yetiştiren Kel Mahmutlar hâlâ yaşıyor, hem de Kel Mahmutluğuyla öğüne öğüne... Onurlarını korumaları için Melâhat hanımlara hiç de gereksinme duymadan! Aramızdan eksilmesinler!

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Cart Curt	10
Saatler Bir Saat İleri Alınırken	14
Boyuna Gelen Hürriyet	17
Halkımızla Övünelim	21
Namuslu Olmak	25
Bir Yudum Su	30
Mülayim Olmamak	34
Anılarda Görmek	38
Çağının Kuşağından Olmak	42
Bağışlar mısın?	46
Toplumcu Bireyci Yazar	50
İstanbul'u Dinliyorum	55
Sallaaa!...	59
Galatasaraylılar Arasında	63
50. Yılda Türk Rakısı	67
Çirkin Türkiyeliler	72
Kuraklık mı, Yoksulluk mu?	76
Ben, Bendeniz, Ben Hakipayiniz	80
Orhan Kemal Uzmanlığı	84
Irkçılık Hortluyor mu?	89

Adam mısın! 93
Krallar ve Kurallar 97
Bir Açıklamadan Yüreklenerek 101
Yemin Edenler 105
Bir Ticaret Evi Açılıyor! 110
Porguramda Milli Terbiye Vekâleti 115
Satılmışlar 119
Karartma Geceleri 123
En Güzel Kadın 127
Yolsuzluk 131
Bir Hastalık Tanısı 133
Susmak Susturmak Üzerine 136
Roman Okumak 142
Açık Saçık Bir Uyarı 145
1973 de Geride Kalırken 148
Kel Mahmut'larımız Yaşasın! 154

Bütün eserleri

RIFAT ILGAZ

CartCurt

"Kendine özgü yoğurt yeme sanatıdır fıkracılık, her Edebiyat dalından çok. Sanatcının günlük haberleri, aktualite dediğimiz taze olayları, yüzüne gözüne bulaştırmadan herkesten ayrı biçimde, kendi deneyimlerine göre gene kendi temel görüşlerine, kültürüne, ustalığına göre yorumlama, eleştirme, inceleme, toparlayıp yeni bir bileşime ulaşmadır köşe yazarlığı"

R.I

KDV Dahil
840.– TL.

Kapak : TAN ORAL